SALMAN RUSHDIE

DOĞU, BATI

ÖYKÜ

Çeviri: BEGÜM KOVULMAZ

CAN

2. BASKI

SALMAN RUSHDIE

DOĞU, BATI

East, West, Salman Rushdie
© 1994, Salman Rushdie
© 2011, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2011
2. basım: Haziran 2015, İstanbul
Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Cem Alpan

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com / Jinyoung Lee

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-1333-0

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

SALMAN RUSHDIE

DOĞU, BATI

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Begüm Kovulmaz

CAN

Salman Rushdie'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Soytarı Şalimar, 2007
Öfke, 2008
Floransa Büyücüsü, 2009
Ayaklarının Altındaki Toprak, 2011
Geceyarısı Çocukları, 2012
Utanç, 2013

SALMAN RUSHDIE, on roman, bir kısa öykü derlemesi ve dört edebiyatdışı yapıtın yazarı ve *Mirrorwork* adındaki çağdaş Hint edebiyatı antolojisinin iki editöründen biridir. Yazarın *Geceyarısı Çocukları* adlı romanı 1981'de Booker Ödülü'nü, 1993'te Booker of Bookers ve 2008'de Best of the Booker ödüllerini aldı. *Moor's Last Sigh* (Mağriplinin Son İç Çekişi), 1995'te Whitbread Ödülü'nü ve 1996'da Avrupa Birliği Aristeion Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Salman Rushdie, edebiyata yaptığı katkılardan dolayı 2007 yılında Şövalye unvanıyla ödüllendirildi. Ayrıca, İngiltere Kraliyet Edebiyat Derneği üyesidir ve Fransa Kültür Bakanlığı tarafından verilen *Commandeur des Arts et des Lettres* unvanlarına da sahiptir.

BEGÜM KOVULMAZ, 1977'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü ve Bilgi Üniversitesi Sinema-TV Yüksek Lisans Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yayınevlerinde editörlük yaptı. Rudyard Kipling, Angela Carter, Susan Sontag, Salman Rushdie, James Baldwin, Neval El Saddavi gibi yazarların yapıtlarını dilimize çevirdi.

Andrew ve Gillon için

İçindekiler

DOĞU

İyi Nasihat Yakutlardan Bile Ender Bulunur 15

Bedava Radyo 25

Sakal-ı Şerif 37

BATI

Yorick 59

Yakut Pabuçların Müzayedesinde 79

Kristof Kolomb ile İspanya Kraliçesi Isabel İlişkilerini Tamamlıyor (Santa Fe, MS 1492) 93

DOĞU, BATI

Gökkürelerin Armonisi 105

Çehov ile Zulu 125

Tapıcı 147

TEŞEKKÜR 179

DOĞU

İYİ NASİHAT YAKUTLARDAN BİLE ENDER BULUNUR

Ayın son salı günü, farları sabahın o erken saatinde hâlâ parlayan şafak otobüsü, Reyhan Hanım'ı İngiltere Konsolosluğu'nun kapılarına getirdi. Tekerlerin kaldırdığı toz bulutu, Reyhan Hanım'ın güzelliğini otobüsten inene dek yabancı gözlerden sakladı. Her yanı rengârenk girişik bezemelerle süslenmiş otobüsün önünde yeşil ve altın sarısı harflerle "YOL VER ŞEKERİM", arkasında da "TATA-BATA" ve "İYİ HAYATA O.K." yazıyordu. Reyhan Hanım otobüsü çok beğendiğini söyleyince şoför dışarı fırlayıp yolcu kapısını açtı ve genç kız inerken teatral bir tavırla önünde yerlere kadar eğildi.

Reyhan Hanım'ın gözleri sürmeye ihtiyaç duymayacak kadar iri, siyah ve parlaktı; nasihat üstadı Muhammed Ali bu gözleri gördüğü anda yeniden gençleştiğini hissetti. Kızın ağaran gökyüzünün altında konsolosluk kapılarına ilerleyişini, altın sarısı düğmelerle süslenmiş haki renkli üniforması ve armalı sarığıyla girişte nöbet tutan sakallı görevliye kapıların ne zaman açılacağını soruşunu izledi. Salı günleri konsolosluğa gelen hemen hemen bütün kadınlara genellikle çok kaba davranan nöbetçi bile, Reyhan Hanım'a nezaketi andıran bir tavırla karşılık verdi.

"Yarım saat sonra," dedi sertçe. "Belki de iki saat. Kim bilir? Sahipler kahvaltı ediyorlar."

Otobüs durağı ile Konsolosluk binası arasındaki tozlu avlu şimdiden salı günleri gelen kadınlarla dolmuştu; bazılarının yüzü peçeli, birkaç tanesinin yüzü de Reyhan Hanım gibi açıktı. Hepsi ürkmüş görünen bu kadınlar, kendinden emin görünmeye çalışan amcalarının ya da ağabeylerinin kollarına sıkı sıkı tutunuyorlardı. Oysa Reyhan Hanım yalnız başına gelmişti, hiç de telaşlı görünmüyordu.

Her hafta konsolosluğun kapısını aşındıran ricacıların en savunmasız görünenlerini tespit edip onlara tavsiyeler vermekte uzmanlaşan Muhammed Ali, ayaklarının onu bu tuhaf, iri gözlü ve başına buyruk kızın yanına götürdüğünü fark etti.

"Küçükhanım," diye söze başladı. "Londra'ya gitmek için izin kâğıdı almaya geldiniz, değil mi?"

Konsolosluk avlusunun kıyısındaki küçük gecekondu mahallesinin sakinlerinin sıcak atıştırmalıklar sattığı tezgâhlardan birinin önünde duran genç kız acı biberli *pakora*[1] yiyor, halinden hoşnut görünüyordu. Dönüp Muhammed Ali'ye baktığı zaman, o iri gözlerin yakın mesafeden sindirim sistemine fena şeyler yaptığını hissetti adam.

"Evet, öyle."

"O zaman, rica etsem size biraz nasihatte bulunmama müsaade eder misiniz? Çok cüzi bir miktar karşılığında tabii."

Reyhan Hanım gülümsedi. "İyi nasihat yakutlardan bile ender bulunur," dedi. "Ama ne yazık ki size karşılığı-

1. Baharatlı hamuru sosa bulanarak kızartılan sebze, peynir veya et. (Ç.N.)

nı ödeyemem. Bir yetimim ben, zengin hanımlarınızdan biri değilim."

"Kır saçlarıma itimat etmez misiniz?" diye ısrar etti Muhammed Ali. "Nasihatlerim tecrübeyle tavlanmıştır. Memnun kalacağınıza hiç şüphem yok."

Kız başını iki yana salladı. "Size yoksul olduğumu söyledim. Eli para tutan erkek akrabalarıyla gelmiş kadınlar var etrafta. Onlara gidin. İyi tavsiye iyi bir ücret karşılığında verilmelidir."

"Aklımı yitiriyorum", diye düşündü Muhammed Ali, kendi sesinin iradesini hiçe sayarak bir anda yükseldiğini duyunca, "Hanımefendi, kader beni ayağınıza getirdi," dedi. "Ne yapalım? Karşılaşmak alınyazımızda varmış. Ben de yoksul bir adamım ama nasihatlerimi size bedavaya sunacağım."

Kız yeniden gülümsedi. "O halde dinlememek olmaz. Çünkü kader bir hediye yolladığında beraberinde güzel talihi de gönderir."

Muhammed Ali, kızı gecekondu mahallesinin bir köşesinde duran alçak ahşap sehpasının başına götürdü. Reyhan Hanım gazete kâğıdından külahın içindeki *pakora*'ları atıştırmaya devam ediyordu. Adama ikram etmedi.

Muhammed Ali tozlu yere bir minder koydu. "Lütfen oturun." Kız söyleneni yaptı. Sehpanın diğer tarafına geçip bağdaş kuran Muhammed Ali, yirmi ya da otuz çift erkek gözünün imrenerek kendisini izlediğinin, gecekondu mahallesindeki bütün erkeklerin, yaşlı, kır saçlı sahtekârın cazibesine kapılan bu son güzeller güzeli genç kızı hayran bakışlarla süzdüğünün farkındaydı. İyice sakinleşmek için derin bir nefes aldı.

"Adınız, lütfen."

"Reyhan Hanım," dedi kız. "Londra, Bradford'lı Mustafa Dar'ın nişanlısı."

"İngiltere, Bradford olacak," diye nazikçe düzeltti Muhammed genç kızın hatasını. "Londra da Multan ya da Bahavalpur gibi bir kasabadır. İngiltere'yse soğuk nevalelerle dolu büyük bir ülke."

Genç kız öyle ciddi bir ifadeyle, "Anlıyorum. Teşekkür ederim," dedi ki adam onun dalga geçip geçmediğini anlayamadı.

"Başvuru belgesini doldurdunuz mu? Bir bakayım, izninizle."

Kız özenle katlanıp kahverengi bir zarfa yerleştirilmiş belgeyi uzattı.

"Olmuş mu?" Sesinde ilk defa hafif bir endişe seziliyordu.

Adam elini uzatıp sehpanın üstüne, kızın elinin yakınına koyarak hafifçe pat pat vurdu. "Şüphesiz olmuştur," dedi. "Az bekleyin de gözden geçireyim."

Adam belgeleri incelerken kız *pakora*'larını bitirdi.

"Noksansız," dedi en sonunda Muhammed Ali. "Her şey yerli yerinde."

"Tavsiyeleriniz için teşekkür ederim," dedi kız, kalkmaya yeltenerek. "Gidip kapıların önünde bekleyeyim."

Muhammed Ali elini alnına şaklatarak, "Ne sanıyorsunuz?" diye haykırdı. "Bu işi kolay mı zannettiniz? Formu verdiğiniz zaman yüzlerinde kocaman gülümsemelerle şıp diye izni teslim edeceklerini mi zannediyorsunuz? Reyhan Hanım, sizi uyarıyorum, karakoldan beter bir yere girmek üzeresiniz."

"Hakikaten öyle mi?" Hitabet becerisi işe yaramıştı. Kızı anlatacaklarına esir etmişti, böylece onu fazladan birkaç dakika daha seyredebilecekti.

Sakinleşmek için derin bir nefes daha alarak her zamanki söylevine başladı. Sahiplere göre, her salı günü konsolosluk kapılarına gelip Luton'daki otobüs şoförle-

rinin ya da Manchester'daki yeminli muhasebecilerin bakmakla yükümlü oldukları kimseler olduklarını iddia eden kadınların hepsi sahtekâr, yalancı ve dalavereciydi.

Kız hemen itiraz etti: "Ben de onlara asla öyle biri olmadığımı açıkça söylerim o zaman!"

Kızın saflığı Muhammed Ali'nin onun adına korkuyla titremesine neden oldu. Kıza bir serçeye benzediğini, o adamlarınsa kapaklı gözleriyle şahinler gibi yırtıcı olduğunu anlattı. Ona bazı sorular, kişisel sorular, bir hanımefendiye erkek kardeşinin bile sormaktan imtina edeceği sorular soracaklardı. Bakire olup olmadığını, şayet değilse nişanlısının yatakta nasıl davrandığını soracak, birbirlerine hangi gizli takma isimlerle hitap ettiklerini öğrenmek isteyeceklerdi.

Muhammed Ali bilerek sert bir tavırla konuşuyordu, böylelikle anlattıkları ya da benzer şeyler gerçekten başına geldiğinde genç kız daha az şoke olacaktı. Reyhan Hanım'ın bakışları sakindi ama sehpanın kenarındaki elleri hafifçe titremeye başlamıştı.

Muhammed Ali devam etti:

"Aile evinizin kaç odalı olduğunu, duvarların rengini, çöpü hangi gün attığınızı soracaklar. Nişanlınızın annesinin üçüncü kuzeninin teyzesinin evlatlığının göbek adını öğrenmek isteyecekler. Bu soruların hepsini Bradford'daki sevgili Mustafa Darınıza sorup cevapları aldılar zaten. Nihayetinde, tek bir hatanızda ipinizi çekecekler."

Genç kızın "Evet," derken sesini güçlükle kontrol ettiğini anladı. "Peki tavsiyeniz nedir, beybaba?"

Muhammed Ali genellikle bu noktada aceleyle fısıldamaya başlar, tanıdığı iyi bir adam olduğunu, bu tanıdığın konsoloslukta çalıştığını ve belli bir ücret karşılığında onun aracılığıyla gerekli evrakı, üstelik gerçekliğini kanıtlayan mühürler basılmış olarak elde etmenin müm-

kün olduğunu anlatırdı. İşleri gayet iyi gidiyordu, kadınlar hizmetleri karşılığında genellikle beş yüz rupiyi ya da bir altın bileziği kolaylıkla gözden çıkarıyor, üstelik yanından mutlu ayrılıyorlardı.

Yüzlerce kilometre uzaktan geliyorlardı –Muhammed Ali uzak yoldan geldiğinden emin olmadığı kadınları dolandırmazdı– ve ketenpereye geldiklerini anlasalar bile geri gelip onu bulamıyorlardı. Sargoda veya Laluket'e dönüp eşyalarını toplamaya başlıyorlardı, dolandırıldıklarını anladıklarında iş işten geçmiş oluyordu zaten.

Hayat çok zor, yaşlı bir adam zekâsına güvenerek yaşamak zorundadır. Salı kadınlarına acıyıp merhamet etmek Muhammed Ali'ye düşmez.

Ama sesi yine ihanet etti ve her zamanki konuşmasını yapmak yerine kıza en büyük sırrını açıklamaya başladı.

Muhammed Ali'nin şaşkın kulaklarına, "Reyhan Hanım," diyen kendi sesi geldi. "Siz kolay kolay bulunmayacak birisiniz, bir mücevhersiniz ve şimdi size öyle büyük bir iyilik yapacağım ki, inanın, bu iyiliği belki kendi kızıma bile yapmam. Bütün dertlerinize deva olabilecek bir vesika var elimde."

"Peki neymiş bu büyücü muskası?" diye soran genç kızın gözlerinin bu kez alayla parladığına hiç şüphe yoktu.

Muhammed Ali sesini iyice alçalttı.

"Reyhan Hanım, bir İngiliz pasaportu var elimde. Hakiki ve kusursuz bir belge. İyi bir dostum bu pasaporta sizin adınızı yazıp fotoğrafınızı yerleştirebilir ve sonra abrakadabra, bir anda İngiltere'de bulursunuz kendinizi!"

Dilinin altındaki baklayı çıkarmıştı!

Bu çılgınlık gününde her şey mümkündü artık. Kim bilir, belki de belgeyi kıza karşılık istemeden, bedavaya verir, sonra da bir sene boyunca yaptığının pişmanlığını çekerdi.

"Yaşlı ahmak", diye payladı kendini, "En yaşlı ahmaklar en genç kızların büyüsüne kapılırmış."

"Bakayım dediklerinizi anlamış mıyım?" diyordu genç kız. "Teklifinizi kabul edersem suç işlemiş olacağım..."

"Suç işlemiş olmayacaksınız," diye araya girdi adam hemen. "İşinizi kolaylaştırmış olacaksınız."

"... ve Londra, Bradford'a yasadışı yöntemlerle gideceğim, böylece konsolosluktaki sahiplerin bizler hakkındaki kötü düşüncelerini haklı çıkarmış olacağım. Beybaba, güzel bir tavsiye değil sizinkisi."

"İngiltere, Bradford," diye düzeltti kızı, mahzun bir tavırla. "Hediyemi yanlış anladınız üstelik."

"Nasıl anlamalıydım?"

"Bibi, ben yoksul bir adamım, sizin gibi güzeller güzeli bir genç kıza kıyamadığım için bu hediyeyi takdim ettim. Cömertliğimi geri çevirmeyin. Alın belgeyi. Ya da almayın, evinize dönün, İngiltere'yi unutun, yeter ki o binaya girip haysiyetinize leke sürdürmeyin."

Ama kız ayaklanmış, arkasını dönmüş, kadınların önünde birikmeye başladığı kapıya doğru yürümeye koyulmuştu bile; girişteki nöbetçi kadınları kalaylıyor, sabırlı olmalarını, yoksa hiçbirinin içeri giremeyeceğini söylüyordu.

"Madem öyle, git aptallığını kanıtla," diye haykırdı Muhammed Ali kızın arkasından. "Babamın kızı mısın sanki?"

Reyhan Hanım dönüp bakmadı bile.

"İnsanlarımız lanetlenmiş," diye haykırdı Muham-

med Ali. "Yoksuluz, cahiliz ve öğrenmeyi sonuna kadar reddediyoruz."

"Hey, Muhammed Ali," diye seslendi karşıdaki felfelek cevizi tezgâhının başında duran kadın. "Elden ne gelir, bu seferkinin gözü gençlerde."

Muhammed Ali bütün gün konsolosluk kapısının yakınlarında dikilmekten başka bir şey yapamadı. Kendini azarladı durdu: "Git buradan, yaşlı gafil, hanımefendi artık seninle konuşmak istemiyor." Hal böyleyken, Reyhan Hanım dışarı çıktığında, Muhammed Ali'yi kapının önünde kendisini beklerken buldu.

"Selam, nasihatçıbaşı," dedi adama.

Sakinleşmiş görünüyordu, artık adama kızgın da değildi; bunun üzerine Muhammed Ali, Ya Allah, diye düşündü:

Bu kız işini halletmiş. İngiliz sahipler de gözlerine dalıp gitmiş, İngiltere'ye gidiş müsaadesini hemen vermişler.

Umutla kıza gülümsedi. Kız hiç zorlanmadan gülümsemesine karşılık verdi.

"Reyhan Hanımefendi," dedi Muhammed Ali, "tebrikler kızım, besbelli muvaffak olmuşsun."

Kız fevri bir tavırla adamın kolunu yakaladı.

"Gelin, "dedi. "Nasihatleriniz için teşekkür etmek, ayrıca kabalığım için özür dilemek isterim, gelin size *pakora* ısmarlayayım."

Akşamüstü tozunun ortasında, yola çıkmaya hazırlanan otobüsün yakınında durdular. Hamallar dürülmüş yatakları otobüsün tepesine bağlıyordu. Bir seyyar satıcı haykırarak yolcuların arasında dolaşıyor, mutsuzluğa iyi geldiğine inanılan aşk hikâyeleri ve şifalı otlar satmaya

çalışıyordu. Reyhan Hanım ve halinden pek memnun Muhammed Ali otobüsün "ön taraftaki çamurluğuna" yani tamponuna ilişip *pakora*'larını yediler. Yaşlı nasihat üstadı bir film müziği mırıldanmaya başladı. Gündüz sıcağı dağılıp gitmişti.

"Görücü usulü nişanlandık," dedi Reyhan Hanım birden. "Ailem bu evliliği ayarladığında dokuz yaşındaydım. Mustafa Dar o zaman otuzunu geçmişti ama babacığım beni kendisi kadar iyi bakabilecek birine vermek istiyordu, Mustafa'nın namuslu bir adam olduğuna inanıyordu. Sonra annemle babamı kaybettim, Mustafa Dar İngiltere'ye gitti ve beni yanına aldıracağını söyledi. Uzun yıllar önce oldu bu. Elimde bir fotoğrafı var ama o yine de benim için bir yabancı. Telefondaki sesi bile tanıdık değil."

Kızın ani itirafı Muhammed Ali'yi epey şaşırttı ama aklıselim sahibi görünme umuduyla başını onaylarcasına sallamayı başardı.

"Ne olursa olsun," dedi, "aileler çocuklarının iyiliğini düşünerek hareket eder. Sana hayırlı ve hakkaniyetli bir eş bulmuşlar ki sözünü tutmuş, seni yanına aldırmak istemiş. Onu tanımak ve sevmek için önünde bir ömür var."

Kızın acı acı gülümsediğini görünce iyice kafası karıştı.

"Beybaba," dedi kız, "beni şimdiden paketleyip İngiltere'ye gönderiverdiniz bakıyorum?"

Muhammed Ali hayretle ayağa kalktı.

"Çok mutlu görünüyordun, ben de sandım ki... affedersin ama merakımı yenemiyorum, seni geri mi çevirdiler yoksa, ne yaptılar?"

"Sordukları soruların hiçbirini bilemedim," dedi kız. "Vücudundaki ayırt edici özelliklerin yerlerini karıştır-

dım, sağ yanağındaki beni sol yanağına kondurdum, banyonun dekorasyonunu aklımdan yeniden yaptım, her şeyin tersini söyledim."

"Peki ne olacak? Nasıl gideceksin?"

"Lahor'a, işimin başına döneceğim. Büyük bir evde çalışıyorum, üç uslu çocuğa mürebbiyelik yapıyorum. Gideceğimi öğrenince çok üzüleceklerdi zaten."

"Hakikaten çok yazık!" diye hayıflandı Muhammed Ali. "Ah, keşke teklifimi kabul etseydin! Artık durumu düzeltmek mümkün değil, ne yazık ki yapacak bir şey kalmadı. Verdiğin formu dosyaladılar, evrakı karşılaştırabilirler, pasaport bile yetmez artık. "Vah vah, her şey boşa gitti, oysa vakitlice öğüdümü tutsaydın her şey ne kadar kolay olacaktı."

"Kendinizi üzmeyin," dedi kız, "kendinizi boşu boşuna üzmemelisiniz."

Reyhan Hanım'ın son gülümsemesi, otobüsün kaldırdığı toz bulutunun içinde kaybolana dek seyrettiği son gülümsemesi, Muhammed Ali'nin uzun, sıcak, zorlu, sevgisiz geçen ömrü boyunca gördüğü en mutlu şeydi.

BEDAVA RADYO

Hırsızın dul karısının pençelerinden kurtulamadığı sürece başına hayırlı bir iş gelmeyeceğini hepimiz biliyorduk, ama çocuk da biraz saftirikti açıkçası, gerçek bir eşek sıpasıydı, böylelerinin kalın kafasına bir şey sokmak ne mümkün.

Oysa daha güzel bir hayatı olabilirdi. Allah onu kendi suretine eş güzellikte yaratarak kutsamış, babası onun için kara toprağın altına girmişti ya, oğluna oturacak yerleri plastikle kaplı birinci sınıf bir bisikletli çekçek bırakmamış mıydı? Velhasıl dalyan gibi delikanlıydı, meslek sahibiydi, zaman içinde karşısına iyi bir eş çıkacaktı, tek yapması gereken birkaç yıl dişini sıkıp para biriktirmekti, ama o ne yaptı? Bıyıkları bile terlemeden, süt dişleri hâlâ ağzındayken gitti gönlünü bir hırsızın dul karısına kaptırdı.

Üzüldük üzülmesine, ama yaşlıların öğütlerini dinleyen kaldı mı artık?

Sorarım size; kim dinliyor büyüklerin sözünü?

Kesinlikle haklısınız; hiç kimse, hele çekçekçi Ramani gibi taş kafalılar asla. Yine de suçun büyüğü dul karıda bence. Her şey gözlerimin önünde cereyan etti, tahammül edemeyecek hale gelene dek her şeyi izledim. Bu

banyan ağacının altına oturmuş, şu elimdeki nargileyi tüttürüyordum, gözümden hiçbir şey kaçmadı.

Bir keresinde onu bu kötü kaderden kurtarmaya bile çalıştım ama boşuna, hepsi boşunaydı...

Dul kadın alımlıydı kuşkusuz, inkâr edilecek yanı yok, sert ve gaddar da olsa fena sayılmazdı, asıl bozuk olan zihniyetiydi onun. Ramani'den en az on yaş büyük olmalıydı, beş çocuğu hayattaydı, ikisi ölmüştü; o hırsızın elalemi soymaktan ve bebek peydahlamaktan başka ne iş yaptığını Allah bilir ya, öldüğünde kadına tek kuruş bile bırakmadı, bu yüzden dulun Ramani'ye rağbet etmesine şaşmamak gerek. Çekçekçi, hele de bu kasabada fazla para kazanamıyordur tabii, ama iki lokma yemek hiç yememekten iyidir. Dahası, beş para etmezin tekinin dul karısına kimsecikler dönüp de iki kere bakmaz.

Tam burada karşılaştılar.

Ramani bir gün bu sokağa geldi, çekçekte yolcusu yoktu ama bol bahşiş almış gibi sırıtıyor, radyoda duyduğu bir şarkıyı mırıldanıyordu, saçlarını da düğüne gidiyormuş gibi iyice yağlamıştı. Kızların ne zaman geçse arkasından baktığını, uzun, adaleli bacakları hakkında fısıldaştığını bilmeyecek kadar aptal değildi tabii.

Hırsızın dul karısı iki tutam mercimek almak için *bania*'nın[1] dükkânına gitmişti, parayı nereden bulduğunu söylemeyeceğim ama önceki gece onun virane barakasının önünde erkeklerin dolaştığını görmüşler, hatta *bania* da aralarındaymış dediler ama ben bundan anlamlar çıkarmak istemiyorum.

Beş veledi de eteklerinde dolanan kadın, oracıkta, dünyayı umursamadan seslendi: "Hey! Çekçekçiii!" Ava-

1. Hindistan tüccar kastı üyesi.

zı çıktığınca haykırdı, aynı şu bildiğimiz ucuz kadınlardan biri gibi. Herhalde bize çekçeklerde gezmeye gücünün yettiğini göstermek istedi, sanki ilgilenen varmış gibi. Çekçeğe binebilmek için o gece çocuklarını aç yatırmış olmalı, ama bana kalırsa geleceğe yatırım yapıyordu, çünkü kancayı Ramani'ye takmaya çoktan karar vermişti. Böylece hep birlikte çekçeğe doluştular ve Ramani onları çeke çeke götürdü; dul karı ve beş çocuğu epey ağır olmalıydı ki soluk soluğa oflayıp pufluyordu, bacaklarındaki damarlar şişmişti. Ben de kendi kendime, aman dikkat et oğlum, dedim, yoksa bu yükü hayatın boyunca taşımak zorunda kalırsın.

O günden sonra Ramani ve hırsızın dul karısı her yerde birlikte görünmeye başladılar, hiç utanmadan beraberce insan içine çıkıyorlardı; işte o zaman anasının öldüğüne sevindim, çünkü yaşayıp da bunları görseydi utancından yerin dibine geçerdi kadıncağız.

O günlerde Ramani bazı akşamüstleri arkadaşlarıyla buluşmak için bu sokağa gelirdi, İranlının lokantasının arka odasına doluşup kaçak içki içtikleri için kendilerini bir halt sanıyorlardı, oysa neler karıştırdıklarını herkes biliyordu; delikanlılar hayatlarını mahvedip akrabalarını utandırmak istiyorlarsa kim ne yapsın?

Ramani'nin kötü arkadaşlar edindiğini görmek beni çok üzdü. Hayattayken anasıyla babasını tanırdım. Ama ona bu serserilerden uzak durmasını söylediğimde koyun gibi mel mel yüzüme bakarak sırıttı ve yanıldığımı, fena şeyler yapmadıklarını iddia etti.

Bırak allasen, diye düşündüm.

Ramani'nin ahbaplarını tanıyordum. Hepsi yeni Gençlik Hareketi'nin kolluklarını takıyordu. Olağanüstü hal zamanıydı ve Ramani'nin arkadaşları tekin tipler değildi, attıkları dayaklarla ilgili söylentiler kulaktan ku-

lağa dolaşıyordu, bu yüzden ben de ağacımın altında oturup dilimi tutmaya karar verdim. Ramani'nin kolluğu yoktu ama kolluklu gençlerin peşinde dolaşıp duruyordu, onlara hayran olmuştu sersem.

Pazıbentli gençler Ramani'yi pohpohlayıp duruyorlardı. Ne kadar yakışıklısın, diyorlardı, Şaşi Kapur ve Amitab senin yanında cüzamlı gibi kalır, Bombay'a gidip filmlerde oynamalısın.

Onu hayallerle kandırıp yüzüne gülüyorlardı çünkü kendileri gibi çulsuz olmasına rağmen kâğıt oynarken ondan borç alabileceklerini, istedikleri zaman içki ısmarlatabileceklerini biliyorlardı. Böylece Ramani'nin kafası, içinde yer tutan başka hiçbir şey olmadığı için sinema hayalleriyle doldu; bunun için de dul karıyı suçluyorum ben, zira o yaşça büyüktü, daha aklı başında davranmayı bilmeliydi. İstese iki laf edip bu film meselesini Ramani'nin aklından çıkarırdı, ama hayır, bir gün ona şöyle dediğini kendi kulaklarımla duydum: "Hakikaten tıpkı Krişna Efendimiz'e benziyorsun, tek eksiğin baştan aşağı mavi olmaman." Sokağın ortasında dedi bunu! Herkes aşk yaşadıklarını bilsin diye! O günden sonra bu işin büyük bir felaketle sonlanacağına hiç şüphem kalmadı.

Hırsızın dulu bania'nın dükkânına uğramak için yeniden sokağa geldiğinde bu işe bir dur demeye karar verdim. Kendim için değil, sersem çocuğun ölmüş anasıyla babasının hatırına küçük düşmeyi göze alıp bu... yok, o kadının arkasından bu kelimeyi kullanmayacağım, çünkü artık başka bir yerde ve orada onun ne olduğunu bilirler.

"Hırsızın dulu!" diye seslendim.

Dondu kaldı, sanki sırtına kamçıyla vurmuşum gibi yüzünü çirkin bir ifadeyle çarpıttı.

"Gel de anlat bakalım," dedim.

Beni reddedemezdi, ne de olsa kasabada az çok itibarım var, hem belki bizi konuşurken görenlerin onu yok saymaktan vazgeçeceğini hesaplamıştı, sonuçta tahmin ettiğim gibi sözümü dinleyip yanıma geldi.

"Sana söyleyecek tek bir şeyim var," dedim ağırbaşlı bir tavırla. "Çekçekçi Ramani benim evladım sayılır, git kendine yaşına uygun birini bul veya daha da iyisi, Benares'teki dullar *aşram*'ına[1] kapan ve hayatının geri kalanını, dul yakmak artık suç sayıldığı için Tanrı'ya bol bol şükredip dua ederek geçir."

Bunun üzerine beni utandırmak için bağırıp çağırmaya, lanet okumaya başladı ve çoktan toprağa karışmış olması gereken zehir dilli bir ihtiyar olduğumu söyledi, arkasından ekledi: "Haberin olsun, öğretmen emeklisi sahip efendi, senin o sevgili Ramani'nin evlenme teklifini reddettim çünkü başka çocuk istemiyorum, oysa o genç bir adam ve kendi çocukları olmalı. Bunu herkese anlat ve kobra gibi zehir saçmayı bırak artık."

Bu olaydan sonra hırsızın dul karısıyla Ramani'nin münasebetinden bir süre uzak durdum, ne de olsa elimden geleni yapmıştım, hem kasabada benim gibi birini alakadar edecek pek çok başka şey oluyordu. Mesela, kasabanın sağlık memuru sokağa büyük, beyaz bir karavan getirmiş, bu aracı yol kenarına, banyan ağacının altına park etme izni almıştı; her gece farklı erkekler bu karavana götürülüyor, içeride onlara bir şeyler yapılıyordu.

Bu esnada oralarda vakit geçirmekten hazzetmiyordum çünkü kolluklu gençler hep karavanın etrafında hazır bekliyordu, ben de nargilemi alıp başka bir yerde

1. Genellikle bir gurunun müritleriyle birlikte yaşadığı ve dinsel öğretilerin verildiği yer. (Y.N.)

oturuyordum. Karavanın içinde neler döndüğüyle ilgili bazı söylentiler duyduysam da bunlara kulak tıkadım.

Eter kokan bu karavan kasabaya gelince dulun ne kadar habis bir yaratık olduğu iyice ayyuka çıktı, çünkü Ramani birden yeni bir hayalini anlatmaya başlamıştı; önüne gelene Delhi'deki Merkezi Yönetim'den gelecek eşsiz ve kişiye mahsus bir hediye beklediğini ilan ediyordu, bu hediye yepyeni, birinci sınıf, pille çalışan transistorlu bir radyoydu.

Şimdi, açıklamama izin verin: Film yıldızı olma hayalleri kuran Ramani'mizin birkaç tahtasının eksik olduğunu başından beri biliyorduk, bundan dolayı çoğumuz "Tabii Ram, ne güzel, ne hoş," diye onu geçiştirdik ve ekledik: "Ne kadar da cömert bir Hükümetimiz var ki popüler müziği seven insanlara radyo dağıtıyor."

Ne çare ki Ramani söylediklerinin gerçek olduğunu ısrarla tekrarlıyor, hayatında hiç olmadığı kadar mutlu görünüyordu; bu mutluluğu yalnızca çok yakında eline geçecek transistorlu radyoyla açıklamak mümkün değildi.

Hayalî radyonun lafını duyuşumdan kısa süre sonra Ramani hırsızın duluyla evlendi, işte o zaman her şeyi anladım. Evlilik törenine gitmedim –zaten sefil bir kutlama olduğunu söylediler sonradan– ama kısa süre sonra boş çekçekiyle banyan ağacının önünden geçtiği sırada onunla konuştum.

Çağırınca gelip yanıma oturdu, sordum: "Evladım, sen de karavana gittin mi? Orada ne yaptılar sana?"

"Endişe etmeyin," diye karşılık verdi. "Her şey yolunda, her şey harika. Ben çok âşığım, öğretmen sahip, sonunda sevdiğim kadınla evlenmemi mümkün kılacak şeyi yaptım."

İtiraf etmeliyim ki öfkelendim; Ramani'nin karava-

na götürülen diğer erkeklere zorla yapılan aşağılanmaya kendi isteğiyle maruz kaldığını düşününce ağlayacak gibi oldum. Acı acı veryansın ettim. "Salak çocuğum, o kadının erkekliğini elinden almasına izin vermişsin!"

"O kadar da kötü değil," dedi Ram, *nasbandi*'yi[1] kastederek. "Böyle bir şeyden söz ettiğim için affedin beni öğretmen sahip, ama aşk yapmaya engel olduğu da yok. Yalnızca bebekleri engelliyor, zaten benim kadınım başka çocuk istemiyordu, dolayısıyla her şey yüzde yüz yolunda. Böylesi milletimiz için de en hayırlısı," dedi. "Hem yakında bedava radyom da gelecek."

"Bedava radyo ha?" diye tekrarladım.

"Evet, unuttunuz mu öğretmen sahip," diye karşılık verdi kendinden emin bir tavırla, "yıllar önce, ben küçük bir çocukken terzi Laksman da aynı ameliyatı olmuştu, unuttunuz mu? Radyosu hemen gönderilmişti, kasabadaki herkes dinlemek için toplanmıştı. Hükümetimiz böyle teşekkür ediyor işte. Bir radyom olsa ne güzel olur."

"Git buradan git, çekil git yanımdan," diye haykırdım umutsuzlukla, çünkü ülkedeki herkesin bildiği şeyi, yani bedava radyo kampanyasının başarısız olduğunu, çoktan tarihe karıştığını ve unutulduğunu ona söyleyecek gücü kendimde bulamadım. Radyo kampanyası çoktan bitmişti.

Bu olaylardan sonra hırsızın dulu, yani Ram'ın yeni karısı kasabaya uğramaz oldu; ona zorla yaptırdığı şeyden utanıyordu besbelli, ne var ki Ramani eskisinden daha uzun saatler boyunca çalışıyor, radyo hayalini anlattığı onlarca kişiden birini görür görmez sanki batasıca

1. (Hintçe) Kısırlaştırma. Hindistan hükümeti 1970'lerde nüfusu kontrol altına almak için toplu kısırlaştırma politikası uygulamıştır. (Ç.N.)

cihazı şimdiden avucunda tutuyormuş gibi bir elini kulağına götürüyor, radyo yayınlarını dinliyormuş gibi yaparak enerjik tavırlarla oynamaya başlıyordu.

"*Yé Akashvani hai*,"[1] diye ilan ediyordu yüksek sesle sokaklarda. "Hindistan Radyosu'nu dinliyorsunuz. Şimdi haberler. Bugün bir hükümet sözcüsü, çekçekçi Ramani' nin radyosunun yolda olduğunu, her an eline ulaşabileceğini açıkladı. Şimdi biraz müzik." Böyle dedikten sonra saçma sapan falsettolarla yüksek perdeden Aşa Bhonsle ya da Lata Mangeşkar'ın şarkılarını söylerdi.

Ram'ın kendi hayallerine katiyetle inanmak gibi ender rastlanan bir özelliği vardı ve hayali radyosuna duyduğu mutlak inanç kimi zaman bizi de etkisi altına aldı, bizler de radyonun gerçekten yolda olduğuna, hatta kasaba sokaklarında çekçekiyle dolaşan Ramani'nin kulağına götürdüğünün boş eli değil de görünmez radyosu olduğuna inandık. Onun bisiklet zilini çalarak köşeyi dönmesini veya sokağın sonunda belirmesini, arkasından neşeyle haykırmasını bekler hale geldik:

"Hindistan Radyosu! Hindistan Radyosu'nu dinliyorsunuz!"

Zaman geçti. Ram görünmez radyosunu kasabada dolaştırmaya devam etti. Bir yıl olmuştu. Radyo kanalı taklidi yapan sesi hâlâ sokakları dolduruyordu. Ama artık onu gördüğüm zaman yüzünde yeni bir ifade daha olduğunu fark ediyordum, zorlanıyor gibiydi, sanki olağanüstü bir çaba harcıyordu; çekçek kullanmaktan, hatta hırsızın karısı, onun beş kanlı canlı ve iki ölü çocuğunun hayaletiyle tıklım tıkış dolu çekçeği sürüklemekten bile daha yorucu bir çaba harcıyordu; sanki gencecik

1. (Urduca) "İşte gökyüzünden gelen ses." (Ç.N.)

bedeninin bütün enerjisini kulağıyla eli arasındaki hayali boşluğa akıtıyordu ve radyoyu muazzam, muazzam olduğu kadar da ölümcül bir irade gücüyle var etmeye çalışıyordu.

Kendimi çok çaresiz hissediyordum inanın, çünkü Ram'ın yaptığı şeyle ilgili bütün endişelerini ve pişmanlıklarını bu radyo düşüncesine aktardığını tahmin ediyordum ve şayet bu hayali de ölecek olursa kendi bedenine karşı işlediği suçun bütün vahametiyle yüz yüze kalacak, hırsızın dul karısının onu daha evlenmeden önce aptal ve korkunç bir tür hırsıza çevirdiğini anlayacaktı, zira kadın onu kendisinden çalmaya, kendi kendini soymaya zorlamıştı.

Derken bir gün beyaz karavan çıkageldi, banyan ağacının altına park etti ve artık yapacak bir şey kalmadığını anladım, çünkü. Ram mutlaka hediyesini almaya gelecekti.

İlk gün gelmedi, ikinci gün de ortalarda görünmedi ve sonradan açgözlü olduğunu zannetmesinler diye beklediğini öğrendim; sağlık memurunun, o radyoyu umutsuzca istediğini öğrenmesinden çekiniyordu. Dahası, belki evine kadar gelip radyoyu küçük, resmi bir törenle kendisine verirler, diye içten içe umutlanıyordu. Ahmakların bir anda akıllandığı görülmemiştir, onun niçin böyle hezeyanlara kapıldığını izah etmek imkânsız.

Üçüncü gün, Ramani çıkageldi. Bisikletinin zilini çalarak, hava durumunu sunuyormuş gibi yaparak, eli her zamanki gibi kulağında, karavanın yanında bitti. Arkasındaki çekçekte hırsızın dulu oturuyordu; yeni kocasının yıkımını seyretmek için ona eşlik etme arzusuna karşı koyamamış olacak cadı.

Fazla uzun sürmedi.

Ram, karavanı halkın öfkesinden korumak için bekleşen pazıbentli arkadaşlarına el sallayarak, pür neşe içeri girmiş ve sonradan bana anlatılanlara göre –çünkü kalp ağrısından sakınmak için oradan ayrılmıştım– saçları iyice yağlanmış, giysileri güzelce kolalanmışmış. Hırsızın dulu çekçekten inmemiş, başını örten siyah sarisi içinde, cılız çocuklarını sopa gibi sıkı sıkı tutarak orada öylece oturmuş.

Az sonra karavandan tartışma sesleri gelmeye başlamış, derken sesler iyice yükselmiş ve sonunda pazıbentli gençler neler olduğunu görmek için içeri girmişler, kısa süre sonra da Ram içki arkadaşları tarafından kargatulumba dışarı sürüklenmiş; saçındaki yağ yüzüne bulaşmış, ağzından kan geliyormuş. Elini hayalî radyosunu dinlemek için kulağına götürmüyormuş artık.

Ve o hırsızın kara dulu –bana anlatılanlara göre– kocasını yere, tozların içine attıklarında bile çekçekteki koltuğundan kımıldamamış.

Evet, biliyorum, yaşlı bir adamım ben, fikirlerim de zaman içinde yüzüm gibi buruştu, bana kısırlaştırmanın ve Tanrı bilir daha nelerin gerekli olduğunu anlatıyorlar, belki dulu suçlamakta da haksızım, neden olmasın? Belki de ihtiyarların bütün noktainazarları bir kenara atılabilir artık, madem öyle isteniyor, öyle olsun. Ama yine de bu hikâyeyi anlatıyorum ve anlatacaklarım henüz bitmedi.

Karavandaki olaydan birkaç gün sonra Ramani'yi gördüm, çekçekini bisiklet tamiri dükkânının sahibi yaşlı Müslüman dolandırıcıya satıyordu. Onu seyrettiğimi görünce yanıma geldi ve "Hoşça kal, öğretmen sahip, Şaşi Kapur ya da Amitab Bachçan'dan bile büyük bir yıldız olmaya Bombay'a gidiyorum ben," dedi.

"'Gidiyorum' mu dedin?" diye sordum. "Acaba yalnız gitmeyi mi tasarlıyorsun?"

Şöyle bir kasıldı. Hırsızın dulu ona yaşlıların karşısında alçakgönüllü davranmamayı şimdiden öğretmişti anlaşılan.

"Karım ve çocuklarım da geliyor," dedi. Bu, son konuşmamız oldu. Aynı gün şafak treniyle yola çıktılar.

Birkaç ay sonra ondan gelen ilk mektup elime geçti ama mektubu kendisi yazmamıştı tabii, çünkü uzun zaman önce harcadığım onca çabaya rağmen yazmayı doğru dürüst öğrenememişti. Herhalde bir arzuhalciden yardım istemişti ve bu iş ona pahalıya patlamış olmalıydı, zira hayatta her şeyin bir fiyatı vardır ve Bombay'da fiyatlar her yerden iki kat fazladır. Niçin bana mektup yazdığını sorsanız bilmiyorum derim, ama yazmıştı işte. Mektuplar hâlâ bende, dolayısıyla onları yazdığını kanıtlayabilirim ama neden yazdığını açıklayamam; kim bilir, belki de ihtiyarlar hâlâ zaman zaman işe yarıyordur, veya belki kasabada ondan gelecek haberlerle benden başka kimsenin ilgilenmeyeceğini biliyordu.

Neyse ne, mektuplarda bana yeni kariyerini, hemencecik nasıl keşfedildiğini anlatıyordu; büyük bir stüdyo ona deneme çekimi teklif etmişti, şimdi onu büyük bir yıldız olmaya hazırlıyorlardı, günlerini en ünlü aktrislerle birlikte Juhu sahilindeki Güneş ve Kum Oteli'nde geçiriyordu, Pai Tepesi'nde, onu sinema hayranlarından koruyacak son model güvenlik sistemleriyle döşenmiş, iki katlı, büyük bir ev alacaktı, hırsızın dulu iyiydi, çok mutluydu, bol kilo almıştı, hayat ışık ve başarıyla doluydu, sorgusuz sualsiz istediği kadar içki içebiliyordu.

Çok güzel mektuplardı bunlar, her satırından özgüven fışkırıyordu, ama onları ne zaman okusam, ki bazen hâlâ açıp okuduğum oluyor, radyosu hakkındaki gerçeği öğrenmesinden birkaç gün önce yüzünde beliren ifade

ve gerçekliği yoktan var edebilmek için harcadığı muazzam, delice enerji geliyor aklıma: Başının yan tarafına götürdüğü eliyle kulağı arasındaki boşluğu olağanüstü bir inançla doldurmaya çabalayışını hatırlıyorum.

SAKAL-I ŞERİF

19.. yılının başlarında, insanın kemiklerini cam gibi parçalayabilecek kadar şiddetli bir kış geçiren Srinagar' da, soğuktan pembeleşmiş teninde zenginliğin başka hiçbir şeye benzemeyen ışıltısını kırağı gibi taşıyan genç bir adam, şehrin en sefil ve kötü şöhretli mahallesine girerken görüldü; her an yıkılıverecekmiş gibi duran oluklu sacdan ve ahşaptan yapılma evlerin arasında dolaşarak alçak, ciddi bir sesle hizmetlerinden faydalanabileceği güvenilir ve usta bir soyguncuyu nerede bulabileceğini araştırıyordu. Mahallenin dolandırıcıları Atta adındaki bu genç adamı alıp neşeyle daha karanlık, daha boş sokaklara götürdüler ve boğazlanmış bir tavuğun kanıyla ıslanmış küçük bir avluda, yüzlerini göremediği iki kişi üzerine çullandı; önce tek başına çıktığı bu keşif gezisine deli cesaretiyle getirmiş olduğu kalın banknot tomarını aldılar, sonra da onu canını çıkarasıya dövdüler.

Akşam oldu. Sahibi bilinmeyen eller tarafından göl kıyısına taşınan Atta, oradan bir kayıkla suyun karşı kıyısına götürüldü, hırpalanmış ve kanlar içindeki bedeni Şalimar bahçelerine giden kanalın ıssız kıyısına atıldı. Ertesi sabah şafak vakti, gece soğuğunun yaban balı gibi bulandırıp yoğunlaştırdığı nehir sularında kürek çeken

bir çiçek satıcısı, Atta'nın yüzükoyun yatan bedenini fark etti; hafif hafif kımıldamaya ve inlemeye başlayan genç adamın ölü gibi solgun tenindeki varsıllık ışıltısı, bu kez gerçek bir kırağı katmanının altından, hâlâ belli belirsiz seçiliyordu.

Hemen kıyıya yanaşan ve kulağını yaralı adamın ağzına yaklaştırarak onun güçbela hareket eden dudakları arasından çıkan mırıltılardan zavallının nerede oturduğunu öğrenmeyi başaran çiçekçi, dolgun bir bahşiş alma umuduyla Atta'yı göl kıyısındaki büyük bir eve götürdü; burada bekleyen ve endişeden bütün gece uyku uyumadıkları gözlerinden hemen anlaşılan iki kadın; her yanı anlaşılmaz biçimde morluklar ve çürüklerle kaplı çok güzel bir genç kızla onun en az kızı kadar güzel fakat perişan haldeki annesi, umutlu çiçekçinin güdük kalmış hüzünlü kış çiçekleri arasında hareketsiz yatan Atta'yı –yani genç kızın ağabeyini– görür görmez çığlığı bastılar.

Gördüklerini kimseye anlatmasın diye gerçekten de dolgun bir bahşişle ödüllendirilen çiçekçinin hikâyedeki rolü burada bitiyor. Bütün gece dondurucu soğuğa maruz kalan ve kafatasında kocaman bir çatlak açılan Atta ise, şehirdeki en iyi hekimlere bile umutsuzlukla omuz silktiren bir komaya girmişti. Dolayısıyla, şehrin en sefil ve kötü şöhretli mahallesine ertesi akşam beklenmedik ikinci bir ziyaretçinin gelişi daha da hayret vericiydi. Bahtsız genç adamın kız kardeşi Hüma'ydı gelen, ağabeyinin sorduğu soruyu aynı alçak, ciddi ses tonuyla tekrarlıyordu:

"Kiralık bir soyguncuyu nereden bulabilirim?"

Kiralık soyguncu bulmaya gelen zengin salağın hikâyesi, mahallenin mikrop yuvası ara sokaklarına çoktan yayılmıştı ama bu genç kadın başka şeyler de anlatıyor-

du: "Üzerimde para taşımadığımı, ayrıca ziynet eşyası da bulundurmadığımı baştan söyleyeyim. Babam beni evlatlıktan reddettiği için kaçırıldığım takdirde fidyemi ödeyecek kimsem yok, ayrıca dayıma, yani Emniyet Müdür Yardımcısı'na, sabaha dek sağ salim eve dönmediğim takdirde açılmak üzere bir mektup gönderdim. Dayım bu mektup sayesinde buraya yaptığım yolculuğun bütün ayrıntılarını öğrenecek ve hiç şüpheniz olmasın, bana saldıranları cezalandırmak için gerekirse dünyayı ayağa kaldıracaktır."

Kollarını ve alnını kaplayıp çirkinleştiren morluklarla çürüklere rağmen ilk bakışta belli olan olağanüstü güzelliği, ayrıca sorduğu ve söylediği şeylerin tuhaflığı, bir grup meraklı izleyicinin çevresine toplanmasına neden olmuştu; kısa söylevinin başına gelebilecek her şeyi kapsadığını düşündükleri için ona zarar vermeye kalkan olmadıysa da, kiralık bir soyguncunun hizmetlerine başvurmaya gelen birinin yüksek konumdaki polis dayısının korumasına sığınmasının pek yakışık almadığı yönünde kaba yorumlar yapıldı.

Hüma da tıpkı ağabeyi gibi karanlık ve ıssız sokaklara götürüldü; en sonunda, delici bakışlarını görür görmez kör olduğunu anladığı yaşlı bir kadın, mürekkep kadar karanlık bir arka sokakta, çevreye duman gibi karanlık yayan bir kapı aralığında belirip içeri gelmesini işaret etti. Yumruklarını sıkan, kalbine öfkeyle sakinleşmesini emreden Hüma, yaşlı kadının peşinden kasvetle sarılı eve girdi.

Karanlığın öte tarafından belli belirsiz, titrek bir mum ışığı süzülüyordu; artık yaşlı kadını göremediği için bu güvenilmez, sarı ışık ipliğini takip eden Hüma, kavalkemiklerinde aniden sert bir darbenin yakıcı acısını

hissedince gayriihtiyarı haykırdı ama kendini hemen topladı, her adımda artan korkusunu, karanlığın örtüsü altına gizlenmiş bekleyen kişiye ya da şeye açık ettiği için sinirlenerek dudaklarını ısırdı.

Aslında, alçak bir sehpaya çarpmıştı; üzerine yanan bir mum yerleştirilmiş sehpanın ardında yere bağdaş kurup oturmuş dağ gibi figürü hayal meyal seçti. Sakin, derinden gelen bir erkek sesi, "Otur otur," deyince, daha nazik bir davete ihtiyaç duymayan bacakları adamın kısa komutuna uyarak kendiliğinden büküldü. Sol elini sağ eliyle sıkı sıkı yakalayan Hüma sesini adamınkine eş sakinlikte çıkmaya zorlayarak karşılık verdi:

"Hizmetlerini talep ettiğim soyguncu acaba siz misiniz, efendim?"

Hafifçe kımıldanarak ağırlığını diğer yana veren dağ gibi gölge, Hüma'ya bu bölgeden kaynaklanan her türlü suç faaliyetinin dikkatle organize edildiğini ve tek merkezden yönetildiğini, serbest girişim olarak adlandırılabilecek her türlü teşebbüs için yapılan müracaatın bu odada değerlendirilip gerekli mercilere yönlendirildiğini açıkladı.

Hüma'dan, işlenecek suçun ayrıntılarını bütün kapsamıyla anlatmasını talep etti; ele geçirilecek kalemlerin noksansız dökümü, bütün mükâfatlar dahil olmak üzere ödemeye hazır olduğu bedel, ayrıca başvuruda bulunma gerekçesinin kısa bir özeti –dosyalanıp kaldırılmak üzere– gerekiyordu.

Bunları duyduğu anda, sanki bir şey hatırlamış gibi hem bedeni kasılan hem de azmi bilenen Hüma, yüksek sesle nedenlerinin yalnızca kendisini ilgilendirdiğini, ayrıntıları kiralayacağı soyguncudan başka hiç kimseyle tartışmayacağını, ancak bu işi üstlenen kişiyi "cömert" bir mükâfatla ödüllendirmeyi planladığını söyledi.

"Anlaşılan o ki, bir çeşit iş ve işçi bulma kurumuna gelmişim, dolayısıyla size sadece şu kadarını söyleyebilirim, efendim, böyle cömert bir mükâfat sunduğuma göre emrinizdeki en pervasız, korku nedir bilmeyen, hatta Allah korkusu bile taşımayan soyguncunun hizmetlerinden faydalanabilmem gerekir. "En azılı soyguncu diyorum, aşağısı kurtarmaz!"

Bunun üzerine gazlı bir gemici feneri yakıldı ve Hüma karşısında oturan kır saçlı devi sonunda görebildi; adamın yüzünün sol tarafında uğursuz bir yara izi vardı, nestalik[1] yazısındaki *sîn*[2] harfine benzeyen bu nedbe dokusu yanağını boylu boyunca kaplıyordu. Yara izini gören Hüma, çocukken en çok çekindiği öcünün ayaklanıp karşısına dikildiği yönünde mesnetsiz ve nostaljik bir korkuya kaptırdı kendini, çünkü dadıları, Hüma ve Atta'nın her türlü itaatkârsızlık eylemini aynı sözlerle engellerdi: "Yaramazlık yaparsanız Hırsızlar Şahı Şeyh Sîn'e haber salarım, gelip sizi kaçırır, ona göre!"

Şöhretli hırsız, aklaşmış saçları ve şüphe götürmez biçimde yaralı yüzüyle karşısındaydı işte; Hüma aklını mı kaçırmıştı, kulakları ona oyun mu ediyordu, yoksa adam gerçekten de bu koşullar altında bu işi becerebilecek tek kişinin kendisi olduğunu mu söylüyordu?

Nostaljinin yenidoğan umacılarına var gücüyle direnen Hüma, yanında bir refakatçi bile olmadan bu tehlikeli sokaklara gelmesinin, koşulların aciliyetinden ve vahametinden kaynaklandığını açıklayarak korkunç gönüllüyü uyardı.

1. XI.-XII. yüzyılda İranlıların geliştirdiği talik yazısının değişik bir türü. (Y.N.)
2. Arap alfabesinin on ikinci harfi. *Sîn*, aynı zamanda İngilizcede günah anlamına gelir. (Ç.N)

"Son anda vazgeçmenizi göze alamayacağımız için," diye devam etti, "hiçbir sırrı saklamadan olan biten her şeyi size anlatmaya kararlıyım. Öğrendiklerinize rağmen bu işe girişmeye razı olduğunuz takdirde, size arka çıkmak ve istediğiniz servete kavuşmanızı sağlamak için elimizden geleni yapacağımıza şüpheniz olmasın."

Yaşlı hırsız omuz silkti, başını salladı ve tükürdü. Hüma hikâyesini anlatmaya başladı.

Altı gün öncesine dek, Hüma'nın babası zengin tefeci Haşim'in evinde her şey yolundaydı. Kahvaltı masasında Hüma'nın annesi tefecinin tabağına sevgiyle kaşık kaşık *kiçri*[1] doldurmuştu; masa başı sohbeti, ailenin iftihar ettiği şekilde, nezaket ve ilgi sözcükleriyle sürüyordu.

Haşim, pek dindar olmamasına rağmen "dünya üzerinde onurlu bir hayat sürmeye" büyük önem verdiğini sık sık yinelemekten hoşlanırdı. Göl kıyısındaki geniş eve yolu düşen bütün ziyaretçiler, hatta Haşim'in devasa servetinin küçük kırıntıları için pazarlık etmeye gelen bahtsızlar ve borcu karşılığında yüzde yetmiş faiz haddi istedikleri bile aynı resmîlik ve hürmetle karşılanırdı; tabağına *kiçri* dolduran karısına da açıkladığı üzere, söz konusu yüksek oranın nedenlerinden biri, bu insanlara paranın değerini öğretmekti: "Sadece bunu öğrenseler yeter, böylelikle sürekli borç alma hastalığından kurtulurlar – yani gördüğün üzere, planlarımda başarılı olur ve onlara paranın değerini öğretirsem kendi işimi kökünden baltalamış olacağım!"

Tefeci ile karısı, çocukları Atta ile Hüma'ya tutumluluk, hakseverlik ve sağlıklı, bağımsız karakterlere sahip

1. Pirinç ve mercimekten yapılan bir Hint yemeği. (Ç.N.)

olma erdemlerini aşılamaya çalışmış, bunda da başarılı olmuşlardı. Haşim, kendini bu konuda tebrik etmekten de alamazdı.

Kahvaltı bitti, aile üyeleri birbirlerine doyurucu bir gün dilediler. Oysa hane halkının cam gibi kırılgan huzuru, porselen narinliğindeki hayatı ve kaymaktaşından hassasiyetleri birkaç saat içinde yeniden inşa etme umuduna yer bırakmayacak biçimde tuzla buz olacaktı.

Şahsi kayıkçısını çağırtan tefeci kayığa adımını atmak üzereydi ki, dikkatini gümüşi bir pırıltı çekti ve eve ait rıhtımla kayık arasında yüzen minik bir şişeye gözü takıldı. Ani bir dürtüyle eğilip şişeyi yapışkan sudan çıkardı.

Zarifçe işlenmiş gümüş bir muhafaza içinde korunan, renkli camdan küçük bir silindirdi bu; şişenin içindeki gümüş askıya insana ait bir saç ya da sakal teli tutturulmuştu.

Bu benzersiz keşfi yumruğunun içine saklayan Haşim, kayıkçıya fikrini değiştirdiğini söyledi, aceleyle özel odasına gitti ve burada, kapalı kapılar ardında bulduğu şeyi iyice inceleyerek gözlerine ziyafet çektirdi.

Faizci Haşim, bulduğu şişenin içindekinin Hazreti Muhammed'in dillere destan emaneti olduğunu en başından beri biliyordu şüphesiz; bu sakal-ı şerifin önceki sabah Hazretbal Mescidi'ndeki muhafazasından çalınması, vadide sokaklara kadar taşan, eşi benzeri görülmemiş bir kargaşaya neden olmuştu.

Kopan kızılca kıyametten, sokaklarda feryat figan dolaşarak ağıtlar yakan sonu gelmez kafilelerden, isyan eden kalabalıklardan, olayın siyasi açıdan dallanıp budaklanmasından, en önemlisi de kariyerleri kaybolan saç

telinin bulunmasına bağlı kişiler tarafından yönetilen büyük çaplı polis çevirmelerinden etekleri tutuşan hırsızlar besbelli paniğe kapılıp küçük şişeyi gölün tutkal gibi yapışkan koynuna atıvermişlerdi.

Olağanüstü bir tesadüf eseri şişeciği bulan Haşim'in, bir vatandaş olarak görevi belliydi: saç teli muhafaza edildiği iade edilmeli, itidal ve huzur yeniden sağlanmalıydı.

Gelgelelim tefecinin bu konuda farklı görüşleri vardı.

Koleksiyonculuk hastalığına tutulmuş olduğu, çalışma odasının her köşesinden anlaşılıyordu. Gulmarg'dan getirilip iğnelere geçirilmiş kelebeklerle dolu kocaman vitrinler, efsanevi Zamzama topunun çeşitli metal malzemeden yapılmış otuz kadar ölçekli modeli, sayısız kılıç, bir Naga mızrağı; tren istasyonlarında satılan cinsten, pişmiş topraktan yapılma tam doksan dört tane deve biblosu, semaverler ve aslında çocukların banyoda oynaması için sandal ağacından yapılmış, bütün zooloji dallarını kapsayan yüzlerce minik hayvan figürü.

"Ne de olsa," dedi Haşim kendi kendine, "Peygamber bu kalıntılara tapınanları asla tasvip etmezdi. İlahlaştırılmanın düşüncesinden bile iğrenirdi! Madem öyle, bu saç telini geri vermek yerine onun aklı karışmış müritlerinden saklamakla daha hayırlı bir iş yapmış olmaz mıyım? Haliyle, benim bu şişeyi ve içindekini istememin sebebi dinî değeri değil... dünya işlerine, bu dünyanın işlerine düşkün bir adamım ben. Benim için sadece nadir bulunan ve kör edici güzellikte dünyevi bir nesnedir bu. Kısacası, istediğim saç telinden ziyade onun gümüş zarflı muhafazası. "Çalınan başyapıtları satın alıp bütün gözlerden saklayan Amerikalı milyonerler olduğunu söylerler – benim neler hissettiğimi anlasa anlasa bu adamlar anlar. Mutlaka, mutlaka benim olmalı bu şişe!"

Her koleksiyoncu, hazinelerini en az bir kişiyle paylaşmak zorunda olduğunu hisseder: Haşim'in derhal yanına çağırttığı oğlu Atta olanları duyunca çok kaygılandıysa da, babasına ettiği yemine sadık kaldı ve başlarına açılan belalara dayanamayacak hale gelinceye dek bu büyük sırrı sakladı.

Babasından izin isteyip, onu koleksiyonlarının kalabalık yalnızlığında bir başına bıraktı. Sert ahşaptan, düz sırtlı bir sandalyeye dimdik oturan Haşim, dikkatle güzel şişeyi inceliyordu.

Tefecinin öğle yemeği yemediğini herkes bilirdi, dolayısıyla hizmetkârlardan biri akşam saatlerinde efendisini sofraya çağırmak için özel odasına girene kadar, kimse onu rahatsız etmedi. Haşim, aynen Atta'nın bıraktığı gibi oturuyordu. İlk bakışta aynı görünüyordu ama aslında değildi; çünkü tefecinin gövdesiyle yüzü şimdi her nasılsa şişmiş ve kabarmıştı. Gözleri her zamankinden daha fırlaktı, gözkapakları kızarmıştı ve sıkılı yumruklarının eklemleri bembeyaz kesilmişti.

Her an patlayacak gibi görünüyordu! Gövdesi, cebine attığı şişenin etkisi altına girmişçesine hayalî bir sıvıyla dolmuştu ve bu sıvı, bedenindeki bütün açıklıklardan kontrol edilemez biçimde her an dışarı sızmaya başlayacak gibiydi.

Yemek masasına hizmetkârının yardımıyla gidebildi ve sonra gerçekten de bir patlama oldu.

Söylediklerinin, ailesinin özenle inşa edilmiş kırılgan hayatını nasıl etkileyeceğini hiç umursamıyor görünen Haşim, kelimeleri ağzından fışkırtır gibi konuşmaya, korkunç gerçekleri köpürürcesine anlatmaya başladı. Çocukları dehşetli bir sessizlik içinde babalarının annelerine saldırmasını, bu evliliği uzun yıllardır başındaki en

büyük bela olarak gördüğünü açıklamasını dinlediler. "Bu kadar nezaket yeter artık!" diye kükredi Haşim. "Riyakârlığa son!"

Sonra, aynı ruh haliyle ailesine metresinin varlığını açıkladı ve bazı vesikalı kadınları düzenli olarak ziyaret ettiğini ilan etti. Karısına öncelikli mirasçısı olmayacağını, hatta ona İslam yasalarının münasip gördüğü şekilde servetinin sekizde birinden bir kuruş fazlasını bırakmayacağını söyledi. Derken sıra çocuklarına geldi; önce akademik başarısızlığını gerekçe göstererek Atta'ya bağırıp çağırdı: "Bir ahmak! Ahmak bir oğulla lanetlendim!" – Sonra da kızını gayriahlaki davranmakla suçladı, çünkü Hüma yüzünü örtmeden şehir sokaklarında dolaşıyordu ve hiçbir Müslüman kızı böyle yakışıksız bir davranışta bulunmazdı. Kızına derhal peçe takmaya başlamasını emretti.

Tek lokma almadan masadan kalkan Haşim, şaşkınlıktan donakalmış ağlamaklı ailesiyle, hizmetlilerin bakışları altında giderek soğuyan akşam yemeğini arkasında bırakarak, yüreğini sıkan pek çok şeyi açıklayıp eteğindeki taşları döken rahatlamış bir adamın derin uykusuna yattı.

Ertesi sabah saat beşte ailesini zorla yataklarından kaldıran tefeci, aptes alıp namaz kılmalarını buyurdu. O günden sonra hayatında ilk kez beş vakit namaz kılmaya başladı ve karısıyla çocuklarını da aynını yapmaya mecbur tuttu.

Kahvaltıdan önce, Hüma hizmetkârların babasının talimatlarına uyarak bütün kitapları bahçeye yığdıklarını ve yaktıklarını gördü. Haşim, evde kalan tek kitap Kuran'ı ipekli bir kumaşa sarıp salondaki masanın üzerine yerleştirdi. Aile üyelerinin her birine, günde iki saati yüksek sesle bu kitabı okumaya ayırmalarını emretti. Si-

nemaya gitmeyi yasakladı. Bundan böyle, eve Atta'nın erkek arkadaşları geldiği zaman Hüma odasına çekilecekti.

Aile üyeleri sarsılmış, dehşete düşmüşlerdi ama olacaklar henüz bitmemişti.

O akşamüstü, bir verecekli borçlu olduğu faizin son taksidini ödeyemeyeceğini itiraf etmek üzere titreyerek eve geldi ve Haşim'e biraz da tehditkâr bir tavırla Kuran'ın tefeciliği tenkit ettiğini anımsatma hatasına düştü. Bir öfke nöbetine tutulan tefeci, geniş kırbaç koleksiyonundan kaptığı bir boğa kamçısıyla adama saldırdı.

Bir talihsizlik eseri aynı gün daha geç saatlerde borcunu ödemek için biraz daha süre istemek üzere eve gelen ikinci bir verecekli, bir süre sonra kolunda kocaman bir kesikle Haşim'in çalışma odasından kaçarken görüldü; Hüma'nın babası adamı başkalarının parasını çalmakla suçlamış ve çalışma odasının duvarlarında asılı duran otuz sekiz adet kukri hançerinden birini kaptığı gibi biçarenin sağ elini kesmeye kalkmıştı.

Ailenin yazılı olmayan muaşeret adabı kurallarının bu şekilde çiğnenmesi Atta ve Hüma'yı çok endişelendiriyordu ama Haşim'in o akşam kendisini sakinleştirmeye çalışan karısının suratına sert bir tokat aşketmesi bardağı taşıran son damla oldu. Atta annesini savunmak için babasının üzerine atılınca, Haşim onu da silkeleyip bir köşeye savuruverdi.

"Bundan böyle," diye böğürdü, "disiplin nedir öğreneceksiniz!"

Tefecinin karısı sinir krizi geçirdi; bu hali bütün gece ve ertesi günün tamamı boyunca sürünce, kocası öyle öfkelendi ki karısını boşamakla tehdit etti, bunun üzeri-

ne kadıncağız odasına kaçtı, kapısını kilitledi ve burnunu çeke çeke ağlamaya başladı. Kendini daha fazla tutamayan Hüma babasına açıkça kafa tutarak (bir zamanlar Haşim'in cesaretlendirdiği bağımsızlık ruhuna uygun biçimde) yüzünü bir bezle örtmeye niyeti olmadığını, bunun her şeyden önce gözler için zararlı olduğunu ilan etti.

Babası kızını oracıkta evlatlıktan reddetti ve bir hafta içinde eşyalarını toplayıp evden gitmesini buyurdu.

Dördüncü gün geldiğinde, evi saran korku havası artık öyle yoğun bir hal almıştı ki koridorlarda yürümek bile zorlaşmıştı. Atta, şoktan sersemlemiş kız kardeşine, "Artık lağım seviyesine ulaştık," dedi, "ne yapılması gerektiğini biliyorum ben."

O akşamüstü, Haşim ödeme aczine düşen iki müşterisinden alacağını koparmak için kiraladığı iki haydutla birlikte evden ayrılır ayrılmaz, Atta babasının çalışma odasına koştu. Haşim'in oğlu ve mirasçısı olduğundan, tefecinin kasasının anahtarlarından birini saklama görevi onundu. Anahtarını kullanarak küçük şişeyi saklandığı yerden çıkardı, pantolon cebine attı ve kasayı yeniden kilitledi.

Babasının sırrını Hüma'ya açıklayıp Haşim'in Dal Gölü'nden çıkardığı şişeyi gösterdi ve düşüncelerini kardeşiyle paylaştı: "Belki keçileri kaçırıyorum, belki olan korkunç şeyler akıl sağlığımı bozdu, ama ne olursa olsun bu saç teli evimizden çıkıncaya kadar huzur bulamayacağımıza hiç şüphem yok."

Kız kardeşi de saç telinin ait olduğu yere götürülmesi gerektiğini onaylayınca, Atta kiralık bir kayıkla Hazretbal Mescidi'ne gitmek üzere yola çıktı. Ne var ki kayıktan inip de kutsallığına saygısızlık edilmiş türbenin etrafında bekleyen çılgına dönmüş kalabalığa karışınca

şişenin artık cebinde olmadığını fark etti. Cebinde sadece kocaman bir delik vardı; genellikle ev işlerine çok düşkün olan annesi son olayların sıkıntısıyla bu söküğü gözden kaçırmış olmalıydı.

Başlangıçta hayal kırıklığına uğrayıp üzüntüden ne yapacağını şaşıran Atta, az sonra büyük bir rahatlama hissetti.

"Ya mollalara şişenin üstümde olduğunu söyleseydim!" diye düşündü kendi kendine. "Bana asla inanmazlardı, bu güruh beni linç ederdi! Zaten şişe kayboldu bir kere, böylece sırtımdaki yükten kurtulmuş oldum." Genç adam, evine dönerken kendini günlerdir hissetmediği kadar iyi hissediyordu.

Eve dönünce, her yanı çürükler ve morluklarla kaplanmış kız kardeşini salonda gözyaşı dökerken buldu; annesi de yatak odasına kapanmış, yeni dul kalmış bir kadın gibi haykırarak ağlıyordu. Neler olduğunu anlatması için kız kardeşine yalvaran Atta, babasının zalimane iş gezisinden dönerken kayıkla rıhtım arasında yine gümüşi bir parıltı gördüğünü, maceraperest şişeyi yine tutup sudan çıkardığını ve öncekilerden bile şiddetli bir öfke nöbetine tutularak Hüma'yı döve döve gerçeği öğrendiğini duyunca, yüzünü ellerinin arasına gömdü ve hıçkırarak görüşünü bildirdi; şişedeki saç teli onlara zulmetmeye kararlı, başladığı işi bitirmek için geri dönmüştü.

Başlarındaki beladan kurtulmanın yolunu bulma sırası Hüma'daydı.

Kollarındaki kızarıklıklar maviye ve siyaha dönen, alnına mor çürükler yayılan Hüma, ağabeyine sarıldı ve bu saç telinden kurtulmaya kesin kararlı olduğunu fısıldadı; "Ne pahasına olursa olsun." Bu son sözü birkaç kez tekrarladı.

"Bu saç teli," dedi sonra, "camiden çalınmıştı, demek ki bu evden de çalınabilir. Ama bizim gibi saç telinin kölesi olanlar tarafından değil, hakiki bir hırsız tarafından gerçekleştirilen gerçek bir soygun olmalı – ne yakalanmaktan ne lanetlenmekten korkan azılı bir hırsız lazım bize."

Ne yazık ki soygunu gerçekleştirmek artık on kat daha zor olacaktı, zira şişenin bir kere çalındığından haberdar olan babaları Haşim, artık tetikte bekliyordu.

"Bu işi yapabilecek misiniz?"

Bir mum ve bir gemici feneriyle aydınlatılan odada, Hüma hikâyesini ikinci bir soruyla bitirdi: "Bu işi yaparken dehşete kapılmayacağınızı bize nasıl garanti edebilirsiniz?"

Yere tüküren harami, bir aşçı ya da bahçıvan gibi tavsiyename getirme alışkanlığı olmadığını, bununla beraber hiçbir şeyin, özellikle de bebelerin yüreğini oynatmak için uydurulmuş cinler ve lanetlerin kolay kolay gözünü yıldıramayacağını belirtti. Bu çalımlı laflarla yetinmekten başka seçeneği olmayan Hüma, teklif ettiği soygunun detaylarını tarif etmeye koyuldu.

"Ağabeyim saç telini camiye geri götürmeyi başaramayınca, babam kıymetli hazinesini yastığının altına koyup uyumayı alışkanlık haline getirdi. Fakat yalnız başına uyur ve uykusunda çok hareketlidir, tek yapmanız gereken onu uyandırmadan odasına girmek; gerisini babam halleder, yatakta dönüp duracak, hırsızlığı kolaylaştıracaktır şüphesiz. Şişeyi alınca benim odama gelirsiniz," dedi ve Şeyh Sîn'e evin planını verdi. "Odamda size anneme ve bana ait bazı mücevherleri vereceğim. Göreceksiniz ki... bunların değeri... yani bu mücevherler karşılığında bir servet edinebilirsiniz..."

Kendine hâkim olmakta zorlanmaya başladığı ve

bayılmak üzere olduğu halinden belliydi.

"Bu gece," diye heyecanla haykırdı en sonunda. "Bu gece gelmelisiniz!"

Kız odadan çıkar çıkmaz bedeni öksürüklerle sarsılmaya başlayan yaşlı hırsız, iki büklüm oldu ve eski bir *vanaspati*[1] tenekesine kan tükürdü. "Hırsızlar Şahı" büyük Şeyh hasta bir adamdı ve gücünü ele geçirmeye niyetli genç bir haydudun, hançerini karnına saplayacağı anın her gün biraz daha yaklaştığını biliyordu. Hayat boyu bağımlısı olduğu kumar illeti yüzünden, uzun seneler önce mesleğe yankesici çırağı olarak başladığı günlerdeki kadar çulsuzdu; bundan dolayı, tefecinin kızının teklif ettiği müstesna görevi vadiyi sonsuza dek terk etmeye yetecek serveti bir hamlede kazanma ve karnına hiçbir şeyin saplanmadığı saygın bir ölüm lüksüne kavuşma fırsatı olarak görüyordu.

Peygamberin saç teline gelince, eh, ne kendisinin ne de kör karısının peygamberler hakkında söyleyecek fazla sözü olmamıştı şimdiye dek – tefecinin yıldırım çarpmışa dönmüş klanıyla bu konuda benzeşiyorlardı.

Ancak gerçekleştirmeyi tasarladığı bu son cürümün mahiyetini oğullarına anlatmak olmazdı. Babalarının bütün dehşetine ve şaşkınlığına rağmen, oğullarının dördü de bir gün Mekke'ye hacca gitmekten bile söz eden devasız dindarlara dönüşmüştü. "Deli saçması!" diye gülerdi onların haline. "Söyleyin bana, nasıl gideceksiniz?" Ne de olsa, bir ebeveynin mutlakıyetçi sevgisiyle hayat boyu yüksek kazanç sahibi olmalarını güvence altına almış, doğar doğmaz her birini kötürüm bırakmıştı; böy-

1. Hindistan'a özgü katı sebze yağı.(Ç.N.)

lece sürünerek şehrin dört bir yanını dolaşıyor, dilencilik mesleğini layıkıyla yaparak iyi para kazanıyorlardı.

Kısacası, çocuklar kendi başlarının çaresine bakabilecek durumdaydı.

Karısıyla kendisi, kısa süre sonra tefecinin karısıyla kızının mücevher sandıklarını alıp buradan ayrılacaklardı. Talih, eli yüzü çürük içindeki güzeller güzeli kızı şehrin bu köşesine tam vaktinde göndermişti.

Nehir kıyısındaki büyük ev o gece kör bir bekleyişteydi, sessizlik dalgaları duvarlarını dövüyordu. Tam hırsızlara göre bir geceydi; gökyüzü bulutlu, nehir suları kış sisiyle örtülüydü. Tefeci Haşim yatmış uyuyordu, o gece ailenin uykuya dalabilen tek üyesiydi. Bir başka odada, beyninde bir kan pıhtısı oluşan Atta komanın derin kıvrımları arasında yatıyor, aklaşan uzun saçlarını üzüntüsünü göstermek için omuzlarına salan annesi onun başında bekliyor, âciz tavırlarla oğlunun alnına sıcak kompres yapıyordu. Üçüncü bir odada, Hüma gündelik giysileri içinde, mücevherlerle ağırlaşmış kutuların arasında çaresizlikten gözü dönmüş halde beklemekteydi.

Nihayet penceresinin önünde, bahçede bir bülbülün hafifçe şakımaya başladığını duyunca, sessizce merdivenlerden indi, yüzünde Nestalik yazısındaki *sîn* harfine benzeyen bir yara izi taşıyan bülbüle kapıyı açtı.

Bülbül, merdivenlerden çıkan kızın peşinden sessizce üst kata uçtu. Merdiven sahanlığına gelince dönüp birbirlerinin yüzüne bakmaya bile gerek duymadan ayrıldılar, birlikte kurdukları tezgâhın koridorunda aksi yönlere ilerlediler.

Tefecinin odasına ehil bir rahatlıkla giren soyguncu Sîn, Hüma'nın tahminlerinde haklı çıktığını gördü. Haşim yatağına çaprazlamasına serilmiş uyuyor, yastığın

üzerinde ikamet etmeyen başı ödüle ulaşmayı külfetsiz hale getiriyordu. Sîn, sessiz adımlarla hedefine doğru ilerledi.

Tam o anda, bitişikteki odada yatmakta olan genç Atta yatağında aniden doğrulup oturarak annesinin yüreğini ağzına getirdi ve –beyninin kim bilir hangi noktasına basınç uygulayan kan pıhtısının kışkırtmasıyla– avazının çıktığı kadar haykırmaya başladı:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Biçarenin bu son anlarında babasını düşünüyor olması mümkün, fakat emin olmak imkânsız, çünkü genç adam "hırsız" sözcüğünü üç kez ısrarla tekrarladıktan sonra sırtüstü yatağına devrilerek oracıkta can verdi.

Hemen ve kulakları sağır edecek kadar yüksek sesle acı acı feryat etmeye, hüngür hüngür ağlamaya, ağıt yakmaya, ulur gibi haykırmaya başlayan annesinin sesi Atta'nın yarım bıraktığı işi tamamladı; kadıncağızın çığlıkları kocasının yatak odasının duvarlarını aşıp Haşim'i uykusundan uyandırdı.

Şeyh Sîn yatağın altına dalmakla tefeciyi beynini dağıtarak öldürmek arasında gidip geliyordu ki, Haşim her zaman yatağının başında bir köşeye yaslı duran kaplan çizgileriyle süslenmiş kılıçlı bastonu kaptığı gibi ayaklanıp, odanın diğer ucunda karanlıkta duran soyguncuyu fark etmeden dışarı fırladı. Sessizce eğilen Sîn, Peygamber'in saç telini muhafaza eden şişeyi gizlendiği yerden aldı.

Bu arada koridora çıkan Haşim, bastonun içindeki kılıcı kınından sıyırmıştı. Sağ elinde tuttuğu kılıcı çıldırmış gibi havada sallıyordu. Baston sol elindeydi. Gece karanlığında koridorda hızla üzerine gelen gölgeyi görünce, uykulu hiddetiyle kılıcı savurarak gölgenin kalbi-

ne sapladı. Işıkları yakınca kılıcını saplayarak öldürdüğü kişinin kendi kızı olduğunu gördü ve bu korkunç facianın tesiriyle pişmanlıktan aklını oynattı, kılıcın keskin ucunu kendine çevirerek canına kıydı. Ailenin hayatta kalan tek üyesi anneye gelince, bunca kıyıma dayanamayıp aklını yitirdi ve Emniyet Müdür Yardımcısı ağabeyi tarafından bir akıl hastanesine kapatıldı.

Şeyh Sîn, planın yolunda gitmediğini hemen anlamıştı.

Gerçekleşmesine birkaç adım kala, mücevher kutuları hayalinden vazgeçti, Haşim'in penceresinden süzülüp aşağı indi ve yukarıda tarif edilen tüyler ürpertici olaylar esnasında oradan kaçmayı başardı. Şafak sökmeden hemen önce evine ulaştı, karısını uyandırdı ve hezimete uğradığını ona itiraf etti. Fısıldayarak bir süre ortadan kaybolması gerektiğini söyledi. Karısının âmâ gözleri, o gidene kadar açılmadı.

Haşim'in evinde kopan kızılca kıyamet hizmetkârları, hatta her zamanki gibi sokak kapısının yanındaki kerevetinde kestiren gece bekçisini bile uyandırdı. Polis çağrıldı, Emniyet Müdür Yardımcısı olaydan haberdar edildi. Hüma'nın öldüğünü öğrenen kederli dayı, yeğeninin verdiği mühürlü mektubu açtı ve şehrin en sefil, en kötü şöhretli mahallesinin gün ışığı geçirmez pis arka sokaklarına kalabalık, silahlı bir polis müfrezesi gönderdi.

Kindar bir yankesicinin dili Hüma'nın suç ortağının ismini verdi; haris bir banka soyguncusunun parmağı gizlendiği evi işaret etti ve emekleyerek çatıdaki ambar kapağından dışarı çıkmayı başarmasına, sonra da çatıdan çatıya atlayarak kaçmayı denemesine rağmen, Emniyet Müdür Yardımcısı'nın kendi tüfeğinden çıkan bir kurşun karnını delerek Şeyh Sîn'i durdurdu ve gürültüyle yere,

Hüma'nın öfkeden deliye dönmüş dayısının ayaklarının dibine yuvarladı.

Ölü hırsızın cebinden, telkari gümüş zarflı bir muhafaza içinde renkli bir cam şişe yuvarlandı.

Peygamber'in saç telinin bulunuşu, Hindistan Radyosu'ndan ilan edildi. Bir ay sonra, vadide yaşayan en mübarek din adamları Hazretbal Mescidi'nde toplanarak, kalıntıyı resmen tasdik ettiler. O gün bu gündür, bir zamanlar cennete dünya üzerindeki her yerden daha yakın olan vadinin kalbindeki en güzel gölün kıyısında yer alan ve ihtiyatla korunan kümbetinde duruyor.

Ancak hikâyemizi layıkıyla sona erdirmeden önce şunları da kayda geçmek gerek: Şeyh'in dört oğlu, babalarının ecel şerbetini içtiği ve şöhretli saç teliyle farkında olmadan birkaç dakika boyunca aynı çatı altında vakit geçirdikleri gecenin sabahında uyandıkları zaman, bir mucizenin gerçekleştiğini gördüler; bütün uzuvları sıhhatli ve kanlı canlıydı, babaları hayatlarının daha ilk saatlerinde kemiklerini paramparça etmeyi akıl etmemiş gibi sapasağlamdılar. Dördü de haklı olarak çok öfkelendi, zira mucize, kazanç elde etme güçlerini yüzde yetmiş beş kadar düşürmüştü; başka bir deyişle mahvolmuşlardı.

Minnet duymak için mazereti olan tek kişi Şeyh'in dul karısıydı, zira kocasını kaybetmiş olmasına rağmen görme gücünü yeniden kazanmıştı; hayatının son günlerini yeniden Keşmir vadisinin güzelliklerini seyrederek geçirebilecekti.

BATI

YORICK

Kalın parşömen olarak bilinen malzemenin yeryüzündeki varlığı için Tanrı'ya –veya eski çağlarda yaşamış kâğıt ustalarına– şükürler olsun! O malzeme ki, üzerinde var olduğunu farzettiğim yeryüzü gibi (aslına bakarsanız yeryüzünün kara toprağıyla nadiren temas eder, zira doğal yaşam alanı ahşap ya da ahşap olmayan, bazıları tozlu, bazıları olağanüstü bakımlı raflardır; veya mektup kutularını, masa çekmecelerini, eski sandıkları, kur yapan sevgililerin en gizli ceplerini, dükkânları, dosyaları, çatı aralarını, yeraltı depolarını, müzeleri, evrak zarflarını, kasaları, avukat ofislerini, muayenehane duvarlarını, en sevgili büyük teyzenizin deniz kıyısındaki yazlığını, tiyatro dekoru departmanlarını, peri masallarını, zirve konferanslarını, turist tuzağı olan yerleri mesken tutar)... yeryüzü gibi, diyorum bir kez daha, amacımı unutmuş olabilirsiniz diye, tıpkı yeryüzü gibi dayanıklıdır bu asil malzeme, sonsuza kadar değilse bile en azından insan eliyle kasten buruşturulup lime lime edilene, mutfak makası ya da güçlü dişler tarafından parçalanıp kundakçılığa veya tuvalet temizliğine alet edilene dek dayanır – insanoğlunun, yaşadığı sürece üzerinde durduğu, gömüldükten sonra ayaklarının altında değil başının üstünde kalacak olan o toprağı yok etmekten

zevk aldığı gibi, toprağın altına girdikten sonra kendisini yaşatacak, ölümsüz kılabilecek bu maddeyi (yani kâğıdı) yok etmekten de eşit ölçüde zevk aldığı bilinen bir gerçektir; bununla beraber, böylesi imha etme stratejilerinin eksiksiz kaydı benim hisseme düşenden kat kat fazla sayıda sayfayı doldurur da taşar... dolayısıyla bu listeyi şeytana havale ediyor ve hikâyeme devam ediyorum ki, az önce anlatmaya başladığım üzere, bu bir parşömen parçasının hikâyesidir – hem söz konusu parşömen parçasının, hem de bunun üzerine yazılı hikâyenin hikâyesi.

Yorick'in destanından söz ediyorum, elbette; bundan neredeyse iki yüz otuz beş yıl önce (İsolde'si olmamasına rağmen) ne acıklı hallerde ne de uysal, aksine Shandy'lerin en abuzambak, en delişmeni olan Tristram adlı bir şahsiyetin –yok yok, güvenilmezin– elinde olan ve şimdi açıklamaya girişmek suretiyle hevesli okuru bekletmeye değmeyecek kadar gizemli süreçler hitamında benim mülkiyetime geçen aynı kadim hikâyeden.[1] Hakikaten parşömenler dolduracak bir tarihçe! –ki şu an için amacım bu tarihçeyi yalnızca sadeleştirmek değil, aynı zamanda yorumlamak, açımlamak, tirelemek, evelemek ve gevelemektir– zira böylesi hassas teknikleri tatbik edebilecek kertede kifayetli âlimler için mükâfatlarla dolu bir anlatı bu. Yüzleri pudralı, parmakları mürekkepli genç ve güzel refikalar, kocamış soytarılar, boynuzlanan kocalar, kıskançlık, cinayet, melanet banotunun zehirli suyu, idamlar ve kurukafalar saklı içinde; dahası,

1. Shakespeare'in *Hamlet*'inde kafatasıyla boy gösteren ünlü karakteri soytarı Yorick, Laurence Sterne'in *Tristram Shandy* ve *A Sentimental Journey* adlı romanlarında yazarı temsil eden vaiz karakterinin soyadıdır. Sterne'in eserlerindeki Yorick, Shakespeare'in Yorick'inin soyundan gelir. Rushdie'nin bu hikâyesi, Sterne ve Shakespeare'in söz konusu eserlerinin konusunu ve bu iki yazarın üslubunu harmanlayan bir pastiş ve üstkurmaca olarak okunabilir. (Ç. N.)

William Shakespeare'in *Hamlet*'inde marazi prensin niçin kendi pederinin gerçek adından habersiz göründüğünü de etraflıca izah ediyor.

Peki o halde:

Anlaşılan o ki, Danimarka'nın haşmetli Kralı Horwendillus'un hükümdarlığının son yıllarında, sarayın baş soytarısı Üstat Yorick, "Ophelia" adında güzeller güzeli, altın saçlı, kimsesiz bir kızcağızı nikâhına aldı ve arkasından başına açılmadık bela kalmadı... Nasıl? Şimdiden sözümü kesiyorsunuz demek? Şairane Hamlet, yani Danların Amlethus'u, Hayalet'in adının da Hamlet olduğuna inanmakla hata etmişti, bunu size söylemedim mi, az evvel yazmadım mı? – Öyle bir hata ki, yalnızca tuhaf değil, aynı zamanda bir evlada yakışmayan cinsten, üstüne üstlük Saxo Grammaticus gibi bir uzmanın *Gesta Danorum*'da (Danların Tarihi) anlattıklarıyla çeliştiğinden *saksogramer*'e tamamıyla ters! – Ne var ki dilinizi tutup anlatacaklarımı dinleseydiniz, ortada bir hata falan olmadığını, aksine hikâyemizin gerçek anlamını ivedilikle çözüme kavuşturacak şifreli kilitle karşı karşıya olduğunuzu öğrenecektiniz.

Tekrarlıyorum:

Horwendillus. Kral Horwendillus... –Daha başka sorularınız mı var?– Efendim, pek tabii soytarının da bir karısı vardı; büyük ustanın oyununda kendisine yer verilmemiş olabilir, ama takdir edersiniz ki bir erkeğin neslini sürdürmek için bir kadına ihtiyacı vardır, yaşlı Soytarı başka türlü nasıl? –söyler misiniz bana, nasıl?– meydana getirecekti o soyağacını; şu Tristram denen, adı kişiliğine uymayan zatın vaizinin ancak bir hecesini oluşturduğu o gerçek Yorick'ler Monoloğu'nu? Eh yani! BU gerçeği görmek için yıllanmış parşömene ihtiyaç duymazsınız, herhalde. – Aman Yarabbi, karısının adı mı?

Sözlerime itimat ediniz efendim. Muamma bunun neresinde? Erkeklere Amlethus, Horwend... vs., hatta evet, Yorick gibi adların müstahak görüldüğü memlekette "Ophelia"nın az bulunur bir ad olduğunu mu zannettiniz? Ya, ya. Hadi, devam edelim.

Yorick, Ophelia'yla nikâhlandı. Bir çocukları oldu. Artık daha fazla tartışmayalım.

Ophelia'ya gelince... Yaşı Yorick'in yaşının yarısından az ve albenisi onunkinin en az iki katıydı, dolayısıyla bundan sonra olanları bölme ve çarpma işlemlerine atfetmenin mümkün olduğu hemen sezilecektir. Özetle, aritmetiğe dayalı bir trajedi. Mezar başında anlatılmaya layık, kasvetli bir hikâye.

Peki nasıl oldu da bu kıştan kalma geçkin soytarı kendine bahar havası kadar taze bir gelin alabildi? – Tam da bu sırada, kuvvetli bir rüzgâr gürültüyle antik parşömenin bir kenarından diğerine esiyor. Ophelia'nın soluğudur bu. Danimarka Krallığı'ndaki en çürük, en kokuşmuş nefes onunkisi; sıçan ciğerleri, kurbağa sidiği, kuş leşleri, çürümüş dişler, kangren, şişlenmiş cesetler, kavrulmuş cadı eti, lağım suyu, politikacı vicdanı, kokarca deliği, mezar odası ve Baal-zebub'un cehennemde fokurdayan salamura fıçılarının ılık ve pis kokusu! Bu yüzden, narin ve kusursuz çehresi erkeklerin gözlerinden yaşlar getiren bu körpe güzellik ağzını açmaya cüret ettiği anda çevresinde en az on beş metre çapında bir boşluk oluşuveriyordu. Dolayısıyla izdivaç yolunda Yorick'in önünde hiçbir engel yoktu, hem züğürt bir soytarı aradığı zevceyi bulduğu yerde kapmalıdır.

Ophelia'ya burnunda ahşap bir mandalla kur yaptı. Yorick'i pek seven kral, nazik bir jestle düğün gününde soytarısına gümüş bir burun tıkacı armağan etti. İşte böyle oldu bitti her şey; önce mandallanan, arkasından tıkaçlanan

âşık soytarımız tam da maskara bir meftuna benziyordu.

Böyleyken böyle.

[Genç Prens Amlethus, elinde bir binici kamçısıyla girer.]

Elsinore'da sefil bir yatak odası. Yorick ile hanımı direkli karyolalarında derin uykudalar. Yatağın yanı başındaki sandalyenin üzerine karmakarışık eşyalar atılmış: bir kukuleta, çıngıraklar, kırkyama kostüm vs. Bir köşede beşiğinde uyuyan bir bebek. Şimdi küçük Hamlet'i gözünüzde canlandırın; parmak ucunda yatağın başına gidiyor, çömelip iyice geriliyor, derken zıplayıveriyor! Derken:

YORICK: (*Uyanır*) Of, ay! Hangi Pelion kahpesinin dölüdür bu, Ossa'dan aşağı yuvarlanıp belkemiğimi ayıran?[1] ... Kendi sözümü keseceğim, zira akortsuz bir nota çalındı kulağıma: derin uykusu sırtına atlayan yedi yaşındaki bir prensçik tarafından bölünen adamın eğretilemelere ve klasik göndermelere metinde işaret edildiği gibi ustalıkla hükmetmesi gerçekte mümkün olabilir mi? Belki de bu bakımdan parşömene büsbütün itimat etmemek daha doğru, tabii Danimarka Krallığı'nın soytarıları olağanüstü eğitimli kişilerden seçiliyorsa başka. Bazı şeyleri bilmek asla mümkün değil...

(Şimdi konumuza dönelim.)

HAMLET: Yorick, gün uyandı! Haydi şafağa şarkılar söyleyelim.

OPHELIA: (*Kendi kendine*) Kocam bu prensi hiç sevmedi; arsız, huysuz velet, fazladan uykusuzluk lanetini taşı-

1. Yunan mitlolojisinden iki dağ. Aloeusoğulları olarak bilinen devler Ossa Dağı'nın üstüne Pelion'u bindirerek Olympos'a saldırmayı planlarlar. (Ç.N.)

yor ve musibetini bize de bulaştırıyor. Her sabah işte böyle uyanıyoruz; saçlarımızı çeken kraliyet yumrukları, boyunlarımızı ezen veliaht poposuyla. Benim çocuğum olaydı... günaydın, tatlı prensim!

HAMLET: Ophelia'ymış. Şafak korosu Yorick, hadi kalk!

YORICK: O dediğiniz kuşların işi. Emektar tüylerim öyle cıvıldamayı kaldırmaz, işin gerçeği bu. Geçen uzun yıllar beni kargalaştırdı, kukumava çevirdi. Artık şakımıyor, ancak gudubet sesimle gaklıyor, baykuş gibi cıyaklıyorum.

HAMLET: Sersem! Bırak bunları. Prensin şarkı istiyor.

YORICK: Yine de beni bir dinleyiniz. İnsan yaşı, Hamlet, batmakta olan güneştir ve garbi yıllarımda şark sabahına nağmeler okumam yakışık almaz.

HAMLET: Yetişir. Kalk, şarkı söyle. Sırtına bineceğim, şarkı söyleyen sesini dinleyeceğim.

OPHELIA: (*Kendi kendine*) Yedisinde ama şimdiden Denizlerin Hâkimi; kim bilir yirmi yedisinde ne olacak hali?

YORICK: (***Şarkı söyleyerek***) Gençlikte sevdiğim, sevdiğim zaman / Yaşamak ne güzeldi / Ne çabuk geçerdi günler o zaman / Gönül kanmak bilmezdi / (...) Yıllar geçti sinsice sezdirmeden / Yaşım büktü belimi / Attı beni karaya denizlerden / Bir varmış bir yokmuş gibi[1]

1. *Hamlet*, 5. perde 1. sahne (Bir mezarlık). Birinci mezarcının şarkısı. Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, VI. baskı, Ocak 2011, İst. s. 139-140.

HAMLET: Yeter Yorick, azgın kedi gibi bağırmayı bırak, derhal kapa çeneni.

YORICK: Az önce doğru söylediğimi anladınız mı şimdi?

HAMLET: Yeter. Bana bir latife söyle. Evet, içinde bir kedi olsun, az önce cıyaklamalarınla gölgede bıraktığın miyavlayan pisipisiler hakkında olsun.

YORICK: (***Kendi kendine***) Şimdi isteğini yerine getirmenin kefaretini ödeme zamanı. (***Yüksek sesle***) Sırtına bindiğiniz bu kocamış köpeğin canı daha çıkmadı; o vakit söyleyin bana, Hamlet, kediler niçin dokuz canlıdır?

HAMLET: Onu bilmiyorum ama kedi kırbacının niçin dokuz kamçılı olduğunu çok iyi biliyorum; bilmecenin cevabını hemen söylemezsen sen de öğreneceksin.

OPHELIA: (***Kendi kendine***) Bu prensin zekâsı da tıpkı dili gibi keskin, halbuki zavallı Yorick gün geçtikçe köreliyor.

YORICK: O zaman cevabımı dinleyin. Bütün kediler krallara bakabilir ama gözünü hükümdara diken hayatını onun ellerine bırakmış demektir; ne var ki o ellerin içindeki hayatlar sık sık parmakların arasından kayar, saçılır gider. Şimdi, Hamlet, elinizdeki boşlukları sayınız, yani parmağınız ile parmağınız, parmağınız ile parmağınız, parmağınız ile parmağınız ve parmağınız ile başparmağınız arasındaki boşlukları. İki elinizde bir hayatın kayıp düşebileceği sekiz aralık var. Yalnızca dokuz hayatı olan, bunlardan birinin avuçların içinde kalacağından emin olabilir; bundan ötürü, kralı seyreden kedimizin dokuz hayatı olmalı.

OPHELIA: Ne güzel benzetme, kocacığım.

HAMLET: Şimdi de dans et! Soytarılığını kanıtla ve neşeyle hoplamaya başla.

YORICK: Bu esnada sırtıma mı asılacaksınız?

HAMLET: Evet, sıradaki isteğime orada karar vereceğim.

YORICK: (***Kendi kendine, dans ederek***) Hamlet, hiçbir eksiğin yok; ne var ki Yorick seni yoksun buluyor.

Ve bunlar konuşulurken hepsinin burunlarında filigran işlemeli tıkaçlar var; sadece soytarının değil, prensin de burun delikleri tıkalı! – Beşiğinde ağlayan bebek, Hamlet'in iki ayaklı bineğini teşvik etmek için havada savurduğu kamçının hışırtısı ve fışırtısı kadar, burnundaki tıkaçtan da şikâyetçi. – Bu kudurgan prens hakkında ne düşünmeli? Ophelia'dan nefret ettiğine hiç şüphe yok; peki ya nefretinin nedeni? Bulaşıcı hastalık gibi kokan nefesi mi? Kirpiklerine bile delicesine tapan soytarı üzerindeki hâkimiyeti mi? Yoksa içliğinin altında kabaran goncalar mı, prensin emrine amade olmayan bedeni mi? Bu kızdaki, adını koyamadığı bir şey, yedi yaşındaki Prens Amlethus'u tedirgin ediyor. Ve çocuksu ateş böylelikle nefrete dönüşüyor.

Belki de üçü birden: ufunetli nefesi; Yorick'in kalbini çelmesi, zira bir Soytarı'nın kalbinin prensine ait olduğunu her soytarı bilir, zaten bir soytarıdan başka kim kalbini bir prense teslim eder ki?; ve evet, güzelliği de var. Seçim yapmamız gerekmiyor. Zihnimizin oburlaşmasına izin verelim ve üç nedeni birden topluca yutalım.

Hamlet hakkında acımasızca hüküm vermekten kaçınacağız. Yalnız bir çocuktu ve Yorick'i hem hizmetkârı hem de bir nevi babası gibi görüyordu; başka bir deyişle babaların en iyisi, en kusursuzu, çünkü her erkek evlat elinde olsa babasını kölesi ilan eder. Solgun prens, şarkı söyleyen, şaklabanlık yapan, dans eden Yorick'te evcilleşmiş bir Horwendillus görüyor. Çünkü o bir ana kuzusu.

Hikâyenin tam da burasında, parşömen –daha doğrusu üzerindeki mürekkep– veya daha da kesin söylemek gerekirse kalemi tutan ilk el – ama o yumruk çoktan öldü gitti ve göçüp gidenlerin ardından atıp tutmak yakışık almaz – Ah, **********!, şu kadarını söyleyeyim; metnin içeriği iyiden iyiye dağılıyor ve prensin soytarısına karşı işlediği suçları hiçbir dehşetli teferruatı atlamadan sayıp dökmeye başlıyor; Yorick'in kıçında beliren her asıl çizme izi neden, sonuç, mekân, kostüm, (yağmur, güneş, gök gürültülü sağanak yağış, dolu ve başka doğa olayları; yahut kraliçelere bile hükmeden doğal ihtiyaçların despotluğu yüzünden Hamlet'in annesinin oğlunun yanında bulunamayışı) gibi tesadüfi koşullarla birlikte listeleniyor, soytarının kıçüstü düşüşleri tek tek tarif ediliyor, burnuna çarpan her tezek parçası, yerinden kurtulan burun tıkacını arayıp bulma çabalarıyla birlikte aktarılıyor; kısacası, derhal müdahale edip düzelteceğimiz esef edilecek bir sadede gelememe hali söz konusu. Bana kalırsa mevzu anlaşılmıştır. Lafı uzatmak, Yorick'i sopalarla, kamçılarla ve Tanrı bilir başka nelerle pataklayan prensi taklit etmek anlamına gelecektir – ve Okura (Prens olmadığımız halde) soytarı muamelesi etmek hürmetsizlik olur. (Gelgelelim prenslikle hiçbir alakam olmadığı halde bu "haşmetmeap biz'i" ile, cümlelerime sızan bu cüretkâr, mavi kanlı çoğul zamiriyle ne işim var benim? Yıkılsın karşımdan! Her zamanki birinci tekil

şahsa –Kykloplar bile kullandığına göre o kadar da sıradan olmayabilir– dönelim.)

Bir hikâye yeter de artar meramımı anlatmaya:

Yorick'in sırtına binen Hamlet kamçısını savurarak soytarının yanağının etli perdesini yarınca, arkasındaki kemikli sahne ortaya çıktı. Prensin hassas bir çocuk olduğu anlaşılıyor, zira omuzlarda taşınıyor olmasına rağmen, kanlı manzara içini kaldırdı. – Bunun üzerine, Okur, kafatasını bir an için bile olsa hayatında ilk defa bu kadar yakından gören Danimarka Prensi, Yorick'in çıngıraklı başlığına kusmaktan bir hal oldu.

Şu ana dek, ruhbilimle ve pek çok maddi detayın dokunuşlarıyla süsleyerek mahrem ve duygulu bir hikâye anlatmaya gayret ettim, ancak artık koca Dünya'yı sayfalarımdan uzak tutmama imkân yok, zira Trajedi ile biten, Siyaset ile başlamıştı. (Sanmam ki şaşırtsın bu kimseyi.)

Muhteşem Elsinore'da verilen bir şöleni canlandırın zihninizde; yaban domuzu kellesi, koyun gözü, tavuk kıçı, kaz göğsü, dana ciğeri, işkembe, balık yumurtası, geyik butu, domuz paçası. (İşte masanın anatomisi; bu çeşit çeşit yiyecekler tek bir yenilebilir hayvana dönüşse, burada hipogriften ya da ihtiyo-kentaurdan bile daha tuhaf bir canavar yatıyor olurdu!). –Horwendillus ile kraliçesi Gertrude bu akşam FORTINBRAS şerefine bir şölen veriyorlar ve iyice şişip genişletmekten hoşlandığı midesini tıka basa doyurmak suretiyle yeni topraklara duyduğu açlığı oyalamayı umuyorlar; onun karnını doyurmak için yukarıda sözü geçen mitolojik canavarı öldürmek yeterli ve bu da SAVAŞ'a kıyasla daha huzurlu ve kuşkusuz çok daha leziz bir strateji.

Peki, F.nin benzersizliğiyle dehşet saçan, müthiş gizemli yaratığın parçalara ayrılmış uzuvlarını masanın üs-

tünde gördüğü zaman çift boynuzlu devasa hindi başıyla, pullarla kaplı karnının altında acayip bir açıyla uzanan toynakları ve kıllı baldırlarıyla tuhaf canavarı zihninde canlandırması – ve böyle vahşi bir Şey'i boğazlayan maharetli avcılar ırkıyla Danimarka savaş meydanlarında çarpışmaktan ürkerek – mücadele şevkinin kırılması, akabinde Danimarka'ya duyduğu açlığı unutması düşünülemez mi?

Önemi yok. Şölenden söz etmemin tek sebebi, diplomatik sorumluluklarını yerine getirmekle uğraşan, dört yanı çeşit çeşit etle çevrili Kraliçe Gertrude'un yukarı çıkıp oğluna iyi geceler dileyecek vakti bulamadığını açıklamaktı.

Size yatağında dört dönen uykusuz Hamlet'i göstermem lazım, – ama yokluğun tasvirini yapabilmek de lazım – uykunun yokluğunu kastediyorum, ve yanağında annesinin öpücüğünün – çünkü öpülmemiş bir yanak her yanıyla öpülme umudu olmayan bir yanağa benzer ve karyolasına enlemesine uzanmış, üstelik insanı yatağında dört döndüren ve başka taşkınlıklara da sevk eden uykusuzluk illetinden mustarip bir çocuk, pirelenmiş ya da ateşlenmiş bir çocuk sanılabilir; belki de erişkinlerin masasına oturması yasaklandığı için huysuzlanıyordur; yahut kumaş denizinde yüzme manevraları çalışıyordur; veya Tanrı bilir veyasını, çünkü benim bilmediğim kesin. Bununla birlikte, yokluk, herkesin bildiği üzere kalbi sevgiyle doldurur; böylece Amlethus ayaklanarak parmak uçlarında koridorlarda yürümeye başlar (her nokta bir parmak ucunun yerle temasını temsil ediyorsa, şöyle):

. . . . ./ . . . . ./ . . . . ./ . . . . ./ . . . . ./, vs. vs.

– derken (onun kadar çevik davranmak gerekirse) Gertrude'un odasına ulaşır, içeri koşar ve orada onu beklemeye karar verir, böylece yanağında eksik kalan tak-

dim edilebilecektir; Anne'sinden alacağı Lethe-öpücüğünden[1] sonra uyuyacaktır.

(Gelgelelim bunun ölümcül bir plan olduğu anlaşıldı en sonunda.)

Ve şimdi, müsaadenizle olanları pantomim aracılığıyla göstereyim (zira cimrilikle tahsis edilen sayfalarım hikâyemden önce bitecek korkarım; önceki boşboğazlığımı telafi etmek için karakterlerim sözsüz sahne oyunlarına girişmek, canlı tablolar oluşturmak gibi hikâyenin trajik muhteviyatına hiç de uygun düşmeyen hızlandırma hilelerine başvurmaya mecbur kalabilirler. Ama başka çıkar yolu yok; kabak tadı veren çenebazlığım bu kadim karakterleri mecburen soytarılara dönüştürecek. Kaçınılmaz sonumuzun zorunlu kıldığı telaş, hepimizi bu suretle Yoricklere çeviriyor):

Hamlet dehşet içinde: Kapıdan gelen sesler var! Sadece annesinin değil, öfkeli bir ayyaşın körkütük naraları da işitiliyor! –Çabuk, saklan! –Ama nereye? – Duvar halısı, kaybedecek vakit yok, hemen! – Saklanıyor. (Demek ki, yıllar sonra burada öldürdüğünün kendisi, çocuk benliğinin bu aynı yerde gizlenen, saçları aklaşmış ve Polonius'laşmış hatırası olduğu da söylenebilir.)

Ah, neler işitiyor! Domuz gibi homurdanan, kükreyen adam! Annesinin cıyaklamaları, acı feryatları – ah, anneliğin zayıf ve kırılgan haykırışları! – Kraliçe'yi tehdit eden kim? – Cesaretini toplayan Prens goblenin kenarından dışarı bakıyor ve...

... leydinin üzerine çullanan BABASINI görüyor. Kraliçe Gertrude şişko ve hırıltılı Horwendillo'nun altında hıçkırıyor ve çırpınıyor – derken sesi kesiliyor ama

1. Yunan mitolojisinde Hades ülkesinde bulunan bir pınarın adıdır. Bu pınarın suyundan içen ölüler geçmiş yaşamlarındaki anılarının tümünü yitirirler. (Ç.N.)

nefesi Hamlet'in kulaklarına sanki boğazı sıkılıyormuş gibi hışırtılı geliyor.

Prens onun sesinde Ölüm'ü duyuyor ve yedi yaşındakilerin keskin kavrayışıyla babasının cinayete azmettiğini anlıyor.

Goblenin arkasından fırlıyor!

"Dur! Dur diyorum sana!"

Babasının irkilerek doğrulan sırtı! Annesinin boynuna götürerek Hamlet'in boğazlandığı yönündeki korkularını tasdik eden eli! Her şey ayan beyan ortada. "Hayatını kurtardım," diye düşünüyor Amlethus, gururla. – Ne var ki sarhoş Horwendillus oğlunu ayağının altına alıyor; evire çevire pataklıyor; canını çıkarasıya tartaklıyor. – Tuhaf bir dayak bu, zira prensin kafasına zorla bir şey sokuyor, – halbuki çoğu cezanın doğasında kötü bir şeyi çıkarmak yatar.

Peki bu dayakla prensin zihnine sokulan nedir? Ne olacak, nefret tabii; bir de kopkoyu intikam hayalleri.

Hamlet tek başına: Gerçi monologları daha hünerli kalemlere bırakacağım. Parşömenim, dayaktan etleri kızarmış; odasına hapsedilmiş Hamlet'in hissettikleri konusunda bir şey söylemiyor, tamamen sessiz. Neler düşündüğünü yaptıklarından çıkarmalısınız.

Arzu ederseniz, ona hayaletlerin musallat olduğuna tanık olabilirsiniz. Gözlerinin önünde parıldayarak Horwendillus'u andıran bir hortlak, Kraliçe'nin yaşam-soluğunu engelliyor gibi görünür. Amlethus'un korkudan görme yetisi bir anda kat kat artan gözleri, Kraliçe Gertrude'u binlerce kez ve bir daha öldüren, şimdi banyoda boğmak için (sabun köpükleri dudaklarında ölürken) üstüne çöreklenen, derken kendi akıbetini seyretmeye zorlamak için aynanın karşısında boğazına sarılan dehşetli heyulayı gözetliyor.

Okur, Hamlet'in rüyalarını da görsün: onun gözlerinden Horwendillus'un *khimaira*'sına[1] bakarsa, bahçelerde, mutfaklarda, balo salonları ve bahçıvan kulübelerinde; sandalyelerde, yataklarda, masalar ve parkelerde; toplum içinde ve yalnız başınayken, gündüz gece, yemekten önce ve sonra, şarkılar söylerken ve susarken, giyinik ve çıplakken, teknelerde ve at sırtında, tahtta ya da lazımlıkta otururken annesinin boğazına sarılan parmaklarını görürse... o zaman onun, yani prensin, annesini kısa süre önce "kurtarışını" niçin bir Son değil de Başlangıç kabul ettiğini belki anlayabilir; korkusuna kalıcı bir sonuç bulmak için niçin kafa patlattığını kavrayabilir. – Ve böylece bir *Entrika*[2] geliyor dünyaya, Nefret'in Baskısı'ndan doğuyor ve onu üreten organ da prensin soylu kaba etini dalayan, poposunu onun da sık sık Soytarı'ya tattırdığı cinsten Yorick'leştirici bir acıyla yakan kraliyet kamçısı.

Olay örgüsü şimdi de Yorick'in çevresinde gelişmeye başlıyor; hınçlı Hamlet maskarayı intikam aracı olarak kullanacak.

İki nefretin bir araya gelişini görebilirsiniz şimdi: Hamlet'in öfkesi hırçın zihninde Ophelia ile Kral'ı birleştiriyor (hatta "Baş göz ediyor," bile denebilir). Şiddetli gazabıyla bu iki kuşu nasıl taşa çevirebileceğini görüyor (çünkü onunkisi eti ölümcül taşa çevirebilen Medusa'nın öfkesi).

Ve en sonunda, dudaklarından ruh sıkıcı bir bulmaca dökülen çocuk prensin odasında voltalar atarak dolaştığını duyuyorsunuz:

1. Yunan mitolojisinde vücudu farklı hayvanların parçalarından oluşan canavar. İngilizcede inanılmaz hikâye, fantezi anlamına da gelir (Ç.N.)

2. *Plot*, İngilizcede aynı zamanda bir tiyatro oyununun, hikâyenin konusu, olay örgüsü anlamına da gelir. Zira altta bu anlamda kullanılıyor. (Y.N.)

Ne sıvıdır ne katı, ne de gazlı hava,
Ne tat, ne koku, hiçbiri yok onda.
Hem iyiye hem kötüye hizmet edebilir,
Kulağına akıttığınız adamı öldürebilir.

– Evet, Okur tebriklerimi kabul etsin. Anlaşılan o ki, bu karanlık tahminlerin kaynağı olan hayal gücü (çünkü ben bu bölüme sessizlik yemini ederek başlamıştım) benimkinden çok daha doğurgan & ikna ediciymiş meğer.

Okur o kadar sağlam, o kadar doğru tahminlerde bulundu ki benim işim de iyiden iyiye kolaylaştı. Geriye bir tek Hamlet ile Yorick'i, alışkanlık edindikleri üzere biri diğerinin sırtında, Elsinore Şatosu'nun gölgesindeki düzlüğe getirmek kaldı – genç prens burada Yorick'in kulağına öyle sihirli bir zehir dökecek ki, soytarı budalaca kuşkular içinde kıvranacak.

Her şeyi anladınız – Hamlet'in yaşayan babasının hayaleti zavallı Yorick'e musallat olacak; ve zehir yaşayanlar arasından ikinci bir hayalet daha çağıracak – bu da Ophelia'dır, Yorick'in karısı; giysileri darmadağın, bedeni yarı şeffaf, ektoplazmik ışıltılarla Kral'ın bedenine sarılmış!

Prenslere yakışır zehir neydi?

Ama Okur kendi bilmecesinin cevabını kendi bulsun, böylelikle görecek ki... neyse, ziyanı yok, ben onun yerine söylerim cevabı. Cevap, SÖZ'dür.

Zehirlerin en ölümcülü! Hafif ama yılankavidir, panzehiri bulunmaz. – Lafı dolandırmadan söylemek gerekirse, Hamlet, babasının soytarısını kandırarak Horwendillus ile Ophelia'nın, Yorick'in zevcesiyle Kral'ın... yok yok, o korkunç faaliyetin adını dile getiremeyeceğim, hele gerçekte öyle bir faaliyete kalkışan olmamışken! – Büyük olasılıkla (parşömenin bu bölümünde ya-

zılar, sanki kadim gözyaşları ya da başka bir tuzlu sıvı damlamış gibi silik) zalim çocuk buluşturup getirdiği "kanıtları" da gösterdi: – sahte bir aşk pusulasına sarılı bir çift altın burun tıkacı mı? Yoksa bir mendil mi? Önemi yok. Olan oldu, Yorick'in soytarılığı çarpılarak çoğaldı: mesleği icabı her zaman Soytarı'ydı ama Prensin maskarası olmakla iki kat Şaklabanlaştı (sevgilisinin gözünde Enayinin teki olduğunu sanmakla kendi gözünde de) ve bir Ahmak haline geldi, kulaklarının arasında beliren aldatılmış koca boynuzlarıyla iyiden iyiye şapşal görünümlü bir ahmağa dönüştü.

İşin tuhafı –meselenin karanlık özü de burada yatıyor– Gerçek Soytarı'ya dönüşmekle, Kalifiye Soytarılık ayrıcalıklarından feragat etmiş oluyordu. Bir saray maskarası tuhaf bir soytarı türüydü, rengârenk giysileri bilgece konuşmasına ve bilgeliğine gülünmesine izin verirdi; gerçeği söyler ama kellesini kaybetmezdi, gülünç çıngıraklarla süslü başlığını sallamayı sürdürürdü. – Evet, Soytarılar bilgeydi, saatler kadar bilge, çünkü nasıl bir zamanda yaşadıklarını tam anlamıyla bilirlerdi. – Ama saat kadar bilge Yorick saat yönünün tersine dönüyor; prens tarafından kandırılarak Soytarı'yı oynamaya başlıyor – kendini hakikaten kaptırıyor rolüne, yani heyecanla bağırıp çağırıyor, kükrüyor, ölümcül bir ciddiyetle kıskanç koca rolünü canlandırıyor.

Hamlet'in istediği tam da bu: Soytarı'yı öldürücü bir ahmaklığa zorlamak. Yorick'i ikinci, palyaçovari bir baba gibi gördüğünü söylemiştim: bu vekil ebeveyn şimdi zehirli sözlerle saltanatlı babanın üzerine salındı.

Geri kalanı:

Horwendillus tek başına Getsemani Bahçesi'nde[1]

1. İsa'nın Son Akşam Yemeği'nden sonra dua etmek için gittiği ve tutuklandığı yer. (Ç.N.)

uyumaktadır. Yorick, elinde nalet banotu zehri dolu şişeyle girer. – Hamlet'in kulağına akıttığı zehir çökelmiş, hatta tuhaf bir şekilde elindeki şişeye akmıştır adeta; – ve şişeden de kralın kulağına. – Horwendillus ecel şerbetini işte böyle içer; Yorick tarafından suçlanarak hakaretlerle reddedilen Ophelia ise aklını yitirir, çiçeklerle süslü deliliğiyle sarayda dolaşır, ta ki öldüğü güne dek; –onun meczupluğunu ipucu kabul edip takip eden Claudius suçu ortaya çıkarır ve Yorick kellesini kaybeder, hepsi bundan ibaret.

İşte size bir muamma daha, bilinmeyen bir el iş başında! Zira adını veremeyeceğim birisi Kesilen Kelle'yi buldurup getirtir ve gerekli rüşvetleri dağıtarak fısıltılar arasında gizlice buraya, prensin yıllar sonra sırıtkan, kemikli günahıyla yüzleşeceği mezara gömdürür. – Böylelikle, kimliği bilinmeyen bir şakacı, soytarının delişmen zekâsının gizli bir hayranı, Yorick'in ıskartaya çıkarılan kellesini ölümcül (ve önceden tahmin edilemeyen) bir eğlence vesilesi haline getirir.

Tampti tam, tampti tam ve tampti tampti tam... Zaman geçiyor Okur; her birimiz keyfimizce geçiririz onu; ister parmak uçlarımızı masaya vurur, ister uyur, kur yapar, ister sicim sicim sosisi mideye indiririz, keyfimizin kâhyası yok ya? Benim şarkı mırıldanma alışkanlığım var, dolayısıyla tam tam tampti tam. (Melodimden hoşlanmayan basıp gitmekte ve zamanını başka bir yerde geçirmekte serbesttir; özgürlük yeterli egzersiz yaptırılmadığında güçsüz düşüp durgunlaşan bir spanyele benzer, dolayısıyla Okur da köpeğine egzersiz yaptırmalı efendim, işin püf noktası budur.)

Peki, uzun yıllar sonra aynı yere döndüğümüzde ne görüyoruz? Yorick'i değil; o öldü. O halde, YORICK'İN

HAYALETİNİ. Yaşayanlara musallat olduğu anlaşıldığından, ona nükteci hortlak da diyebiliriz mesela... Ah Okur ah, Elsinore'da neler olmuş neler!

Cinayet niyeti olmayan ilk kocasından oğlunun cinayeti aracılığıyla "kurtarılan" Gertrude uzun yıllar yas tutarken, Claudius tahta geçti. (Doğrudur, benim tarihçem bu yönüyle Üstat ŞEKPAV'ınkinden ayrılıyor ve en az bir adet olağanüstü monoloğu heba ediyor. Kendimi müdafaaya kalkışacak değilim ancak şunu söyleyeceğim; bunlar hiçbir kesinlik taşımayan, eski çağların muammasıyla örtülü meselelerdir; illa bir seçim yapmak gerekmediğinden hikâyenin farklı uyarlamalarının bir arada var olmasına izin vermek gerekir. – Veya şöyle diyeyim; Kraliçe Gertrude en nihayetinde Claudius'la evlendiğinde, bu eylem aradan geçen yılların Hamlet'in kasavetli zihninde bulanarak birbirine karışmasına, sıkışıp birleşmesine neden oldu; bu yüzden çocukluğu, yeniyetmeliği ve rüştüne vardığı yıllar ona iki ay kadar kısa gibi gelmeye başladı [hayır, o kadar bile değil, iki ay bile değil]... ve esasen bunda anlaşılmayacak bir şey yok, ne de olsa yıllar benim tapmti tam melodisini mırıldandığım kısa süre içinde uçarcasına akıp geçmedi mi? Okur'un özgürlüğünü, yani dişi spanyelini yürüyüşe çıkardığı birkaç saniye içinde geçip gitmedi mi yıllar? – Şu halde son kertede bir yerine iki tane cevaplanamaz mesele var ortada; bu kadarı yeterlidir umarım.)

Ne diyordum: Gertrude evlenir! Ve mevta Yorick'in cesedinden atılıp mesken tutacak yeni bir barınak arayan kıskançlığı, aradığı yuvayı Hamlet'te bulur. Yapılması gereken belli –diye kurar Hamlet kumpasını–; Kral Claudius kardeşinin cinayetiyle suçlanmalı ve Yorick'in idamının cinayeti örten perde, Gerçeğin arkasına gizlendiği goblen olduğu gösterilmelidir. Böylece cinayetin hayaleti ikinci kez uyandırılır ve Hamlet, anne sevgisinin

ihtirasıyla, onun Elsinore siperlerinde dolaştığını görür.

Ancak bu Hortlak onun adını; prensi, yani suçlayanı itham eden adı taşımaktadır. İşlediği cürümün hayaletinin kendisine musallat olduğunu anlayan Hamlet aklını oynatmaya başlar. Kendi Ophelia'sına kötü davranır, bildiğiniz üzere, çünkü zıvanadan çıkan beyni onu soytarı' nın habis iftiralara uğrayan kötü kokulu zevcesinin hatırasıyla karıştırmaktadır; ve en nihayetinde, bir zamanlar Söz'ü Zehir'e çeviren prens zehirli bir kadehi başına diker... arkasından askerlerin cenaze yürüyüşü ve askerlerin fetih yürüyüşü: – uzun zamandır şölene davet edilmeyen yaşlı Fortinbras, Danimarka'yı bir lokmada yutuverir.

Yorick'in çocuğu hayatta kalır, büyür ve aile trajedisinin gerçekleştiği ülkeyi terk eder; dünyayı dolaşır, uzak diyarlara tohumlarını eker, batıdan doğuya ve yeniden batıya yolculuk eder; arkasında rengârenk nesiller bırakır ve soyu (artık açıklama zamanı geldi) şu anda karşınızda bulunan âciz YAZAR ile son bulur; yazarınız nesebini, biçare ecdadının her üyesiyle paylaştığı özelliğiyle kanıtlayabilir; en büyük zayıflığı, tahsil terbiye görmüşlerin *chanticleer*'vari[1] ve bundan başka *taurus*'çu[2] olarak nitelendirdiği türde hikâyeler anlatmaya büyük zaafı olmasıdır.

Ve tam da böyle bir HOROZ VE BOĞA hikâyesi[3], bu son itirafla birlikte sona ermiş oluyor.

1. Ortaçağ masalları ve Aisopos fabllarında geçen horozun adı. Chaucer'ın Canterbury Hikâyeleri'nde de geçer. (Ç.N.)

2. Taurus: Latince boğa. (Ç.N.)

3. İng. *Cock and bull story*. Tristram Shandy'nin Yorick tarafından söylenen kapanış cümlesinde de geçen, en genel anlamıyla saçma, martaval anlamına gelen deyiş. (Ç.N.)

YAKUT PABUÇLARIN MÜZAYEDESİNDE

Sihirli pabuçların müzayedesi için bir araya gelen katılımcılar, genellikle mezat salonlarında toplandığını gördüğümüz olağan kalabalıklara benzemiyorlar. Müzayedeciler bu açık artırmayı her yerde duyurmak için var güçleriyle çalıştılar ve katılımcılar için her türlü hazırlığı yaptılar. Şimdilerde insanlar dışarı çıkma riskini nadiren göze alıyor; buna rağmen bu kıymetli ganimetin bizi sığınaklarımızdan çıkmaya teşvik edeceğine inanan Müzayedeciler haklı çıktılar. Müzayedenin güçlü duygular uyandırması bekleniyor. Bu doğrultuda, daha saygın şahsiyetlerin konforu ve güvenliği için sunulan her zamanki kolaylıkların yanı sıra, bedenen hasta olanlar için hollere ve tuvaletlere bronzdan yapılma, battal boy tükürük hokkaları kondu; stratejik noktalara yerleştirilen neogotik tarzında günah çıkarma kabinlerinde bekleyen çeşitli disiplinlerde uzmanlaşmış psikiyatr ekipleri, hastalığı kalbinde olan mutsuzlara danışmanlık yapmakla görevlendirildi.

Şimdilerde hastayız çoğumuz.

Müzayede salonunda hiç rahip yok. Müzayedeciler çizgiyi burada çekti. Yakınlardaki, aşina oldukları başka binalarda bekleyen rahipler, ruhani serpintiler ve cinnet

taşkınlıklarıyla ilgilenmeyi umuyorlar.

Aşırı heyecanın beklenmedik doğumlara ya da ölümlere neden olması ihtimaline karşılık, doğum uzmanlarından oluşan birimler ve kasklı özel kolluk kuvvetleri yan sokaklarda, gözlerden uzak bekliyorlar. Acil durumda aranacak birinci derecede yakınların listesi çıkarıldı, irtibat telefonları kaydedildi. Tedarik edilen deli gömlekleri uygun yerlere konuldu.

Bakın, yakut pabuçlar kurşun geçirmez camın ardında ışıl ışıl parlıyor. Güçlerinin sınırını bilemiyoruz. Güçlerinin sınırsız olduğundan kuşkulanıyoruz.

Burada, katılımcılar arasında, gösterişli, parlak auralarıyla müzayede salonuna gelen film yıldızları var. Uygulamalı parapsikoloji ustalarının katkılarıyla şekillendirilen film yıldızı auraları platin, lame, dore, bronz renkli oluyor. Belli türlerde filmlerde kötü karakterleri canlandırmakta uzmanlaşan oyuncular kötücül renkli auralarla çevreleniyor – kurşuni yeşil, hardal sarısı, akkor kırmızısı gibi. İçimizden biri bir yıldızın paha biçilmez (ve kırılgan) aurasına çarpacak olursa, derhal bir güvenlik ekibi tarafından yere yıkılıyor ve yaka paça sürüklenerek dışarıda bekleyen cezaevi arabalarından birine tıkılıyor. Böyle önlemler Büyük Mezat Salonu'ndaki izdihamı bir nebze yatıştırıyor.

Koleksiyon objesi müptezelleri öngörüldüğü gibi her yerdeler, şimdi bunlardan biri başını suya daldırır gibi eğerek azgın dudaklarını pabuçların saydam kafesine yapıştırıyor ve bu hareketi, programcılarının böylesi bir hayranlık gösterisinin göreceli masumiyetini öğretmeyi ihmal ettiği en son teknoloji ürünü güvenlik sistemini tetikliyor. Sistem, kolajen dolgulu dudaklarına yüz bin-

lerce volt elektrik pompalamak suretiyle, camı öpen kadının müzayedeye duyduğu ilgiyi sonlandırıyor.

Ne var ki, bu kötü kokulu, nahoş olay, ikinci bir *aficionado*'yu[1] intiharla eşanlamlı olan aynı hayranlık gösterisini sergilemekten alıkoyamıyor. Bu salağın ilk kurbanın sevgilisi olduğunu öğrendiğimizde, aşkın gizemlerine hayret ediyor, bir yandan yeniden parfümlü mendillerimize uzanıyoruz.

Yakut pabuçlar kültü zirvede şu an. Kostüm partisi tüm hızıyla sürüyor. Her yanda büyücüler, aslanlar, korkuluklar göze çarpıyor. Daha iyi yerlere geçmek için birbirlerinin ayağına basarak itişip kakışıyorlar. Kostümün rahatsızlığından olsa gerek, Teneke Adamların sayısı dikkat çekecek kadar az. Cadılar ve çoğunun bankalardaki kredi notu iyi olan canlı çörtenler, Büyük Mezat Salonu'nun balkon ve galerilerinde ortaya çıkmak için uygun zamanı kolluyorlar. Bir köşede Toto'ya benzeyen çok sayıda köpek var ve bazıları hevesle çiftleşmeye koyulmuş bile; lastik eldivenler giymiş bir odacı, kamusal suç işlenmesine engel olmak için onları ayırıyor. Bunu büyük bir zarafet ve incelikle yapıyor.

Biz, yani kamu, kolayca, öldürücü bir şekilde rencide oluveriyoruz. Rencide olmayı temel haklarımızdan biri olarak görüyoruz. Bize ahlaki üstünlük verdiğine inandığımız öfkemize hemen her şeyden daha fazla değer veriyoruz. Ahlaki üstünlüğümüzün yüksek kaidesinden düşmanlarımıza saldırabilir, ölümcül darbeler indirebiliriz. Kolayca öfkelenmek bizim gurur kaynağımız. Öfkemiz bizi yüceltiyor, bizi üstün kılıyor.

1. (İsp.) Hayran, fanatik. (Ç.N.)

Yakut payetli kırmızı pabuçların –diyelim ki– mabedinin çevresinde salyadan gölcükler oluşmaya başladı. Aramızda ağzının suyunu tutamayan, salyalarını yerlere saçanlar var. Tulum giymiş Latin asıllı bir odacı, bir elinde kova bir elinde sıkmaçlı paspasla biz davetlilerin etrafında dolaşıyor. Kendini gizleme becerisine hayran ve minnettarız. Ağızlarımızdan yere akan suyu, itibarımızı yitirmemize neden olmadan temizliyor.

Nietzsche'ci, göreci evrenimizde hakiki bir mucizeye rastlama fırsatlarımız çok kısıtlı. Davranışbilimci profesörler ve kuantum fizikçileri büyülü pabuçların etrafında dört dönüyorlar. Anlaşılmaz notlar alıyorlar.

Sürgünler, yurtsuzlar, hatta evsiz berduşlar bile imkânsızı bir an olsun görebilmek için gelmişler. Taş kokain, eroin ya da metamfetamin bağımlısı, Uzi kuşanmış çetelerle, roketatarlar, kaçakçılar ve soyguncularla yüzleşmeyi göze alarak yeraltındaki evlerinden çıkmışlar. Kenevir hasırından pis kokulu pançolar giyen berduşlar gürültüyle öksürerek boğazlarını temizliyor, dev saksılar içindeki yukka çiçeklerinin dibine tükürüyorlar. Hazır yiyecek firmalarının birinci sınıf garsonları tarafından dolaştırılan tepsilerdeki kanepeleri avuçluyorlar. Suşiyi aşırı miktarda *vasabi* sosuyla yiyorlar ve yakıcı acısından hiç etkilenmiyor görünüyorlar. SWAT ekipleri çağrılıyor, plastik mermilerle uyuşturucu iğnelerinin de kullanıldığı kısa bir mücadeleden sonra, berduşlar coplanarak bayıltılıyor ve bilinçsiz halde sürüklenerek götürülüyor. Şehir sınırlarının biraz dışında bulunan, artık bizlerin hiç gitmediği, devasa ilan panolarıyla çevrili, dumanları tüten sahipsiz bölgeye bırakılacaklar. Vahşi köpekler yemek bulmanın sevinciyle çevrelerinde toplanacak. Tavizsiz zamanlarda yaşıyoruz.

Müzayededede siyasi sığınmacılar da var; tertipçiler, tahttan indirilen krallar, yenilgiye uğrayan hizipler, şairler, çete reisleri de... Bu tiplerin hepsi önceki sene üstlerinden çıkarmadıkları siyah bereleri, kristal camlı gözlükleri ve bedeni saran asker paltolarını bir kenara atmışlar, ipekli kumaştan kısa ceketler ve yüksek belli Japon tarzı pantolonlar içinde artistik pozlar veriyorlar. Kadınlar, büyük sanat eserlerinin payetli kumaştan kopyalarıyla süslenmiş matador ceketleri giyiyorlar. Güzel bir kadın, sırtında Pablo Picasso'nun *Guernica*'sıyla gösteriş yapıyor, bir başkası Francisco Goya'nın *Savaşın Felaketleri* serisinden alınma göz alıcı sahnelerle süslü giysiler giyiyorlar.

Parıltılı giysileri içinde göz kamaştırsalar da, kadın siyasi sığınmacılar yakut pabuçları gölgede bırakmayı başaramıyorlar; erkek yoldaşlarıyla bir araya toplanıp tıslayan küçük gruplar oluşturuyor, salonun diğer tarafındaki rakip *émigré*[1] kümelerine düzenli aralıklarla laf atıp küfrediyor, mürekkep tabletleri, tükürük topları ve kâğıt oklar fırlatıyorlar. Çıkış kapılarında bekleyen muhafızlar istiflerini bozmadan kırbaçlarını şöyle bir şaklatınca siyasiler kendilerini hemen dizginliyorlar.

Yakut pabuçlara tapıyoruz; çünkü onların bizi cadılardan koruyabileceklerine inanıyoruz (ve şimdilerde peşimizde o kadar çok büyücü var ki); çünkü dönüşümü tersine çevirebilme güçleriyle artık inanmaktan vazgeçmek üzere olduğumuz, yitip giden bir normallik durumunu olumluyor, o duruma dönebileceğimizi vaat ediyorlar; çünkü tanrıların ayakkabıları gibi parlıyorlar.

1. (Fr.) Göçmen, özellikle siyasi nedenlerle göç eden üst sınıf üyeleri. (Ç.N.)

Pabuçların fetişleştirilmesini eleştiren ve kınayan aşırı dindarlar da var; uygar bir mezat salonunun hoşgörülü bir kilise gibi açık ve müsamahalı olması gerektiğini savunan bazı müzayedecilerin aşırı özgürlükçülüğü sayesinde bunların da içeri girmelerine izin verildi. Köktendinciler sihirli pabuçları satın aldıkları takdirde onları herkesin gözü önünde yakacaklarını açıkça ilan ediyorlar ve liberal müzayedecilerin gözünde kınanması gereken bir tasarı değil bu. Hoşgörüsüzler de hoş görülmediği zaman hoşgörünün ne değeri kalır? "Para demokrasi diye diretir," iddiasında liberal müzayedeciler. "Kimsenin parası başkasınınkinden iyi değildir." Köktendinciler özel, kutsanmış ahşaptan yapılma kürsülerinden verip veriştiriyorlar. Onları yok sayma yönünde bir eğilim var, fakat aramızdaki bazı akil adamlar, sonradan tehlikeli olabilecek bir hareketin ilk adımları hakkında hayra yorulamayacak şeyler söylüyorlar.

Yetimler geliyor, yakut pabuçların onları uzamda olduğu gibi zamanda da geriye götürebileceğini umuyorlar (zira hesaplarımızın da kanıtladığı üzere, bütün uzay araçları aynı zamanda zaman makineleridir): Ünlü pabuçlar sayesinde ölen anne babalarıyla yeniden bir araya gelebileceklerini umut ediyorlar.

Güvenilmez karakterli kadınlar ve erkekler de gelmiş – dokunulmazlar, dışlanmışlar... Güvenlik güçleri kaba kuvvete başvurarak bunları da tepeliyor.

Günümüzün sancıları arasında, "yuva" bizim için dağınık, hasarlı, ayrışık bir kavrama dönüştü. Özlem duyacak o kadar çok şey var ki. Gökkuşakları da bir o kadar ender görülüyor. Bir çift sihirli ayakkabının işe yaramasını ne kadar umut edebiliriz? Bizi yuvamıza götüreceklerine söz verdiler ama yuva eğretilemelerini anlayabilirler

mi, soyutlamalara izin verirler mi? Düzanlamları mı tercih ederler yoksa o kutsal sözcüğü yeniden tanımlamamıza müsaade ederler mi?

Çok fazla şey mi istiyoruz, çok fazla şey mi umuyoruz?

Tahkimli mevzilerinden fırlayan sayısız ihtiyacımız elektrikli cama yapışırken, pabuçlar da sürekli artan taleplerimizden usanıp, Grimm Kardeşler'in kadim yassı balığı gibi, bizi memnuniyetsizliklerimizin mezbelelerine geri götürüverirler mi acaba?

Müzayede Salonu'nda hayalî varlıkların bulunuşu, bardağı taşıran son damla olabilir. On dokuzuncu yüzyıl Avustralya resimlerinden çocuklar var burada, süslü, altın yaldızlı çerçeveleri içinde sızlanıyor, Orta Avustralya'nın uçsuz bucaksız topraklarında kaybolduklarını söylüyorlar. Mavi önlükleri ve soket çorapları içinde yağmur ormanları ve kızıl çöllere bakıyor, titriyorlar.

Silahlı ve deli bir adama bir cengelin ortasında sonsuza dek Dickens'ın eserlerini okumakla lanetlenmiş bir edebî karakter, fiyat teklifini yazılı olarak göndermiş.

Bir televizyon ekranında, parmak ucundan ışık saçan bir uzaylı yaratığın narin figürünü fark ediyorum.

Kurmacanın gerçek dünyanın içine bu şekilde yayılması, milenyum sonrası kültürümüzün ahlaki çöküşünün belirtilerinden biri. Kahramanlar sinema ekranlarından çıkıp izleyicilerle evleniyor. Sonu gelmeyecek mi bunun? Daha sert önlemler almak gerekir mi? Devlet şiddeti yetersiz mi kalıyor? Benzer soruları sık sık tartışıyoruz. Hayalî varlıkların, kaynakları günbegün azalan, zaten hasarlı bir gerçekliğe serbestçe, hiç kısıtlanmadan göç edebilmesine karşı çıkanların çoğunlukta olduğuna hiç şüphe yok. Ne de olsa, pek azımız aksi yönde yolculuk etmeyi tercih ederdik (gerçi son zamanlarda böyle

aksi yönde göçlerin giderek arttığını gösteren ikna edici raporlar yayımlanıyor).

Bu tür anlaşmazlıkları şimdilik bir kenara bırakalım. Müzayede başlamak üzere.

Kuzenim Gale'den ve onun sevişirken yüksek sesle inleme alışkanlığından söz etmem gerekiyor. Dürüstçe söyleyeyim; kuzenim Gale hayatımın aşkıydı, hâlâ da öyle ve artık ayrılmış olmamıza rağmen onun çıkardığı kösnül gürültülerin anısı bile kolayca heyecanlandırıyor beni. Hemen eklemek isterim ki, sevişmelerimizde bu gürültücülük haricinde hiçbir olağandışılık, hiçbir –tabiri caizse– kurmaca yoktu. Bununla birlikte beni derinden, çok derinden tatmin ediyordu, özellikle de içine girdiğim anda haykırması: "Yuvandasın, oğlum! Yuva, bebeğim, evet – yuvana döndün!"

Anlatması çok üzücü ama, bir gün eve geldiğimde onu mağara devri filmlerinden fırlamışa benzeyen kıllı bir herifin kollarında buldum. Aynı gün evden ayrıldım, kucağımda Gale'in kasırga kılığındaki portresi,[1] sırtımda eski Pat Boone 78 rpm plaklarımı koyduğum çantayla ağlaya ağlaya sokaklarda yürüdüm.

Uzun yıllar önce oldu bu.

Gale beni terk edince hırslandım ve bir süre arkadaşlarımıza bekâretini on dört yaşında, bir oturak baston kazasında yitirdiğini anlattım durdum, fakat kindarlık da beni uzun süre tatmin etmedi.

Zamanla kendimi onun anısına adadım. Kendimi, onun tapınağında bir muma dönüştürdüm.

Bunca yıllık ayrılıktan ve iletişimsizlikten sonra, hayran olduğum Gale'in bütünüyle gerçek bir kişi olma-

1. İngilizcede *gale* bora, fırtına. Ayrıca *Oz Büyücüsü*'ndeki Dorothy'nin de soyadı. (Ç.N.)

dığının farkındayım. Gerçek Gale ve yeniden hayal ettiğim Gale; maymun adamlara yer olmayan alternatif bir evrende birlikte sürdürdüğümüz hayatla ilgili ayrıntılı düşler kurduğum Gale, birbirine karıştı. Gerçek Gale artık kavrayışımızın sınırları dışında, tarif edilemez bir varlık olabilir.

Geçenlerde onu birkaç dakikalığına gördüm. Nükleer savaş silahları taşıyan kiralık komandoların koruduğu uzun ve karanlık bir yeraltı barının diğer ucunda oturuyordu. Bar tezgâhında Polinezya atıştırmalıkları vardı, fıçı biralar Pasifik Okyanusu ülkelerinin markalarıydı: Kirin, Tsingtao, Swan.

O günlerde televizyon kanallarının çoğu gece gündüz aynı hüzünlü olayı gösteriyordu; bir astronot Mars'ta mahsur kalmıştı, kurtarılma umudu olmayan adamcağızın yiyecek ve hava stoku da tükenmek üzereydi. Hükümet sözcüleri, uzay araştırma programının aniden iptal edilmesinin gerekçelerini ikna edici bir biçimde bizlere sundular. Savları oldukça güçlüydü ama etkili sesler can çekişen astronotun görüntülerinin duygusallığından şikâyet ediyordu. Buna rağmen, mahsur kalan uzay aracının içindeki kameralar astronotun umutsuzluğa gömülüşünü, düşük yerçekimli, ağırlığı azalmış ölümünü bize göndermeye devam ediyordu.

Bar televizyonunu seyreden kuzenim Gale'i izledim. Onu izlediğimi fark etmedi, izlemek için seçtiğim programın kendisi olduğunu anlamadı.

Başka bir gezegendeki mahkûm –TV'deki mahkûm– ince sesiyle yarım yamalak hatırladığı şarkılardan oluşan bir potpuri söylemeye başladı. Aklıma şu eski filmdeki, *2001 Uzay Macerası*'ndaki ölen bilgisayar Hal geldi. Bağlantıları kesilirken *Daisy Daisy* şarkısını söylemişti Hal.

Marslı –çünkü artık o gezegenin kalıcı mukimiydi–

bizlere Swanee, *Show Me the Way to Go Home* ve sonra da Oz *Büyücüsü* filminden şarkıların uzay yorumunu söyledi: Gale'in omuzları sarsılıyordu. Ağlıyordu.

Teselli etmek için yanına gitmedim.

Yakut Pabuçlar'ın müzayedesinden bu karşılaşmanın sabahında haberdar oldum ve derhal, fiyatı ne olursa olsun pabuçları satın almaya karar verdim. Planım basitti; mucize pabuçları bütün alçakgönüllülüğümle Gale'e sunacaktım. İsterse, bu pabuçlarla Mars'a gidip o astronotu Dünya'ya getirebileceğini söyleyecektim.

Belki de pabuçların topuklarını üç kez birbirine vurabilir, heba olan aşkımızı anımsatmak için yumuşak bir sesle "Yuva gibisi yoktur," diye mırıldanarak kalbini yeniden kazanabilirdim.

Çaresizliğime gülüyorsunuz. Hah! Denize düşen adama yılana sarılma deyin de görelim. Ölmek üzere olan bir astronota şarkı söyleme deyin sıkıysa. Gelin bir de benim durduğum yerden bakın dünyaya. Korkak Aslan ne demişti? Kaldır yumruklarını. Kaldır, kaldıır! Bir elim arkadan bağlı dövüşürüm seninle. Gözlerim kapalı dövüşürüm.

Korktunuz mu ha? Korktunuz mu?

Müzayedecilerin Büyük Mezat Salonu, dünyanın pıt pıt atan kalbi şu anda. Burada yeterince bekleyip çevrenize bakarsanız, evrenin bütün harikaları önünüzden geçer. Önceki yıllarda, Büyük Mezat Salonu'nda Tac Mahal'in, Özgürlük Heykeli'nin, Alpler'in ve Büyük Gize Sfenksi'nin müzayedeye çıkarıldığına şahit olduk. Kadınların satılışına, kocaların alınışına destek verdik. Burada, devlet sırları en yüksek fiyatı verene uluorta satıldı. Bir keresinde, müzayedicilerin bizzat yönettiği çok özel

bir mezatta, belli bir mezhebe bağlı olmayan ve fazlasıyla ısınmış, için için yanan bir grup kırmızı iblisle her sınıftan, yaştan, ırktan ve mezhepten her türlü insan ruhu satışa çıkarılmıştı.

Her şey satılık; müzayedecilerin katı ama özünde insaniyetli gözetimi altında, onların güvenlik köpekleri ve SWAT ekipleri arasında bizler zekâlarımızla cüzdanlarımızı savaştırıyor, metanet mücadelesine girişiyoruz.

Buradaki eylemlerimiz bir tür saflık taşıyor, münadinin çekicinin altına girmek üzere lotlar halinde bir araya getirilmiş hayatın engin karmaşıklığıyla, bizim bu hayata karşı tutumumuzun aynı ölçüdeki basitliği arasında estetik açıdan memnun edici bir gerilim yatıyor.

Biz fiyat teklif ediyoruz, müzayedeciler o lotu satıyor, mezata devam ediyoruz.

Çekiçlerin adaleti karşısında herkes eşittir; kaldırım sanatçısıyla Michelangelo, köle kızla Kraliçe.

Bu bir rağbet mahkemesi.

Pabuçlar için teklif vermeye başladılar. Fiyat yükseldikçe boğazım sıkışıyor. Panik beni ele geçiriyor, aşağıya çekiyor, boğuyor. Gale'i düşünüyorum –tatlı kuzenim!– ve korkumla mücadele ederek peyimi sürüyorum.

Bir keresinde, dünyaca ünlü ve çok sevilen bir pop yıldızının dul kocası, kendisi adına bir rock hatıraları müzayedesine katılmamı istemişti. Ölen karısının değeri on milyonlarla ölçülen mirasının tek vârisiydi. Ona saygılı davrandım.

"İstediğim tek bir lot var," dedi. "Ne kadar harcaman gerekiyorsa harca."

İstediği parça bir giyim eşyasıydı; uzun zaman önce (yanılmıyorsam) Rodeo Drive'daki bir mağazadan satın

alınmış, naneşekeri aromalı, pirinç kâğıdından bir kadın külodu. İşverenimin müteveffa eşinin sahne şovu, benzer külotların herkesin ortasında çıkarılması ve yenmesini de içeriyordu. Farklı aromaları buluşturan –parça çikolata, tutti frutti dondurma, kuru meyve ve fındık– daha fazla sayıda külot da izleyicilere fırlatılıyordu. Konserdeki genel heyecan havasında bunlar da yenilip yutuluveriyordu; şanslı izleyiciler ellerine geçirdikleri eşyanın gelecekte ne kadar değerlenebileceğini düşünemeyecek kadar kaptırıp koyvermiş oluyorlardı kendilerini. Dolayısıyla hanımefendinin üzerinden çıkardığı iç çamaşırları ender olarak bulunuyor ve büyük rağbet görüyordu.

Müzayede sırasında video bağlantıları aracılığıyla Tokyo, Los Angeles, Paris ve Milano'dan öyle hızlı ve büyük ölçekli teklifler geldi ki, sinirlerim bozuldu ve cesaretimi yitirdim. Ancak başarısızlığımı itiraf etmek için işverenime telefon açtığımda onun soğukkanlılığını koruduğunu ve yalnızca çekiç fiyatıyla ilgilendiğini gördüm. Beş rakamlı bir fiyat söylediğim zaman güldü. Karısının öldüğü günden beri ilk defa gerçekten neşeyle güldüğünü duyuyordum.

"Tamam, sorun etme," dedi. "O külotlardan bende üç yüz bin tane var."

Geçmişlerimizin, geleceklerimizin, hayatlarımızın değerini belirlemek için müzayedecilere gidiyoruz.

Yakut pabuçların fiyatı gitgide artıyor. Katılımcıların çoğu, benim külot mezatı gününde yaptığım gibi vekâleten burada bulunuyor anlaşılan; zaten sık sık, pek çok açıdan vekâleten yaşıyorum ben.

Bununla beraber bugün –belki de tam anlamıyla– kendim için fiyat artırıyorum.

Dışarıda, sokakta bir patlama oluyor. Koşuşturan

ayakların sesini, sirenleri, çığlıkları duyuyoruz. Böyle olaylara alıştık artık. Yerlerimizden hiç kımıldamıyor, kendimizi kaptırmış salondaki daha heyecanlı dramayı izliyoruz.

Tükürük hokkalarının hepsi kullanılıyor. Cadılar hevesli, lekeli auralarıyla film yıldızları öfkeyle salonu terk ediyor. Avutulamayanlar psikiyatr kabinlerinin önünde kuyruklar oluşturdu. Coplu muhafızlar sık sık işe yarıyor ama doğum uzmanlarına henüz iş çıkmadı. Düzen sağlandı. Mezat Salonu'nda hâlâ açık artırmaya katılan tek kişiyim. Rakiplerimse video ekranlarındaki gövdesiz başlar ve telefon hatlarındaki duyulmayan sesler. Görünmez bir iblisler ve hayaletler ordusuna karşı savaşıyorum, ödülüm sevdiğim kadının eli.

Müzayedenin en heyecanlı anında, paranın yalnızca skor tutmaya yarayan araca dönüştüğü dakikalarda, itiraf etmeye çekindiğim bir şey oluyor; insanın dünyayla bütün ilişkisi kopuyor.

Yerçekimi kayboluyor, ağırlık azalıyor, mücadelenin kapsülünde yüzüyormuş gibi hissediyor insan. Nihai hedef hezeyanlı bir sınırı aşıyor. O hedefe ulaşmak ve kendi hayatta kalma mücadelemiz kurmacalara –evet!– dönüşüyor.

Kurmacalarsa, daha önce de ileri sürmeye çok yaklaştığım üzere, tehlikelidir.

Kurmacanın etkisi altında evlerimizi ipotek ettirebilir, çok arzu ettiğimiz her neyse ona sahip olmak için çocuklarımızı satabilir veya zehirli buharlar saçan bu okyanusta arzularımızdan uzağa sürüklenir, onları yeniden ama değişik bir şekilde görürüz; bu kez bize anlamsız, önemsiz gelir, vazgeçeriz onlardan. Kar fırtınasında ölen bir adam gibi, dinlenmek için karların arasına uzanırız.

Müzayede esnasında, heyecanın zirve yaptığı anda,

kuzenim Gale de üzerimdeki hâkimiyetini işte böyle yitiriyor. Teklif vermeyi bırakıyor, evime gidiyor, yatıp uyuyorum.

Uyandığımda dinçleşmiş ve özgür hissediyorum kendimi.

Ertesi hafta başka bir müzayede var. Aile soy kütükleri, hanedan armaları, asillerin soyağaçları satışa çıkarılacak ve satın alan, ister kendi, ister sevdiklerinin, bunlara istediği her adı yerleştirebilecek. Köpek ve kedi şecereleri de satışa sunulacak: Alsas çoban köpeği, Birman kedisi, Gazel tazısı, Cairn teriyesi.

Müzayedecilerin sınırsız cömertliği sayesinde kedi, köpek, erkek, kadın, çocuk, hepimiz mavi kanlı soylulara dönüşebiliriz; hepimiz –istediğimiz sürece ve sığınaklarımıza sinerken aksini düşünüp korktuğumuz gibi– "önemli birisi olma" şansına kavuşabiliriz. Hepimiz.

KRISTOF KOLOMB İLE İSPANYA KRALİÇESİ ISABEL İLİŞKİLERİNİ TAMAMLIYOR (SANTA FE, MS 1492)

Bir yabancı olan Kolomb, umudunu bütünüyle yitirmeden Kraliçe Isabel'i bir sonsuzluk boyunca takip ediyor.

Hangi tipik pozları vererek?

Gururla yalvarırcasına; başı dik, dizler yerde. Yaltaklanarak ama pervasızca; belli ölçüde küstah ve münasebetsiz bir mizacı olduğundan sevimli üçkâğıtçı cazibesi sayesinde idare ediyor durumu. Ancak zaman geçtikçe pohpohlayıcı tavırları dikkat çekmeye başlıyor, hoyrat deniz kurdu havaları eskiyor. Tıpkı ayakkabıları gibi.

Umudu. Nedir umudu?

Önce malumun ilanı. Tayin edilmeyi umuyor. Kraliçe'nin lütfunu, kahramanlık hikâyelerindeki şövalyeler gibi, miğferine bağlamak istiyor. (Miğferi yok oysa.) Mali destek almayı umut ediyor ve yüksek direkli üç yelkenli gemi, Niña Pinta Santa Maria; mavi okyanusa açılacak bunlarla, sene bin dört yüz doksan iki. Gerçi saraya ilk geldiğinde, Kraliçe ona arzun nedir, diye bizzat sorduğunda, onun zeytuni eline doğru eğilmiş, dudakları güç yüzüğünden bir nefes ötede, şu tehlikeli sözcükleri fısıl damıştı:

"Tamamlamak."

Ah şu korkunç yabancılar! Küstahlığa bak! "Tamamlıyor" ne demek! Sonrasında aylar boyunca, sanki en ufak bir şansı olabilirmiş gibi Kraliçe'yi adım adım takip etti üstelik. Kaba saba mektuplar yazdı gönderdi, bet sesiyle yaptığı ahenksiz serenatlar yüzünden kanatlı pencerelerini kapattırmak zorunda kalan Isabel'i serin esintilerden mahrum bıraktı. Kraliçenin yapacak daha iyi işleri vardı, fethedilecek bir dünya onu bekliyordu, bu adam de kim oluyordu?

Yabancılar çok inatçı olabiliyor. Dilimize yeterince hâkim olmadıkları için üstü kapalı uyarıları anlamıyorlar bazen. Yine de, unutmayalım ki, saray eşrafının arasına birkaç yabancı serpiştirmek pek moda. Saraya kozmopolit bir hava veriyorlar. Genellikle yoksul olduklarından, yapılması gereken sayısız pis işi hevesle üstleniyorlar. Dahası, kendini beğenip büyüklenmeye karşı bir uyarı işlevi görüyorlar, aramızda bulunmaları (kabullenmesi güç olsa da) bizlere başka yerlerde yabancı kabul edileceğimizi hatırlatıyor.

Fakat Kraliçe'yle böyle konuşmak!

Yabancılar yersiz davranabiliyorlar (ne de olsa ait oldukları yerden ayrılmışlar). Zamanla dengimiz olduklarını sanma hatasına düşebiliyorlar. Önüne geçemediğimiz bir tehlike bu. Ağırbaşlı tavırlarımızı kendi İtalyan usulü yaltakçılıklarıyla sulandırıyorlar. Ciddiye alınacak şey değil; kulak asmayıp görmezden gelmeli. Aslında zarar verme niyetinde değiller, hem ender olarak çizgiyi aşıyorlar. Kaldı ki Kraliçemiz başının çaresine bakabilir, buna hiç şüpheniz olmasın.

Isabel'in sarayında Kolomb'a çok geçmeden deli yaftası yapıştırılıyor. Giysileri rengârenk, ayrıca çok içiyor. Isabel, kazandığı askerî zaferleri kutlamak için on bir gün boyunca Mezmurlar'ı okutur, rahiplerin tumturaklı ilahilerini dinler. Kolomb ise elindeki şarap tulu-

munu sallayarak katedralin önünde dolaşıyor, bir o yana bir bu yana yalpalıyor. Bu sefih tek başına herkesin ahlakını bozacak.

Saçı sakalına karışmış şu ayyaşa bak, kocaman kafası safsatalarla dolu! Bu yalabık gözlü budala, Batı Kıyıları'nın ötesindeki altın cennetin hayalini kuruyor.

"Tamamlamak."

Kraliçe, Kolomb'la oyuncak gibi oynuyor.

Öğle yemeğinde, ona istediği her şeyi vaat ediyor, aynı akşamüstü onu görmezden geliyor, bakışları, sanki o bir peçeymiş gibi Kolomb'u delip geçiyor.

Azizler Günü Yortusu'nda onu en gizli özel odasına davet ediyor, nedimelerini gönderiyor, Kolomb'un saçlarını örmesine izin veriyor, bir an için memelerini avuçlayıp okşamasına ses çıkarmıyor. Sonra muhafızlarını çağırıyor. Onu ahırlara sürüyor, kırk gün tavlalarda domuz ağıllarında yatıp kalkmaya mecbur ediyor. Atların geveleldiği samanların üzerinde perişan halde yatan Kolomb'un hayalinde hep uzak diyarlardaki mitolojik altınlar. Rüyasında Kraliçe'nin parfümünün kokusunu alıyor ama bir domuz ahırında, öğürerek uyanıyor.

Kraliçe, Kolomb'la oyuncak gibi oynamaktan hoşnut.

Kraliçe'nin gönlünü hoş tutmanın hedefine ulaşmasına faydası olabileceğini anımsatıyor kendine. Ayağının dibinde domuzlar eşeleniyor. Dişlerini gıcırdatıyor.

"Kraliçe'nin gönlünü hoş tutmak gerek."

Kolomb olanları zihninde evirip çeviriyor:

Kraliçe ona sırf eğlenmek için mi eziyet ediyor?

Yoksa bir yabancı olduğu, hal ve tavırlarına aşina olmadığı için mi?

Yoksa Kolomb'un dudakları ve nefesinin hatırasıyla

hâlâ sıcak olan yüzük parmağına –nasıl söylemeli?– dokunulduğu için mi? Evet: sıcacık dokunaçlar Kraliçe'nin parmaklarından yukarı, kalbine doğru yükseldi. İçinde bir kargaşa dalgası uyandı.

Yoksa Kolomb'un planlarını bir âşığın coşkusuyla benimsemek ile önce (kötü niyetle) bol bol oynaştıktan sonra o yalvaran, sersem suratına kahkahalarla gülerek onu mahvetmek arasında kararsız mı kalmıştı?

Kolomb, olasılıklarla teselli ediyor kendini. Ne var ki, olasılıkların hepsi iç rahatlatıcı değil.

Kraliçe mutlak monarşidir. (Kocasıysa mutlak sıfır: Bir boşluk, daha donuk olması mümkün değil. Onu bir daha anmayacağız.) Kraliçe, yüzüğü sık sık öpülen bir kadın. Bu jest onun için hiçbir şey ifade etmez. İltifata alışkın. Hiç çaba harcamadan direnir methiyelere.

Kimi tuhaf sakatlıklarla doğmuş kimi şafak vakti gibi güzel, tam dört yüz on dokuz soytarıyı bir araya getiren özel bir koleksiyonun sahibi bir tirandır Kraliçe. O, yani Kolomb ise kraliçenin dört yüz yirminci soytarısından başka bir şey değil. Bu da akla yatkın bir senaryo.

Ya Kolomb'un dünyanın sonundaki dünya hayalini anlıyor, bu hayalle o da duygulanıyor, hatta öyle derinden duygulanıyor ki dehşete kapılıyor ve önce heveslenıyor, derken geri çekiliyor;

Ya da Kolomb'u ne anlıyor ne de onu anlamaya merakı var.

"İstediğini seç."

Kesin olan tek şey şu; o –Kolomb– onu –Isabel'i– hiç anlamıyor. Sadece gerçekler var ortada. O, muzaffer kraliçe Isabel'dir. Kolomb da onun (hamhalat, rengârenk, şarap düşkünü de olsa) görünmez adamı.

"Tamamlamak."

Erkeğin cinsel arzusu azalırken, kadınınki geçen yıllarla birlikte artmaya devam eder. Isabel, Kolomb'un son umudu. Muhtemel velinimetleri, satış becerisi, kur yapma yeteneği, saçları, kudreti gittikçe azalıyor.

Zaman ağır ağır akıyor.

Zaferler kazanarak, Mağriplileri istihkâmlarından kovarak at üstünde dörtnala bir o yana bir bu yana giden Isabel'in iştahı her hafta biraz daha açılıyor. Ne kadar çok toprak yutarsa, ne kadar çok savaşçıyı girdabına çekerse midesi o kadar çok kazınıyor. İçinde bir şeylerin ağır ağır kuruyup buruştuğunun farkında olan Kolomb, kendini azarlıyor. Hakikati olduğu gibi görmeli. Aklını başına toplamalı. Burada ne şansı olabilir? Kraliçe bazı günler ona helaları temizletiyor. Başka günlerde askerleri yıkaması emrediliyor ve savaştan sonra gövdeler hiç de temiz değil. Askerler savaş meydanına giderken zırhlarının altına kundak bezi sarar, çünkü ölüm korkusu her seferinde bağırsaklarda ne var ne yoksa boşaltır. Böyle görevler Kolomb'un mizacına uymuyor. Kendine Isabel'i terk etmesi gerektiğini telkin ediyor, gitmeli ve bir daha dönmemeli.

Başka açmazlar var; yaşı ilerliyor, hami bulmak zor, yola koyulunca batı seyahatini unutmak zorunda kalacak.

Hayatın manasız ve saçma olduğunu söyleyen felsefi görüş ona hiçbir zaman cazip gelmedi. Kendini yaptıklarıyla ortaya koyan bir icraat adamı o. Ama batı yolculuğuna çıkamazsa, hayatın anlamsızlığını kabullenmek zorunda kalacak. Neticede bu da bir yenilgi olur. Sıcak tropikal renkler içinde görünmeyen ve karşılık görmeyen Kolomb, bir köpek gibi Isabel'in adımlarını takip etmeye, onun bakışıyla esrimeyi umut etmeye devam ediyor.

"Mali destek ve hamilik arayışı," diyor Kolomb, "aşkın peşinde koşmaktan çok da farklı değil."

Onun her şeye gücü yeter. Kaleler ayaklarının dibine devriliyor. Yahudiler kovuldu. Mağripliler son defa teslim olmaya hazırlanıyor. Kraliçe Granada'da, ordusunun başında at sürüyor.

Ona karşı konulamaz. Talep ettiği hiçbir şey geri çevrilmedi.

Her rüyası bir kehanettir.

Uykusunda gelen malumatlar uyarınca savaşlara hazırlık yapar ve galip gelir, suikastçıların kumpaslarını bertaraf eder, ihanetlerle yolsuzlukları haber alarak (desteklerini teminat altına almak için) hem kendisine sadık olanlara hem rakiplerine şantaj yapar. Rüyaları sayesinde havanın nasıl olacağını önceden bilir, müzakerelerde bulunur ve zekice ticari yatırımlar yapar.

Bir at gibi yemesine rağmen hiç kilo almaz.

Dünya onun ayak sesine hayrandır. Gölgeleri onun gözlerinin ışıltısından korkup saklanır.

Yüzü, saçlardan bir denizin ortasındaki verimli bir yarımadaya benzer.

Hazine sandıklarının dibi yoktur.

Kulakları, biraz kararsız olduğu izlenimini uyandıran yumuşak hatlı soru işaretlerine benzer.

Bacakları.

Bacakları o kadar da güzel değil.

Memnuniyetsizlikler kaynar içinde.

Hiçbir zafer tatmin etmez onu, hiçbir esriklik zirvesi yeterince yüksek değildir onun için.

Bakın: Elhamra'nın kapılarında Bahtsız Ebu Abdullah Muhammed[1] duruyor; İspanya'nın Arap hâkimiyetinde geçirdiği yüzyılların son mevzisinin sonuncu sultanı. Seyreyleyin; şimdi, tam da şu anda, Boabdil şehrinin anahtarlarını Kraliçe'nin avcuna teslim etmek üzere... işte bırakıyor anahtarları! Ağır

1. İspanyolların Boabdil adını verdiği son Nasri Sultanı. (Ç.N.)

anahtarlar Boabdil'in elinden Isabel'in avucuna geçerken kraliçe... o... esniyor.

Kolomb umudunu yitiriyor.

Isabel kayıtsız zafer alayıyla Elhamra'ya girerken, Kolomb katırını eyerliyor. Kraliçe ağır ağır süzülerek Aslanlı Avlu'da salınırken, Kolomb kamçı, dirsek ve toynakların telaşı arasında uzaklaşıyor, kısa sürede bir toz bulutunun içinde kayboluyor.

Görünmezlik ona sahip çıkıyor. Kolomb onun iradesine teslim oluyor. Yazgısından vazgeçtiğini bilerek terk ediyor Isabel'i. Umutsuz bir öfkeyle Kraliçe'den uzağa sürüyor katırını, gece gündüz sürüyor, hayvan devrilip öldüğünde gülünç, Çingene işi kırkyama çantalarını, şamatacı renkleri tozla suskunlaşmış o çantaları omzuna atıp yürümeye başlıyor.

Isabel'in ordularının zaptettiği verimli ovalar dört bir yanında uzanıyor. Kolomb'un gözü hiçbirini görmüyor; ne toprakların bereketinin farkında ne de zirvelerinden aşağı bakan bozguna uğramış kalelerin biteksizliğinin. Hezimete uğrayan medeniyetlerin hayaletleri, adlarında yok edilmiş geçmişin yankısını taşıyan nehirlerin –Guadalfalan ve Guadalfilan– sularıyla birlikte fark edilmeden akıp gidiyor.

Başının üstünde, sabırlı akbabalar gökyüzüne nakış işler gibi dönüyor.

Uzun sıralar halinde yanından geçen Yahudilerin sınırdışı edilişinin trajedisi Kolomb'a tesir etmiyor. Kendisine Toledo işi bir kılıç satmaya çalışan adamı, elini sallayarak başından savıyor. Hayallerinin gemilerini yitiren Kolomb, Yahudileri Cadiz limanında bekleyen sürgün gemilerine terk ediyor. Bitkinlik bütün duyularını köreltti. Bu eski dünya alabildiğine eski, yeni dünyaysa he-

nüz bulunmamış topraklarda.

"Mali desteği ve velinimeti yitirmek," diyor Kolomb, "karşılıksız aşk kadar acı veriyor."

Bitkinliğin, tahammül sınırlarının ve benliğin hudutlarının ötesine geçene dek durmadan yürüyor, derken bu yolun bir yerinde dengesini yitiriyor, havsalasının kıyısından aşağı yuvarlanıyor ve orada, kavrayış sınırlarının diğer tarafında, hayatında ilk kez ve son defa, bir rüyet görüyor.

Bir rüyanın rüyasıdır gördüğü.

Nasrilerin sonuncu sultanı Boabdil'in elinden çekip aldığı o muhteşem mücevheri, Elhamra'yı süzgün süzgün dolaşarak keşfeden Isabel'i görüyor.

Taştan aslanların sırtında duran taştan bir tasa, devasa bir kâseye bakıyor Isabel. İçi kan dolu bu tasta kendine dair bir kehanet görüyor –daha doğrusu, Kolomb rüyasında görüyor onun bu kehaneti gördüğünü–.

Tas, Isabel'e artık her şeyin, bilinen bütün dünyanın hâkimi olduğunu gösteriyor. Dünya üzerindeki herkes onun kulu, herkes emrine amade. Kraliçe bunu anladığı zaman –Kolomb'un rüyasında– tastaki kan bir anda koyulaşıyor, pis ve kesif bir çamura dönüşüyor. Bunun üzerine, Kolomb'un bitkin ve hınçlı hayallerinin Isabel'i iliklerine kadar sarsılıyor ve anlıyor ki Bilinen'e hükmetmekle asla, asla, ASLA! yetinemeyecek. Onu ancak Bilinmeyen, hatta belki yalnızca Bilinemez Olan tatmin edebilir.

Aklına hemen Kolomb geliyor (o, Kraliçe'nin kendisini hatırladığını zihninde canlandırıyor). Kolomb: Şeylerin Kıyısı'nın ilerisinde, gündelik hayatın taştan tasının ve kesif kan denizinin ötesindeki bilinmeyen ve belki de bilinemez dünyayı, görünmez dünyayı keşfetme hayali kuran görünmez adam. Bu acı rüyada nihayet Isabel'in gerçeği görmesini sağlıyor, kendisinin Kraliçe'ye muhtaç

olduğu ölçüde Kraliçe'nin de ona muhtaç olduğunu kabul ettiriyor Isabel'e. Evet! Isabel bunu biliyor artık! Kraliçe istediği mali desteği, gemileri, her şeyi mutlaka mutlaka mutlaka Kolomb'a bahşetmeli ve Kolomb da onun bayrağını ve lütfunu mutlaka mutlaka mutlaka dünyanın sonunun sonunun sonuna, yüceliğe ve ölümsüzlüğe taşımalı; Kraliçe'yi ölümlü aşktan çok daha sağlam bağlarla, tarihin merhametsiz ve ilahlaştırıcı bağlarıyla sonsuza dek kendisine bağlamalı.

"Tamamlamak."

Columbus'un zalimane rüyasında Isabel saçlarını yoluyor, koşarak Aslanlı Avlu'dan ayrılıyor, haykırarak teşrifatçılarını çağırıyor.

"Bulun onu," diye emrediyor.

Ama Kolomb, bulunmayı reddediyor rüyasında. Tozlarla kaplı kırkyama görünmezlik pelerinini çevresine sarıyor, Kraliçe'nin habercileri dörtnala bir o yana bir bu yana boşu boşuna at sürüyor.

Isabel feryat ediyor, yalvarıyor, yakarıyor.

Kancık! Kancık! Nasıl, hoşuna gitti mi diye alay ediyor Kolomb. Sarayından ayrılmakla, bu sonuncu, intiharla eşanlamlı görünmezlikle en büyük arzusundan yoksun bıraktı onu. Isabel bu cezayı hak etti.

Kancık!

Kolomb'un umutlarını öldürdü, değil mi? Peki o zaman. Onun umutlarını öldürürken kendini de mahvetti. İlahî adalet. Doğruya doğru.

Rüyanın sonunda, Kraliçe'nin elçilerinin kendisini bulmasına izin veriyor. Nal sesleri, kollarını deliler gibi sallayan elçiler. Yalvarıyor, tatlı sözlerle kandırmaya çalışıyor, rüşvet teklif ediyorlar. Ama artık çok geç. Geriye

sadece kendini yaralama pahasına olasılığı yok etmenin tatlı zevki kaldı.

Başını iki yana sallayarak elçilere yanıt veriyor.

"Hayır."

Bilinci yerine geliyor.

Ovaların bereketinde dizleri üzerine çökmüş, ölümü bekliyor. Dörtnala yaklaşan atların toynak sesini duyunca bakışlarını yerden kaldırıyor, bir yanıyla Ölüm Meleği'nin muzaffer bir komutan gibi üzerine geldiğini görmeyi bekliyor. Siyah kanatları, yüzünde usanç ifadesi.

Isabel'in elçileri çevresini sarıyor. Ona yiyecek, içecek, binek teklif ediyorlar. Bağrışıyorlar.

Müjdeler olsun! Kraliçe seni çağırttı.

Çıkmak istediğin yolculuk: Müjdemizi isteriz!

Bir rüyet gördü ve çok korktu.

Her rüyası bir kehanettir.

Elçiler atlarından iniyorlar. Rüşvet teklif ediyor, yalvarıyor, tatlı sözlerle ikna etmeye çalışıyorlar.

Aslanlı Avlu'dan koşarak çıktı, senin adını haykırıyordu.

Seni bilinen dünyanın taştan tasının ötesine, kesif kan denizinin diğer ucuna gönderecek.

Santa Fé'de seni bekliyor.

Derhal bizimle gelmelisin.

Aşkına karşılık gören bir sevgili gibi, düğün günü gelip çatan bir damat gibi doğrulup ayağa kalkıyor Kolomb. Ağzını açıyor ve dudaklarının arasından acı bir yadsıma sözcüğünün dökülmesine ramak kalıyor: hayır.

Sonra, "Evet," diyor elçilere. "Evet. Geleceğim."

DOĞU, BATI

GÖKKÜRELERİN ARMONİSİ

Jübile şenliklerinin[1] sonlarına doğru bir gün, paranoid şizofreninin kendi deyimiyle "beyin fırtınaları"ndan mustarip yazar Eliot Crane, genç bir foto muhabir olan ve R. adlı Galler kasabasının yerel gazetesinde çalışan karısı Lucy Evans'la öğle yemeği yedi. Keyifli görünen Eliot, karısına kendini iyi hissettiğini ama yorgun olduğunu, erkenden yatacağını söyledi. Gazete o gece baskıya gönderildiğinden kasaba dışındaki bir tepede bulunan kır evine geç saatte dönen Lucy, üst kata çıktığında Eliot'ın yatak odasında olmadığını gördü. Kocasının misafir odasında uyuduğunu tahmin etti ve onu rahatsız etmemek için soyunup sessizce yatağına girdi.

Bir saat sonra korkunç bir felaketin gerçekleştiğine dair bir önseziyle uyanan Lucy, giyinmekle zaman harcamadan misafir odasına gitti ve derin bir nefes alıp kapıyı araladı. Yarım saniye sonra kapıyı hızla çekip kapadı ve yere yığıldı. Eliot iki yılı aşkın süredir hastaydı ve genç kadının aklında yalnızca şu sözcükler vardı: "Artık bitti." Tir tir titremeye başlayınca yatağına döndü ve sabaha dek deliksiz uyudu.

1. 1977'de Kraliçe II. Elizabeth'in tahta çıkışının 25. yıldönümü şerefine bütün İngiltere'de düzenlenen Gümüş Jübile şenlikleri. (Ç.N.)

Eliot av tüfeğinin namlusunu ağzına sokmuş ve tetiği çekmişti. Silah, onu aynı şekilde kullanmış olan babasına aitti. Bu korkunç paralel eylemi gerçekleştiren Eliot'ın arkasında bıraktığı tek intihar notu, tüfeğin nasıl temizleneceğini ve bakımının nasıl yapılacağını titizlikle anlatan uzun bir açıklamaydı. Eliot ile Lucy'nin çocuğu yoktu. Eliot intihar ettiğinde otuz iki yaşındaydı.

Bu olaydan bir hafta önce, üçümüz yürüyerek sınır dağlarındaki işaret ışığı dikilmiş tepelerden birine tırmanmış, ülkenin omurgası boyunca uzanarak gece karanlığını süsleyen şenlik ateşlerini seyretmiştik. "Aslında *bonfire* sözcüğü 'iyi, güzel ateş' anlamına gelmiyor," demişti Eliot, "gerçi o türde bir çağrışımı olduğunu da teslim ediyorum. Başlangıçta bu ateşlerde kemik[1] yakılırdı; ölen hayvanların leşleri ve aynı zamanda, *fee fi fo fum*,[2] insan kemikleri, "bademoğulları"nın kavrulmuş kalıntıları, canlarım."

Kızıl saçları karmakarışıktı, gülüşü baykuş ötüşüne benziyordu ve cadı süpürgesi kadar zayıftı. Şenlik ateşlerinin parlak gölge tiyatrosunda hepimiz çıldırmış göründüğümüzden çökük yanaklarını, pantomimciler gibi indirip kaldırdığı kaşlarını, gözlerindeki deli korsanları andıran parıltıyı dikkate almamak daha kolaydı. Alevlerin yakınında durduk, Eliot bize bölgedeki Şabat gecelerinde Cehennem'den ifritleri çağıran pelerinli, sidik içen büyücülerin tüyler ürpertici hikâyelerini anlattı. Cep matarasından kanyak yudumluyor, anlattıklarını dinle-

1. İngilizce kemik anlamına gelen *bone* sözcüğü ile iyi, hoş anlamına gelen Latince kökenli *bon* sözcüğü arasındaki benzerlikten söz ediyor. (Ç.N.)

2. İngiliz masallarında geçen ünlü bir dörtlüğün ilk satırını oluşturan tekerleme. Genellikle şöyle devam eder: Fi fi fo fum/ Bir İngiliz'in kanının kokusunu alıyor burnum;/ İster canlı olsun ister ölü/ Ezilmiş kemikleriyle yoğuracağım ekmeğimi. (Ç.N.)

yerek ürperiyorduk. Bir keresinde bir iblisle karşılaşmıştı ve o gün bugün Lucy'yle birlikte kaçıyorlardı. Perili evlerini, Cambridge'te, Portugal Place Sokağı'ndaki küçük müstakil evi satmış, Galler'e, (karanlık bir mizah anlayışıyla) Crowley[1] Çıkmazı adını verdikleri kasvetli, koyun kokan kır evine taşınmışlardı.

İşe yaramamıştı. Eliot'ın hayalet hikâyelerini dinledikçe çığlıklar atarak gülerken, arabasının plaka numarasını öğrenen iblisin onun izini sürdüğünü, rehberde bulunmayan numarasını her an arayabileceğini, ev adresini bile öğrendiğini biliyorduk.

Lucy beni arayıp, "Gelsen iyi olacak," demişti. "Otobanda ters şeritte araba kullanırken bulmuşlar onu, doksan kilometre hızla gidiyormuş, yüzünde şu uykuda takılan maskelerden varmış." Eliot için pek çok fedakârlıkta bulunmuş, Londra gazetelerinden birindeki işini bırakıp küçük bir taşra gazetesinde çalışmaya razı olmuştu, çünkü kocası deliydi ve onu yalnız bırakmak istemiyordu.

"Şu sıralar onaylanıyor muyum?" diye sordum. Eliot ayrıntılı bir komplo teorisi yaratmıştı, buna göre arkadaşlarının çoğu hem dünyevi hem dünya dışı bazı düşman güçlerin ajanlarıydı. Ben de belirli güvenlik önlemleri gevşetildiğinde gizlice Britanya'ya sızan Marslı bir işgalciydim. Marslılar taklit konusunda olağanüstü becerikliydi, bademoğullarını kandırıp aynı türde yemişler olduklarına kolaylıkla ikna ediyorlardı ve tabii ki çürük bir muz hevenginin üzerindeki meyve sinekleri kadar hızlı ürüyorlardı.

Marslı sayıldığım bir yıl boyunca onları ziyaret edememiştim. Lucy telefon edip haberleri verirdi: İlaçlar işe

1. Aleister Crowley, ünlü İngiliz okültist. (Ç.N.)

yarıyordu, ilaçlar işe yaramıyordu çünkü onları düzenli kullanmıyordu, yazmaya çalışmadığı sürece iyi görünüyordu, daha kötü görünüyordu çünkü yazmadığı zaman derin bunalımlar yaşıyordu, hareketsiz ve uyuşuktu, öfke nöbetleri geçiriyordu ve saldırganlaşmıştı, suçluluk ve umutsuzluğun pençesinde kıvranıyordu.

Aynı durumdaki başkaları gibi ben de çaresizlik hissediyordum.

Cambridge'deki son senemde, Laura adlı bir lisansüstü öğrencisiyle kesintili, çalkantılı ve yorucu bir ilişki yaşadığım dönemde tanışmıştık. James Joyce ve Fransız *nouveau roman*'ı üzerine bir tez yazan Laura'yı memnun etmek için *Finnegans Wake*'i zorlanarak iki kez hatmetmiş, Sarraute, Butor ve Robbe-Grillet külliyatını devirmiştim. Bir gece romantizmin büyüsüne kapılıp onun Chesterton Yolu'ndaki dairesinin camından dışarı tırmandım, pencere eteğine tüneyip tehlikeli bir şekilde dengede durdum ve benimle evlenmeyi kabul edene dek içeri girmeyeceğimi söyledim. Ertesi sabah annesini arayıp evleneceğimizi haber verdi. Anneciği uzun bir sessizlikten sonra şöyle dedi: "Çok hoş biri olduğuna hiç şüphem yok canım, bununla birlikte kendi şeyinde, nasıl derler, kendi türünde birini bulamaz mıydın?"

Laura kendini aşağılanmış hissetmişti. "Kendi türün derken neyi kastediyorsun?" diye haykırdı telefon ahizesine. "Bir Joyce uzmanı mı bulmalıydım? Bir altmış boyunda birini mi? Yoksa bir kadın mı?"

Bununla birlikte, o yaz bir düğünde kafayı buldu, gözlüğümü yüzümden kapıp ikiye kırdı, gelinle damadın şaşkın bakışları altında düğün pastası bıçağını kaptı ve bir daha yanına yaklaştığım takdirde beni dilim dilim doğrayıp partilerde konuklara ikram edeceğini söyledi. Miyop gözlerimle sendeleyerek uzaklaşırken başka bir

kadının üzerine yuvarlandım; gri renkli gözlerine nine gözlüğü takan, benim gibi bir yabancı olan Mala adlı bu kız istifini bozmadan beni eve bırakmayı teklif etti ve ekledi: "Ne de olsa optik yeterliliğin şu an oldukça kısıtlı." Ciddi, sakin Mala'yı, sigara ve içki içmeyen, et yemeyen, uyuşturuculara dokunmayan Mauritius'lu yalnız Mala'yı, gülümsemesi Jakond'u andıran Mala'yı bana yönlendirenin Eliot Crane olduğunu çok sonra, onunla evlendikten sonra öğrendim.

"Seni görmek istiyor," dedi Lucy, telefonda. "Şu sıralar Marslılar hakkında eskisi kadar endişeli değil."

Eliot, dizlerine kırmızı bir battaniye örtmüş, şöminenin karşısında oturuyordu. Hem beni karşılamak, hem de teslim oluyor numarası yapmak amacıyla gülümseyerek kollarını havaya kaldırdı, "Vaay! Uzay canavarı gelmiş!" diye haykırdı. "Bize kötülükler yapmaya başlamadan önce oturup bir kadeh içmez misin böcek gözlü dostum?"

Lucy bizi yalnız bırakınca Eliot aklı başında bir tavırla, tarafsız sözcükler kullanarak şizofrenisinden söz etmeye başladı. Birkaç saat önce gözleri bağlı halde otobanın ters yönünde araba kullananın aynı adam olduğuna inanmak zordu. Delilik nöbetleri başladığında "zıvanadan çıktığını" ve her türlü çılgınlığı yapabilecek hale geldiğini anlattı. Ama nöbetler arasında "son derece normaldi." İnsanın deliliğini kabullenmesinin utanç verici bir şey olmadığını anlamıştı sonunda; delilik de tıpkı diğer hastalıklar gibi bir hastalıktı işte, *voilà tout*; hepsi bu.

"Durumum düzeliyor," dedi kendinden emin bir tavırla. "Yeniden çalışmaya başladım, Owen Glendower kitabını geliştiriyorum. Okültizmle ilgili şeylerden uzak durduğum sürece iyi gidiyor." (On dokuzuncu ve yirminci yüzyılda Avrupa'daki bilinen ve gizli okültist

grupları konu alan iki ciltlik akademik bir çalışma olan "Gökkürelerin Armonisi"nin yazarıydı.)

Sesini alçalttı. "Aramızda kalsın, Khan, bir yandan paranoid şizofreniyi iyileştirebilecek basit bir tedavi üzerinde çalışıyorum. Ülkedeki en bilgili insanlarla bağlantı halindeyim. Ne kadar etkilendiklerini tahmin edemezsin. Yepyeni bir buluşa imza attığım konusunda hepsi hemfikir, çalışmayı tamamlamamız an meselesi."

Birden üzüntü kapladı içimi. "Bu arada Lucy'ye dikkat et," diye fısıldadı. "Bir fahişe kadar yalancı. Beni gizlice dinliyor. Ona son teknoloji aletler veriyorlar. Buzdolabında mikrofonlar var. Onları tereyağının içine saklıyor."

Eliot beni Lucy'yle 1971'de, Charlotte Sokağı'ndaki bir kebapçıda tanıştırmıştı. Aradan geçen on yıla rağmen, henüz on dördümdeyken, o da on iki yaşındayken Juhu sahilinde öpüşmüş olduğumuzu hemen hatırlamış, aynı şeyi yeniden tekrarlamaya can atmıştım. Lucy Evans Hanımefendi, ünlü Bombay Şirketi'nin patronunun bal sarısı saçlı, büyümüş de küçülmüş kızı. Lucy öpücüklerimizden söz etmeyince unuttuğunu sandım ve ben de konuyu açmadım. Ne ki, sonra bir gün Juhu sahilinde yaptığımız deve yarışları ve ağaçtan koparıp suyunu içtiğimiz taptaze hindistancevizlerine dair anılarını anlattı. Unutmamıştı.

Lucy'nin kabinli bir teknesi vardı, bir zamanlar donanma tahlisiye sandalı olarak kullanılan bu antika araçla gurur duyuyordu. Her iki ucu da sivri teknenin ortasında eğreti bir kabini, bir de Lucy'den başka kimsenin söz geçiremediği olağanüstü eski, Thorneycroft Handybilly marka bir motoru vardı. Dunkirk Savaşı'nı görmüştü tekne. Lucy, Bombay'da geçen çocukluğunun anısına ona Begonvil adını vermişti.

Begonvil'le çıktıkları yolculuklarda Eliot ile Lucy'ye pek çok kez eşlik ettim; ilk seferinde Mala'yla birlikte, sonrasında hep yalnız. Artık Doktor Mala, hatta Doktor Khan olan Mala, Harrow Caddesi Sağlık Merkezi'nin Mona Liza'sıydı ve teknede banyo yapmadan geçirdiğimiz bohem günlerden, çişimizi bordadan aşağı yapmamızdan, geceleri ısınmak için kapitone uyku tulumlarımızın fermuarını çekip birbirimize sokulmamızdan iğreniyordu. "Hijyen ve konfor benim için önceliklidir," diyordu. "Uyku tulumları yerlerde sürünsün. Ben Dunlopillo marka yatağım ve konforlu tuvaletimle evimde vakit geçirmeyi tercih ederim."

Bir keresinde Trent ve Mersey Kanalı'ndan Middlewich'e, oradan da batıya, Nantwich'e gitmiş, arkasından Shropshire Union Kanalı'ndan güneye inmiş ve yeniden batıya yönelip Llangollen'e ulaşmıştık. Lucy tekne kaptanlığı yaparken çok çekiciydi, sadece teknede sergilediği muazzam fiziksel gücünü ve buyurganlığını arzu uyandırıcı buluyordum. Eliot bu yolculuk esnasında "önemli bir Avusturyalının" Naziler ve okültizm hakkındaki konuşmasını dinlemek için Cambridge'e dönmek zorunda kaldığından, Lucy'yle ben iki geceyi baş başa geçirmiştik. Eliot'ı Crewe istasyonundan trene bindirip özenti bir restoranda kötü bir yemek yemiştik. Lucy ısrarla bir şişe roze şarap ısmarlamak isteyince garson kız kibirli bir ifadeyle dudak bükerek feryadı basmıştı: "Kırmızı sözcüğünün Fransızcası, madam," demişti, "*rouge*' dur."

Kırmızı ya da roze; tek hatırladığım çok fazla şarap içtiğimiz. Daha sonra, Begonvil'in güvertesinde uyku tulumlarımızı birbirine fermuarlayıp Juhu sahiline döndük. Derken bir an geldi, Lucy yanağımı öpüp "Çılgınlık, aşk," diye mırıldandı ve diğer tarafa yuvarlanarak uzakta

kalan geçmişimize sırt çevirdi. Fazla uzakta olmayan geçmişimi, yani Mala'yı düşündüm ve karanlıkta suçluluk duygusuyla yanaklarımın kızardığını hissettim.

Ertesi gün, olmasına ramak kalan şeylerden ikimiz de söz etmedik. Begonvil, yanlış bir anda tek yönlü bir tünelin girişine ulaşınca, Lucy geçiş hakkı için üç saat beklemek istemedi. Elime bir fener tutuşturup tünelin içindeki daracık yedekçi yolundan ilerlememi emretti, kendisi de tekneyi ağır ağır peşimden getirecekti. Bize doğru gelen bir tekne görürsek ne yapmayı planladığı hakkında en ufak bir fikrim yoktu ama kaygan, yıkık dökük yedekçi yolunda ilerlemek zaten bütün dikkatimi alıyordu, hem geminin benden başka tayfası yoktu.

Talihimiz yaver gitti ve yeniden gün ışığına ulaştık. Tünele girerken üzerimde olan beyaz kriket süveteri, duvarlardaki çamura bulanıp parlak kırmızıya dönüşmüştü. Ayakkabılarım, saçlarım ve yüzüm çamura batmıştı. Ter içindeki alnımı silmeye kalkınca başımdaki kocaman çamur topağı düşüp gözüme yapıştı.

Lucy yasadışı başarımızı zafer çığlıklarıyla kutladı. "Sonunda kanunları çiğnemeni sağladım, harika bir şey bu!" diye haykırdı. (Gençken, Bombay'da dürüstlüğümle kötü şöhret salmıştım.) "Gördün mü? Suçluların mutlaka yakayı ele verdiği kocaman bir yalan!"

Çılgınlık. Aşk. Eliot'ın otobandaki çılgınlığını duyduğum zaman roze şarabı ve tüneli hatırlamıştım. Begonvil'de, hem geceleri hem gündüzleri kendine göre tehlikeleri olan maceralar yaşamıştık aslında. Yasak kucaklaşmalar ve karanlıkta yanlış yönde yapılan bir yolculuk. Yine de tekneyi batırmamıştık ve Eliot da ölmemişti. Sadece şanslıydık. Öyle olmalı.

Neden aklımızı yitiriyoruz?

Eliot, "basit bir biyokimyasal dengesizlik" yüzünden olduğunu söylüyordu. Jübile şenlik ateşlerini seyrettikten sonra eve dönerken direksiyona geçmekte ısrar etmiş, karanlık kır yollarının kör virajlarında gazı kökledi-ğini hissettikçe benim damarlarımda da dengesiz biyokimyasallar dolaşmaya başlamıştı. Derken, hiç uyarmadan aniden frene asıldı ve arabayı durdurdu. Ay ışığıyla aydınlanan berrak bir geceydi. Sağ tarafımızda kalan tepenin yamacında uyuyan bir koyun sürüsü ve çitlerle çevrili küçük bir mezarlık vardı.

"Buraya gömülmek istiyorum," dedi.

"Olmaz o iş," diye yanıtladım arka koltuktan. "Takdir edersin ki, gömülmek için önce ölmen lazım."

"Öyle söyleme," dedi Lucy. "Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşüreceksin."

İçimizdeki endişeyi gizlemek için ona takılıyorduk ama Eliot ne istediğini anladığımızı biliyordu. Memnun bir tavırla başını sallayarak yeniden gaza bastı.

"Bizi de beraberinde götürürsen," dedim soluğum kesilerek, "geride seni hatırlayacak kim kalır?"

Crowley Çıkmazı'na döndüğümüzde tek kelime etmeden gidip yattı. Bir süre sonra odasına çıkıp onu yorganlayan Lucy, üzerinde giysileri ve yüzünde kocaman bir sırıtışla uykuya daldığını bildirdi. "Haydi içip kafayı bulalım," dedi neşeyle.

Şöminenin önüne, yere uzandı. "Bazen, arkamı dönmeseydim her şey daha kolay olurdu diye düşünüyorum," dedi. "Teknedeyken yani."

Eliot, iblisiyle ilk kez "Gökkürelerin Armonisi"ni bitirmek üzereyken karşılaşmıştı. Lucy'yle kavga etmişlerdi ve karısı Portugal Place Sokağı'ndaki minik evi terk etmişti. (Geri döndüğü zaman, yokluğunda Eliot'ın tek bir süt şişesini bile kapının önüne çıkarmadığını görmüş-

tü. Karmakarışık şişeler mutfağa yığılmıştı; Lucy'yle Eliot'ın ayrı kaldığı her gün için bir şişe, yetmiş tane suçlama gibi öylece duruyordu.)

Bir sabah saat üçte, aşağı katta tamamen kötücül bir varlığın dolaştığını hissederek uyanmıştı Eliot. (Lucy bana Crowley Çıkmazı'nda uyandığı ve Eliot'ın öldüğünden emin olduğunu hissettiği anı anlatınca, aklıma hemen bu daha eski önsezi gelmişti.)

İsviçre çakısını kapan Eliot, araştırmak için (ileride sırası geldiği zaman Lucy'nin de yapacağı gibi) çırılçıplak merdivenlerden inmişti. Elektrik düğmeleri çalışmıyordu. Mutfağa yaklaşırken evin kutup kadar soğuk olduğunu fark etmiş ve o anda penisinin sertleştiğini hissetmişti. Arkasından ışıklar çıldırmış gibi kendi kendilerine yanıp sönmeye başlayınca Eliot kollarıyla haç işareti yapmış ve "*Apage me, Satanas*!" diye haykırmıştı: Önümden çekil, Şeytan.

"Bunun üzerine her şey normale döndü," dedi bana. "Alt tarafımda sertlik falan kalmadı."

"Aslında pek de bir şey görmemişsin," dedim, biraz hayal kırıklığına uğrayarak. "Boynuzlar, çatal tırnaklı toynaklar falan yokmuş."

Eliot iddia ettiği gibi aşırı rasyonalist biri değildi. Karanlık sanatlara duyduğu ilgi yalnızca akademik olmaktan çok daha derindi. O kadar parlak bir zekâsı vardı ki, kendisi hakkındaki değerlendirmelerini olduğu gibi kabul ediyordum. "Sadece açık görüşlüyüm," diyordu. "Göklerde ve yeryüzünde daha fazlası var Horatio,[1] vesaire, vesaire." Eliot'ı dinleyince, perili bir evi değerinin altına satmak pahasına çabucak elden çıkarmak bile son derece mantıklı geliyordu insana.

1. Hamlet trajedisinde, Hamlet'in ağzından bir tabir. (Y.N.)

Alışılmadık bir arkadaşlıktı bizimkisi. Ben sıcak havayı seviyordum, Eliot gri ve yağmurlu gökyüzünü. Benim Zapata bıyığım ve omuz hizasında saçlarım vardı, o tüvit ve fitilli kadifeden takımlar giyiyordu. Ben Fringe Tiyatrosu'yla,[1] ırk ilişkileri ve savaş karşıtı protestolarla ilgileniyordum. Eliot hafta sonlarını ahbaplarının kır evlerinde hayvanları ve kuşları öldürerek geçiriyordu. "İnsanı nasıl neşelendirdiğini bilsen," diyordu beni sinir etmek için. "Gürültülü silahlarla kürklü ve tüylü dostlarımızın canını almak, besin zincirinde üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmek. Olağanüstü keyifli." Edward Heath'in 1970 seçimlerini kazanması şerefine – gazetelerden biri "Kabineyi Artık Bir Bakkal Yönetecek" diye manşet atmıştı– seçimlerin ertesinde bir parti verdi ve partide bütün gece iki karış suratla dolaşan tek kişi bendim.

İnsanların yakın arkadaş olmasının sebeplerini kim bilebilir? Yürüyüşlerindeki bir şey. Belki de detone seslerle şarkı söyleyişleri.

Ama Eliot'la beni ele alacak olursak, asıl sebebi söyleyebilirim. Arkadaşlığımızın temelinde şu eski kara büyü yatıyordu. Hayır aşk değil, çikolata da değil: Gizli Sanatlar. Eliot'ın hatırasından bir türlü vazgeçemiyorsam, belki de Eliot Crane'in aklını kaçırmasına neden olan ayartıcı sırrın tuzağına düşmeme ramak kaldığı içindir.

Pentagramlar, illuminati, Maharişi, Gandalf: nekromansi, zamanın ruhunun ve karşı kültürün kendine özel dilinin parçasıydı. Büyük Piramit'in sırlarını, Altın Oran'ın gizemlerini ve Sarmal'ın karışık anlamlarını Eliot'tan öğrendim. Bana Mesmer'in "hayvansal manyetizma" ku-

1. Adını Edinburgh Fringe Festivali'nden alan alternatif bağımsız tiyatro. (Ç.N.)

ramını (Gök cisimleriyle dünya ve bütün hareketli varlıklar arasında karşılıklı bir etki vardır. Bu etkinin kaynağı, evrenin tamamına yayılmış, algılaması benzersiz biçimde güç bir sıvıdır. Bu sıvı, henüz bilmediğimiz bazı mekanik yasalara tabidir) ve Japon spiritüalizminin Dört Transı'nı anlattı: *Muchu*, yani esrime ya da vecit; *Şissi, Konsui-Jotai*, yani koma; *Saimin-Jotai*, hipnotik hal; ve *Mugen no Kyo*, yani ruhun bedenden ayrılıp Gizemler Dünyası'nda dolaşabilme hali. Eliot sayesinde fevkalade insanlarla, en azından bunların zihinleriyle tanıştım: *Beelzebub Hikâyeleri*'nin yazarı ve başka birçok kişinin yanında Aldous Huxley, Katherine Mansfield ve J. B. Priestly'nin gurusu olan G. I. Gürciyev; Raca Ram Mohen Roy ve onun Brahmanlar Cemiyeti, yani Hint ve İngiliz düşüncelerinin sentezini oluşturma yönündeki cesaretli girişimi.

Arkadaşımın okul müfredatlarında yeri olmayan bana özel derslerinde numeroloji ve el falı öğrenimi gördüm, uçmaya yarayan bir Hint büyüsü ezberledim. Şeytan'ı çağırmaya yarayan dizeleri ve simgesi 666 olan canavarı engellemekte kullanılan şekli çizmeyi öğrendim.

Guru sözcüğünün asıl kaynağı olan memleketimde gurulara ayıracak vaktim olmamıştı, ama ezilip büzülerek de olsa itiraf etmem gerekir ki, Eliot tam da buydu işte, benim gurum. Bir mistik eğitmenin İngilizce tercümesi; İngilizce söylenişiyle *gıruu*.

Okur! Bil ki derslerimin hepsinden kaldım. *Mugen no Kyo* şöyle dursun, *Muchu*'yu bile deneyimleyemedim, cehennemi ayaklandıran büyüleri söylemeye cesaret edemedim, Yaqui Kızılderilerinin *brujo* denen büyücülerinin çırakları gibi uçmak için bir uçurumdan aşağı atlayamadım.

Sağ salim kurtuldum.

Eliot'la, birbirimizi hipnoz etme denemeleri yapıyorduk. Hipnoz seanslarımızdan birinde, "keçiler kaçıyor" sözcüklerini söylediği anda bütün giysilerimi çıkarmaya şartlamıştı beni. O akşam, Mala ve Lucy'yle birlikte gittiğimiz Dingwall's kulübünün dans pistinde bu hain sözcükleri kulağıma fısıldayıverdi. Gürleyen, uykumu getiren ağır dalgalar üzerime yuvarlandı ve onlara engel olmak için var gücümle çabalasam da ellerim giysilerimi çıkarmaya başladı. Pantolonumun fermuarını açmaya başladığımda hepimizi kapı dışarı ettiler.

Ben kanal kenarında bir yandan giyinir, bir yandan yüksek sesle küfürler edip intikam tehditleri savururken, "Siz veletler," dedi Mala, "en iyisi birlikte yatağa girip rahatlayın da evlerimize dönüp biraz kafamızı dinleyebilelim."

Öyle mi demişti? Hayır. Belki. Yok yok. Emin değilim. Hayır.

Ne resim ama; kendini kandıranların yan yana portresi. Akademisyen kisvesine bürünmeye çalışan okültist Eliot, yanında da, kendini okült aşkında yarı yitirmiş daha sıkıcı arkadaşı, yani ben.

Gerçek bu muydu?

Eliot'la tanıştığım dönemde benim dengem de biraz bozuktu, kişisel gökkürelerimin uyumsuzluğundan mustariptim. Laura olayı vardı, onun ötesinde de yuva ve kimlikle ilgili, nasıl yanıtlayacağım hakkında hiçbir fikrim olmayan bir dizi soru. Eliot'ın ben ve Mala'yla ilgili içgüdüsü, minnettar olduğum yanıtlardan biriydi. Yuvanın da tıpkı cehennem gibi başkaları olduğu anlaşılmıştı. Benim yuvam da Mala'ydı.

Marslı değil Mauritius'luydu. Kölelik sistemi lağvedildiğinde topluca göçen siyahların yerine Hindistan'dan getirilen kiralık işçilerin dokuzuncu kuşağından bir aile-

nin kızıydı. Memleketlerinde –Port Luis'nin güneyinde, en büyük binası küçük, beyaz bir Vişnu tapınağı olan minik bir köy– ailesi bir tür Hint Bhojpuri lehçesi konuşurdu ama kullandıkları dil yıllar içinde öyle kreoleleşmişti ki Mauritus'lu olmayan Hintlilerin anlamasına imkân yoktu. Hindistan'a hiç gitmemişti ve orada doğup çocukluğumu orada geçirmiş olmam, Hindistan'la bağlantımı hâlâ sürdürmem beni onun gözünde komik denebilecek ölçüde büyüleyici kılıyordu; sanki Şangdu'dan gelmiş bir ziyaretçiydim:

> Balsırayla beslenmiştir o çünkü,
> Süt içmiştir cennet ırmaklarından.[1]

Kendi deyişiyle "bilimin saflarında" olsa da, yazı yazmakla ilgileniyordu ve yazar olmaya çalışmam hoşuna gidiyordu. Bernardin de Saint-Pierre'in "Mauritus'un Romeo ve Juliet'i" diye nitelendirdiği *Paul ve Virginie*'siyle gurur duyuyor, illa okumam için ısrar ediyordu. "Belki üzerinde bir etkisi olur," diyordu umutla.

Doktorların çoğu gibi o da kolay kolay tiksinmezdi ve çok becerikliydi, "sanatın saflarındaki" herkes gibi ben de insanlar hakkındaki bilgisine gıpta ediyordum. Benim insan doğasına dair hayalimde canlandırmak zorunda kaldığım her şeyi zaten biliyor gibi görünüyordu. Fazla konuşkan değildi ama aradığım güvenli limanı sonunda bulduğumu hissediyordum. Üstelik damarlarında her gece Hint Okyanusu'nun sıcak dalgaları kabarıyordu.

Anladığım kadarıyla onu öfkelendiren tek şey Eliot ve onunla yakınlığımdı. Evlendiğimizde –balayımızı Venedik'te geçirmiştik– bu konudaki huzursuzluğu kendisi

1. Samuel Taylor Coleridge'in "Kubilay Han" adlı şiirinin son iki dizesi. Çeviri: Selahattin Özpalabıyıklar. (Ç.N.)

için oldukça uzun sayılabilecek bir söylev vermesine neden oldu. Usa aykırı her şeye karşı duyduğu bilimdentaraf horgörüyle dudak bükerek, "Bütün bu hokus pokus safsatası," dedi, "şarlatanlıktan başka bir şey değil, Tanrım! Dinle, bize çok sık uğruyor, seni kötü etkiliyor. Hem kim ki o? Alt tarafı çarpık zihinli bir İngiliz. Anlıyor musun, yazar sahip? Demek istediğim, bizi tanıştırdığı için teşekkürler, tamam, iyi hoş ama artık onunla ilişkini kesme vakti geldi."

"Galli," dedim büyük bir şaşkınlıkla. "Eliot Gallidir."

"Ne fark eder," diye tersledi Doktor Khan Hanım beni. "Teşhisim hâlâ geçerli ya ona bak sen."

Oysa ben, Eliot'ın cömertçe paylaştığı binbir türlü "yasak bilgiyle" dolu muazzam zihin ambarında, burası ile orası arasında, ikili ötekiliğim, çifte aidiyetsizliğim arasında bir köprü kurmanın başka türlü bir yolunu bulduğuma inanıyordum. Bu büyü ve kudret dünyasında, Avrupalı Amerihintli Doğulu Levanten dünya görüşlerinin, umutsuzca inanmak istediğim bir kaynaşımı yatıyormuş gibi geliyordu bana.

Eliot'ın yardımıyla kendime "yasaklı bir benlik" yaratabileceğimi umuyordum. Sinizm ve napalmdan mürekkep görünen dünyada sevecenlik ve akla yer yok gibiydi. Sufiler ile Üstatların yan yana yürüdüğü, müthiş sırların bir an için göze görünür olduğu bu gizli dünya, bana bilgeliği öğretecekti. Bana –Eliot'ın en sevdiği sözcük olan– uyumu bahşedecekti.

Mala haklıydı. Eliot kimseye yardım edemezdi, zavallı ahmak kendini bile kurtarmaktan âcizdi. Sonunda şeytanları, Gürciyev'i, Uspenski'si, Blavatski'si, Dunsany'si ve uzun yıllar önce sevdiği Lovercraft'ı hep birlikte peşine düşmüşlerdi. Galler'in yamaçlarından birin-

deki evinin çevresinde otlayan koyunlardan bile daha kalabalık bir sürü oluşturarak zihnini kuşatmışlardı.

Uyum mu? Eliot'ın kafasının içindeki arbede kadar gürültülüsünü hayatınızda duymamışsınızdır. Swedenborg'un meleklerinin şarkıları, ilahiler, mantralar, gırtlaktan söylenen Tibet türküleri. Teosofistlerle Konfüçyüsçülerin, Hıristiyan Bilimcilerle Gül-Haç Biraderleri'nin tartıştığı böyle bir Babil karşısında hangi insanın zihni kendini savunabilirdi? Maitreya'nın gelişine övgüler düzen sofu hayranları da buradaydı, lanetler savuran kan emici büyücüler de. İşte, binyılcılar Mahşer, diye haykırarak yaklaşıyor; bakın, Hitler gamalı haçını savurarak yükseliyor – cahilliğinden ya da habisliğinden olacak, ona iyiliğin simgelerinden *svastika*'nın adını vermişti.

Crowley Çıkmazı'ndaki hasta adamcağızın çevresini kuşatıp başına üşüşen izdihamın içinde, en sevdiğim tarihî kişiliklerden Raca Ram Mohen Roy bile uğursuz kalabalıkta bir başka sesten ibaretti.

Bam!

Ve, en sonunda, huzur. *Requiescat in pace*.[1]

Galler'e döndüğümde, Lucy'nin ağabeyi Bill çoktan polisi ve cenaze işleri görevlisini aramış, misafir odasında saatler geçirerek duvardaki kan ve beyin parçalarını kahramanca temizlemişti. Lucy üzerinde yazlık bir elbiseyle mutfakta oturmuş cin yudumluyor, dehşet sakin görünüyordu.

"Kitaplarıyla kâğıtlarını elden geçirir misin?" dedi bana sevimli ve mesafeli bir tavırla. "Ben yapamam. Şu Glendower kitabını ilerletmiş olabilir. Belki müsveddeyi

1. (Lat.) Huzur içinde yatsın. (Ç.N.)

yayına hazır hale getirecek birisi çıkar."

Ölen arkadaşımın zihninin henüz yayımlanmamış köşelerinde yaptığım bu hüzünlü kazı, haftanın büyük bölümü boyunca devam etti. Yeni bir sayfanın açıldığını hissettim; o dönemde ben yazar olmaya uğraşıyordum, Eliot da yazarlığı bırakmıştı. Sonradan, yazmaktan yıllar önce vazgeçtiğini anladım. Glendower müsveddelerinden hiçbir iz yoktu, hatta ciddi bir çalışma yaptığına dair en ufak bir işaret bulamadım. Yalnızca deli saçması karalamalar çıktı çalışma odasından.

Bill Evans, üç tahta çay sandığını Eliot'ın daktilo ve elle yazdığı kâğıtlarla doldurmuştu. Bu hezeyan sandıklarında belirli birine yöneltilmemiş yüzlerce sayfa dolusu dramatik müstehcenlik ve genel olarak evrene yöneltilmiş abuk sabuk tiratlar buldum. Düzinelerce defteri olağanüstü seçkin ve şöhretli olduğu alternatif geleceklerin hayalleriyle dolduran Eliot, kimi zaman da tanınmayan bir dâhinin kendine acımayla dolu hayatını düşlemişti; ıstıraplı bir hastalıkla ya da kıskanç rakiplerinin cinayetiyle sona eren hayatının kıymeti kaçınılmaz biçimde ölümünden sonra anlaşılıyor, yaşarken görmezden gelinen dehanın ardından bütün dünya hayıflanıyordu. Acınası kâğıt yığınlarıydı bunlar.

Ama en zoru bizler, yani arkadaşları hakkındaki kurgularını okumaktı. Bunlar iki türlüydü; nefret dolu ve pornografik. Bana düşmanca saldırılarda bulunuyordu, karım Mala'yı konu eden, şehvetli cinsellik sahneleriyle dolu sayfa sayfa kâğıt vardı; şüphesiz otoerotik etkilerini artırmak için bunlara evlendiğimiz dönemin tarihleri atılmıştı. Ve tabii başka günlerin. Lucy'yle ilgili sayfalar hem iğrenç hem şehvaniydi. Çay sandıklarında boşu boşuna sevgi dolu ifadeler aradım. Eliot gibi tutkulu ve hevesli bir adamın dünya üzerindeki hayat hakkın-

da söyleyecek iyi bir şeyi olmadığına inanmak çok zordu. Ama durum böyleydi işte.

Lucy'ye hiçbirini göstermedim ama o hepsini yüzümden okudu. "Yazan o değildi," diye teselli etti beni, mekanik bir ifadeyle. "Çok hastaydı."

Hastalığının nedenini bildiğimi düşündüm ve sessizce sağlığını korumaya yemin ettim. O günden beri spiritüalizmle hiçbir ilişkim olmadı. Arkadaşımın delilik kaynaklı pisliğinin leş kokulu çay sandıklarına daldığım sırada, Mesmer'in "etkin sıvı"sı da buhar olup sonsuza dek yitti.

Eliot, arzusuna uygun biçimde gömüldü. Ölüm şekli yüzünden mezarlığın kutsanmış toprağını kullanma konusunda bazı zorluklar yaşandı ama Lucy'nin öfkesi bölge rahibinin intiharı görmezden gelmesini sağladı.

Cenazesine katılanlar arasında Parlamento'nun muhafazakâr üyelerinden biri de vardı, Eliot'ın okul arkadaşıydı adam. "Zavallı Elly," dedi yüksek sesle. "Eskiden kendi aramızda 'Elly Crane ileride ne olacak?' diye sorardık. Ben hep şöyle derdim:

Hayatını yarım yamalak da olsa mutlaka yoluna koyacak, tabii önce kendini öldürmezse.

Bu beyefendi bugün Özel Şube tarafından korunan bir Kabine üyesi. Sanmam ki uzun zaman önce, güneşli bir Galler sabahında (benden) korunmaya ne kadar ihtiyaç duyduğunu fark etmiş olsun.

Hal böyleyken, cenazede konuşulanlardan tek hatırladığım onun sözleri.

Ayrılırken, Lucy sıkmam için elini uzatmıştı. Bir daha hiç görüşmedik. Kısa süre sonra sönük bir evlilik

yaptığını ve Batı Amerika'ya yerleştiğini duydum.

Eve dönünce, uzun süre konuşma ihtiyacı duyduğumu hissettim. Mala oturup anlayışlı bir şekilde beni dinledi. Sonunda ona çay sandıklarını da anlattım.

"Onun nasıl biri olduğunu en başından anlamıştın, hatırlatmana gerek yok," diye haykırdım. "Kafasının içini görebiliyordun. Düşünsene! Öyle hasta, öyle deliymiş ki seninle ilgili cinneti andıran *Paris'te Son Tango* karşılaşmaları kurgulamış. Sözde, Venedik'teki balayımızdan döner dönmez görüşmüşsünüz. Sözde, ben ve Lucy'nin Begonvil'de olduğumuz, kendisinin de bir konferans için Cambridge'e gitmek zorunda kaldığını söylediği o iki gün boyunca görüşmüşsünüz."

Mala ayağa kalkıp sırtını döndü, söyleyeceklerini daha konuşmaya başlamadan tahmin ettim; nehir sularında sürüklenen kütüklerin çatırtısını ya da deniz buzlalarının kırılırken çıkardığı uğultuyu hatırlatan bir sesle, dayanılmaz ölçüde yüksek ve boğuk bir gürültüyle göğsümün içinde patladı cevabı. Evet, beni Eliot Crane konusunda uyarmış, acı bir tutkuyla kınayarak tekrar tekrar ikaz etmişti; bense suçlamaları karşısında hayrete düşerek asıl uyarıyı duymayı beceremediğini, sesindeki tutkunun gerçekte ne anlama geldiğini çözmeyi başaramamıştım:

Çarpık zihinli. Seni kötü etkiliyor.

İşte böyle gerçekleşti uyumun çöküşü, kalbimin gökkürelerinin yerle bir oluşu.

Mala, "Onlar kurgu değildi," dedi.

ÇEHOV İLE ZULU

I

Zulu, 4 Kasım 1984'te Birmingham'da ortadan kaybolunca, Hindistan Köşkü[1] yetkilileri onun eski okul arkadaşı Çehov'u, karısını ziyaret etmek üzere Wembley'ye gönderdi.

"*Adaabarz*[2] Zulu Hanım. İzninizle içeri gelebilir miyim?"

"Buyrun Vekil sahip, buyrun, bu kadar resmiyet ne gerek?"

"Kusura bakmayınız Zulu Hanım, pazar günü rahatsız ediyorum ama, acaba Zulu bu sabah sizi aradı mı diye soracaktım."

"Beni mi? Resmî görevde ne zaman arar o beni? Keyif çatıyorken telefon etmek hatırlar mı hiç?"

"Eyvah, istemeden damarınıza bastım, kusuruma bakmayınız ne olur. Hep böyle alaybozan tüfeği gibi ortalığı karıştırmışımdır zaten."

"En azından oturun, çay alın."

"Evinizi pek güzel döşemişsiniz, Zulu Hanım, *vah vah*.[3] Zevkinizi konuşturarak süslemişsiniz. Bunca kris-

1. Londra'daki Hindistan Yüksek Temsilciği binası. (Ç.N.)
2. (Urduca) Merhaba. (Ç.N.)
3. (Urduca) Bravo, alkış. (Ç.N.)

tal! Şu rezil Zulu bendenizden kat kat fazla kazanıyor olmalı, kurnaz tilki."

"Yok, olur mu hiç? Maslahatgüzar Vekili'nin tankası[1] Güvenlik Şefi'nden çok kat fazladır."

"Kuşkulandığımı söylemek istememiştim, *ji*[2]. Kelepir fiyat bulup pazarlık etmekte kim bilir ne kadar ustasınızdır, onu kastetmiştim."

"Ama bazı sıkıntı var, *na*?"

"Affedersiniz, anlamadım?"

"*Arre*[3], Jaisingh! Nerde uyurdun yine? Vekil yardımcısı sahip çay ister. Bisküvi ve *jalebi*[4] getir, iki şeyi aklında tutamazsın? Zıpla şimdi, misafir bekler."

"Gerçekten Zulu Hanımcığım, rica ederim zahmet etmeyiniz."

"Zahmet yok ama, Vekil *ji*. Yalnız bu çocuk memleketten getirdiğimizden beri tembel oldu. Boş gün ister, odasına televizyon ister, maaşını sterlin ister, ister de ister. Onu getirdik ya, hiç minnet göremedik, ben size ne diyeyim, hiçbir şey göremedik."

"Ah, Jaisingh, niçin böyle yapıyorsun bakayım? *Jalebi*'niz enfesmiş, Z. Hanım. Teşekkürlerimi sunuyorum."

Televizyonun üstünde ve duvarlardaki raflarda kayıp adamın *Uzay Yolu* koleksiyonu sergileniyordu: Kaptan Kirk ve Spock oyuncakları, uzay gemisi modelleri – bir Klingon Avcı Kuşu, bir Romulan uzay gemisi, bir uzay istasyonu ve tabii ki Yıldız Gemisi Atılgan. Hepsinin ortasında, dizideki iki yardımcı karakterin büyük figürleri duruyordu.

1. (Urduca) Maaş, ücret. (Ç.N.)
2. Adlara ya da unvanlara eklendiğinde saygı ifade eden sözcük takısı. (Ç.N.)
3. Hintlilerin astlarını çağırmak için kullandığı nida. (Ç.N.)
4. Hint ülkelerinde yaygın olan bir tür halka tatlısı. (Ç.N.)

"Doon Okulu[1] günlerinden kalma, bu eski takma adlarımız," dedi Çehov keyifle, "takılmış plak gibi tekrarlana tekrarlana üzerimize yapışıp kaldılar. Ali Veli Kırk Dokuz Ellli. Kendi adlarımızın yerine geçtiler. Neyse ki bize gözüpek kozmonotların adları düştü."

"Hiç sevmem. Bana düşen bu 'Zulu Hanım' adını! Siyahi adı gibi."

"Adınızı gururla taşıyınız, begüm sahip. Kocanız ve ben eski silah arkadaşlarıyız, belki kendisi de anlatmıştır; çocukluk günlerimizden beri tanışırız. Gözüpek diplomotlardık biz. Sayısız kez yeni dünyaları ve medeniyetleri keşfe gönderildik. Bakınız, ikinci kişiliklerimiz televizyonunuzun üstünde duruyor; Asyalı görünümlü Rus ve Çinli.[2] Siz de takdir edersiniz ki onlar lider değil, en üst düzeyde profesyonel hizmetkârlardır. 'Rota belirlendi!' 'Ses mesafesi frekansları açık!' 'Uzay hızı üç!' Seçkin personelinin yardımları olmasa o çalımlı Kaptan'ın hali nice olurdu? Aynısı güzel gemimiz Hindistan için de geçerlidir. Tıpkı sizin şu haylaz Jaisingh'iniz gibi biz de yalnızca birer hizmetkârız. Şimdiki gibi üzücü kriz anlarında, ne olursa olsun gemiyi dengesine kavuşturmak gerektiğinde, *jalebi*'lerin ikram edilmesi, çay servisi yapılması zorunlu olduğunda ne kadar önemli olduğumuz anlaşılır. Liderlik etmeyiz, yapılması gerekeni olanaklı kılarız. Bizsiz rota belirlenemez, ses mesafesi frekansları açılamaz. Uzay hızına geçmek mümkün olmaz."

"Zulu'nuz zor durumdadır demek? Başımızda yeterince dert yokmuş gibi, bu korkunç günlerde."

Televizyonun arkasındaki duvarda İndira Gandhi'nin çerçeveli bir fotoğrafı vardı, etrafına bir çelenk asılmıştı.

1. Eton gibi İngiliz okullarını model alan seçkin bir Hint koleji. (Ç.N.)

2. Uzay Yolu'nda Atılgan gemisinin rotacısı Pavel Çehov ve dümenci Hikaru Sulu'yu kastediyor. (Ç.N.)

Çarşamba günü ölmüştü Gandhi. Yakılma töreninin fotoğrafları saatlerdir televizyonda gösteriliyordu. Çiçek yaprakları ve parlak, katlanılmaz alevler.

"İnanmak çok zor! İndiraji! Tarife sözcükler yetmez. Anamızdı bizim. Ah! Ömrünün baharında öldürdüler."

"Radyoda ve televizyonda Delhi'yle ilgili neler neler anlatılır. Öyle çok insanlar öldürüldü ki, Vekil Sahip. İki *badmeş*[1] muhafızın yaptıkları hepimizin suçuymuş gibi, kendi halinde, edepli Sih insanlarımızın canına kıyarlar."

"Sih cemaati her zaman ulusa sadık bir topluluk olarak görülmüştür," diye yüksek sesle düşündü Çehov. "Ordunun belkemiğidirler, Delhi taksi hizmetlerinden söz etmiyorum bile. Millî değerlere bağlılık yemini etmiş süper vatandaşlar bile denebilir onlar için. Ancak bu görüşlerin artık sorgulanmaya başladığını itiraf etmek gerek; tarak, uzun saç, hançer[2] gibi simgelerin içimizdeki düşmanın işareti olduğunu söyleyenler olabilir."

"Hakkımızda kim böyle şeyler söylemeye cüret eder? Ne kadar yanlış, ne ayıp."

"Biliyorum. Biliyorum. Zulu'yu ele alalım örneğin. Çok nazik bir konumda, zira bildiğimiz kadarıyla resmî bir görevde değil. Bir anda yok oluverdi, begüm sahip. Gandhi suikastından beri firarda. İki gündür kendisinden haber alamadık."

"Ah Tanrım."

"Genel Merkez'de Zulu'nun suikast çetesiyle bağlantısı olabileceğine dair bir kanı oluşmaya başladı. Çetenin buradaki cemaatle uzun zaman önce ilişki kurmuş olması ihtimal dahilinde."

1. (Hintçe) Haydut, zorba. (Ç.N.)

2. Sırasıyla *kanga, keş, kirpan*: Sih inancı mensuplarının gündelik hayatta yanında taşıması gereken, hepsi "k"harfiyle başlayan ve kakkas diye bilinen beş şeyden üçü. Diğer ikisi; çelik bilezik *kara* ve kısa pantolon *kaça*'dır. (Ç.N.)

"Ah Tanrım."

"Elbette bu görüşü savunanlara karşı gayretle mücadele ediyorum. Ancak şunu anlamalısınız, Zulu'nun yokluğu aleyhine işliyor. Beş para etmez Kalistan savunucularından çekincemiz yok. Yine de zalimlikte sınır tanımadıklarını unutmamak gerek. Zulu'nun içeriden sızdırabileceği bilgiler ve güvenlik şefi geçmişiyle... Bu haydutlar başka saldırılarda bulunacaklarını ilan edip tehditler savurdular biliyorsunuz. Biliyor olmalısınız. Bazıları çok yakından bildiğinizi bile söylüyor."

"Ah Tanrım."

"Zulu'nun," dedi Çehov, *jalebi*'sini ısırarak, "büyük bir cesaretle daha önce hiçbir Hintli diplomotun gitmeye cesaret edemediği yerlere gitmiş olması mümkün."

Zulu Hanım ağlıyordu. "Şu aptal takma adın bile doğrusunu söyleyemezsiniz. S harfiyle söylenir. 'Sulu.' Öyle çok çok bölümü zorla izletildim ki, doğrusunu bilmem mi sanırsınız? Kirk Spock McCoy Scott Uhura Çehov *Sulu*."[1]

"Oysa Zulu, bazılarının bir vahşi olduğunu iddia edebileceği bir adama daha uygun bir ad," dedi Çehov. "Şüpheli konumundaki bir yabaniye. Hain olduğu varsayılan birine. Çay lezizdi, teşekkür ederim."

2

İrikıyım, utangaç dev Zulu, Çehov'u geçen ağustosta Delhi uçağından iner inmez karşılamıştı. Otuz iki ya-

1. *Uzay Yolu* dizisinin mürettebatı. (Ç.N.)

şındaki Çehov ufak tefek, incecikti; gri pazen kumaştan pantolonu, dik yakalı gömleği ve pirinç düğmeli lacivert kruvaze ceketi içinde çevikti. Kalın kaşları kalkık, çehresine kavgacı bir ifade veren çenesi köşeliydi, bunlarla tezat oluşturan görgülü tavırları ve yumuşak ses tonu şaşkınlığa yol açıyor, kaşları ve çenesine aldanıp daha sert bir kişiliği olduğunu sananlar yatışıyordu. Gözü yüksekteydi, küçük bir elçilik makamını çoktan ele geçirmişti bile. Londra'daki İki Numaralı Vekil Yardımcılığı, kesin surette geçici olmasına rağmen önemli bir hedefti.

"Vay vay, Zuuls! Yıllar oldu, *yaar*[1], yıllar," dedi Çehov, arkadaşının göğsüne pat pat vurarak. "Bak sen," diye ekledi, "bıyık bırçık da bırakmışsın." Zulu gençliğinde saç uzatmayan modern bir Sih'ti; on sekiz yaşındayken kalın bir bıyığı vardı ama sakalsızdı, sarığının altında başına sıkı sıkı sarılan örgüler yerine kısacık kesilmiş saçlar taşıyordu. Şimdi o da geleneğe uymuştu.

"Selam yaren," diye karşılık verdi Zulu, ihtiyatla. "Demek birbirimize eski takma adlarımızı kullanarak hitap edebiliyoruz?"

"Elbette edebiliyoruz! Başka türlüsünü duymak istemem," dedi Çehov, valizlerini ve bavul etiketlerini Zulu'ya devrederek. "Atılgan ruhu hâlâ yaşıyor, benzer başka saçmalıklar da öyle."

Sosyal hayatında nezaketi asla elden bırakmayan Çehov, özel hayatında rahat hissettiği anlarda kültürlerarası öfkesini sergilemekten hoşlanırdı. Yeni görevine başladıktan kısa süre sonra, bir öğle arasında Zulu'yla birlikte Victoria Bahçeleri'nde bir bankta otururlarken başıyla önlerinden gelip geçenleri işaret etti.

1. (Hintçe) Dost, arkadaş. (Ç.N.)

"Soyguncular," dedi fısıldayarak.

"Nerede?" diye haykırdı bir sıçrayışta ayağa fırlayan Zulu. "Takip edeyim mi?"

Başlar onlardan yana döndü. Çehov, Zulu'yu ceketinin eteğinden çekerek banka oturttu. "Kahramanlık taslama bakayım," diye şefkatle azarladı. "Hepsini kastettim, genelleme yaptım çünkü hepsi, her biri hırsız. Tanrım, Londra'ya âşığım! Tiyatro, bale, opera, restoranlar! Deneme maçlarının yapıldığı cumartesilerde Lord's cumbası![1] Kraliyet St. James Parkı kraliyet gölünde yüzen kraliyet ördekleri! Doğru dürüst terziler, istediğinde yiyebildiğin doğru dürüst karışık ızgaralar, okunacak doğru dürüst dergiler! İngilizlerin dünyanın en büyüğü olduğu günlerin kalıntılarını görüyorum ve ne yalan söyleyeyim, hayran kalıyorum. Athenaeum Oteli, Buck Evi,[2] Trafalgar Meydanı'ndaki aslanlar. Öyle etkileyici ki batasıcalar. Dış İşler ve İngiliz Uluslar Topluluğu'na, bir bakan yardımcısıyla toplantıya gittim ve eski Hindistan Konsolosluğu'nda olduğumu fark ettim. Siyah tik ağacından John Company imalatı mobilyalar, eski kütüphane raflarını süsleyen fildişleri. Biraz midem bulandı açıkçası. Başarılarını takdir ediyorum: bravo! Ama sonra dönüp kendi yuvama bakıyorum ve soyguncular tarafından yağmalandığını görüyorum. İçimde bir sıkıntı ve üzüntü tortusunun yer ettiğini inkâr edemem doğrusu."

"Kaybına çok üzüldüm," dedi Zulu, kaşlarını çatarak. "Ama suçlular bu civarda dolaşıyor olamaz."

"Zulu, Zulu, mecazdan anlamaz mısın benim saftirik savaşçı prensim? Müzeleri bizim hazinelerimizle dolu, onu kastediyorum. Servetleri ve şehirlerini yağma-

1. Londra'daki ünlü kriket sahası Lord's Cricket Ground ve bunun süslü bir pavyon görünümlü tribünü. (Ç.N.)

2. Buckingham Sarayı. (Ç.N.)

ladıkları ganimetlerle inşa ettiler. Vesaire vesaire... İnsan affediyor tabii; milletimizin doğasında var bağışlamak. Yine de unutmaya gerek yok."

Zulu, yakındaki bir bankın üzerinde uyuyan yırtık pırtık paltosu ve şapkasına sarınmış berduşu işaret etti. "O da bizi soydu mu?" diye sordu.

"Şunu asla unutma," dedi Çehov parmağını havada sallayarak, "İngiliz işçi sınıfı da kendi kazancı için sömürge projesiyle işbirliği yapmıştır. Örneğin Manchester pamuk işçileri bizim pamuk endüstrimizin yok edilmesini desteklemiştir. Diplomat olduğumuz için bu gibi konuları asla gündeme getirmeyiz ama gerçekler, ne olursa olsun, ortadadır."

"Ama bir dilenci işçi sınıfının üyesi değildir ki," diye karşı çıktı Zulu makul bir şekilde. "En azından bu adamcağız bize zulmedenlerden biri olamaz."

"Zulu," dedi Çehov öfke ve bıkkınlıkla, "yeter artık daha fazla zorluk çıkarma yahu."

Zulu'yla birlikte Serpentine Gölü'nde kayıkla dolaşmaya çıkan Çehov, yine hakkında konuşmayı en çok sevdiği konuyu açtı. Başında hasır şapkası, elinde şampanya kadehiyle çizgili yastıkların üzerine uzanarak, "Hazinelerimizi çaldılar," dedi güçlü kollarıyla küreklere asılan Zulu'ya. "Şimdi biz de kendimizi onlardan geri çalıyoruz. Elgin Mermerleri'yle[1] tıpatıp aynı durumdayız."

"Bazen haline şükretmeyi de bilmelisin," dedi kürekleri ıskarmoza bağlayıp kolasından kocaman yudumlar alan Zulu. "Nefsini ve öfkeni terbiye etmelisin. Ne eksiğin

1. 1800'lerin başında, dönemin İngiliz Büyükelçisi Earl Kontu Thomas Bruce tarafından Osmanlı yönetimindeki Atina'dan İngiltere'ye kaçırılan rölyefler. Yunanistan ve İngiltere arasında bugün bile ihtilaf konusu olan eserler, İngiltere'de "Earl Mermerleri" adıyla biliniyor. (Ç.N)

var! Sahip oldukların sana yeter! Arkana yaslan da tadını çıkar. Bak ben daha azına sahibim ama yetinmeyi biliyorum. Güneş parlıyor. Sömürge dönemi kapandı artık."

"Şu sandvici yemiyorsan gönder bari," dedi Çehov. "Doğuştan radikalim ben, aslında diplomat olmamalıydım. Terörist olmalıydım."

"O zaman düşman olacaktık, karşı saflarda yer alacaktık," diye itiraz etti Zulu. Gözlerine gerçek yaşlar dolmuştu. "Arkadaşlığımız hiç umurunda değil mi? Sırtıma yüklenen mesuliyetlere aldırmıyor musun?"

Çehov mahcup olmuştu. "Çok haklısın Zuuls, haklısın eski dostum. Çok doğru. Londra'da bir araya gelip güçlerimizi böyle birleştirebileceğimizi öğrendiğimde ne kadar sevindim bilemezsin. Çocukluk arkadaşları başkadır, değil mi ya? Hiçbir şey tutamaz onların yerini. Bana bak, seni koca ahmak, artık suratını asma bakayım. Buna asla izin vermem. Senin gibi kocaman bir adama yakışıyor mu her an zırlamaya başlayacakmış gibi yüzünü buruşturmak? Kan kardeşiyiz eski dostum, değil mi ama? Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için."

"Kan kardeşiz," dedi Zulu utangaç bir tavırla gülümseyerek.

"O zaman haydi ileri," diye başını salladı Çehov, yeniden yastıklara uzanarak. "Uzay hızını boş ver, itiş gücünü kullanalım."

İndira Gandhi'nin Sih korumaları tarafından öldürüldüğü gün, Zulu ile Çehov St John's Korusu'ndaki özel bir sahada *squash* oynuyorlardı. Duş aldıktan sonra soyunma odasına geçtiler; saçları erkenden kırlaşan Çehov, yorgunluktan iyice büzüşmüş mor penisini sergilemeye gönüllü olmadığı için yumuşamaya başlamış karnının çevresine sardığı havluyla nefes nefese otururken, Zulu gururla ve çırılçıplak ayakta duruyor, kalın penisini

sergileyerek upuzun, simsiyah saçlarını bir o yana bir bu yana atıyor, onları kadınsı bir duyarlılıkla okşayıp tarıyordu. Sonunda saçlarını bir hamlede kocaman bir düğüm haline getiriverdi.

"Fazla iyiydin, Zulu, yaren! Zafer! Zafer! Ne vuruşlar! Beni yerle bir ettin."

"Siz masa başı çalışanları, *ji*. Yeteneğiniz köreliyor. Bir zamanlar her şeye hazırdın."

"Evet evet, benden geçti artık. Oysa senden alt tarafı bir yaş büyüğüm."

"Ben daha saf bir ömür sürdüm, *ji* – eylem adamıyım, söz adamı değil."

"Adına leke sürmemiz gerekiyor, bunu anlıyorsun, değil mi?" dedi Çehov, alçak sesle.

Zulu, boy aynasının karşısında Charles Atlas[1] pozları vererek yavaşça döndü.

"Olağanüstü bir akrobasi gösterisi gibi olmalı. Bir şeyler ters gittiği takdirde gerçekçi biçimde inkâr edebilmek çok önemli. Karın bile gerçeklerden şüphelenmemeli."

Zulu kollarını ve bacaklarını açarak kocaman bir X'e dönüştü, gerinebildiği kadar gerindi. Arkasından hazırola geçti. Çehov'un sesi gergindi.

"Zuuls? Ne diyorsun?"

"Işınlama cihazı hazır mı?"

"Maskaralığı bırak şimdi yaren."

"Saygılarımı sunarım, Mister Çehov, ama canım maskaralık yapmak isterse maskaralık yaparım. Yeniden soruyorum: Işınlama cihazı hazır mı?"

"Işınlama cihazı hazır. Evet."

"O zaman, ışınla beni."

1. (1892-1972) Ünlü İtalyan asıllı Amerikalı vücut geliştirici. (Ç.N.)

Çehov'un öncelikli ve çok gizli ibareleriyle sınıflandırılmış, "JTK"ye (James T. Kirk) gönderilmiş notu:

Uzay Yolu operasyonunun ivedilikle iptal edilmesini tavsiye ediyorum. Klingon asıllı bir Federasyon görevlisini casusluk yapmak üzere silahsız olarak bir Klingon hücresine göndermek çok acemice bir bağlılık sınavıdır. Söz konusu ajan asla ideolojik sapma emareleri göstermemiştir ve mevcut kargaşa, histeri ve korku ortamında bile daha iyi muameleyi hak etmektedir. Klingonları iyi niyetli olduğuna ikna edemediği takdirde aşırı önyargılı davranışlara maruz kalacağı kesindir. Klingonların tutsak almadığı bilinmektedir.

Operasyon bütünüyle yanlış anlaşılmalar üzerine kurulmuştur. Sorunun asıl kaynağı, bölgemize yerleşmiş olan Klingon nüfusu değildir. Başarılı olsak bile, memleketteki önemli başrol oyuncuları hakkında elde edebileceğimiz istihbarat kırıntılarının doğruluğu ve değeri muhakkak sınırlı ve şüpheli olacaktır.

Yıldız Filosu Karargâhı'na derhal Klingon halkının şikâyetleri ve talepleriyle ilgilenmeleri yönünde tavsiyelerimizi ulaştırmalıyız. Bu sıkıntılara adil çözümler bulunmadığı sürece, kalıcı barıştan söz etmek mümkün olmayacaktır.

JTK'nin yanıtı:

Söz konusu şahıs ile aranızda mevcut olan yakın ilişkiden haberdar olduğumdan, normal koşullarda ateşli komünistliğinizin kanıtı kabul edeceğim bu belgeyi mazur görüyorum. Millî çıkarlarımızın neleri gerektirdiğini belirlemek ya da hangi gizli operasyonların gerçekleştirileceğine karar vermek size düşmez. Size düşen, benzeri operasyonların işleme konulmasını sağlamak ve ihtiyaç duyulduğu takdirde girişimlerimize destek olmaktır. Babacığınızla aramızdaki uzun süreli dostluğun hatırına size iltimas geçtim ve son notunuzu kopyasını bile

almadan yok ettim. Size de aynısını yapmanızı öneririm. Bu notu da yok ediniz.

Coriolanus'u sahnede izlemek isteyen Çehov, Zulu'ya kendisini arabayla Stratford'a götürmesini söyledi.

"Kaç tane yumurcağın var? Üç mü?"

"Dört," dedi Zulu. "Hepsi erkek."

"Tanrı aşkına. Eşin çok hanım bir kadın olmalı."

"Kalbim dolu," dedi Zulu, birden duygulanarak. "Evim dolu, karnım dolu, yatağım dolu."

"Seni gidi şanslı tilki," dedi Çehov. "Her zaman sıcakkanlıydın zaten. Bense tam tersiyim. Sürüngenler, bazı dinozor türleri, bir de ben. Bu arada, kendime münasip bir eş arıyorum, uygun bir aday biliyorsan haber ver. Bekârlık belli bir noktadan sonra kariyer yolunda engele dönüşüyor."

Zulu arabayı bir acayip kullanıyordu. Otobanın sağ şeridinde ağır ağır ilerlerken bir çıkış sapağına yaklaştıkları anda gaza basıp yüz altmış kilometreye çıkıyordu. Sapak geride kalınca yavaşlıyordu. Çehov, arabanın sürekli hız ve şerit değiştirdiğini fark etmişti. "Bu külüstürün seyir kumandası yok mu?" diye sordu. "Çünkü, dostum, seninki gibi bir sürüş performansı Birleşmiş Cenler Federasyonu'nun amiral gemisinde görmez."

"Takipten kurtulma manevraları," dedi Zulu. "Kuru temizleme." Endişelenen Çehov arka camdan dışarı baktı.

"Peşimizdeler mi yani?"

"Endişelenecek bir şey yok," diyerek sırıttı Zulu. "Biz önlemimizi alalım da. Her zaman en kötü olasılığa hazır olmak lazım."

Çehov önüne dönüp koltuğuna yerleşti. "Oyuncakları ve oyunları hep sevmişsindir," dedi. Zulu çok iyi bir atıcıydı, gençliğinde okulun güreş şampiyonu olmuştu

ve profesyonel eskrimciydi. "Her mezuniyet töreninde," dedi Zulu, "salonda oturup sahnede ödülleri toplamanı seyrederek alkışlardım. İngilizce Ödülü, Tarih Ödülü, Latince Ödülü, Sınıf Birincilik Ödülü. Şak şak şak, her dönem, yıllar boyunca alkışladım. Ama Spor Günü'nde ben de sahneye çıkıp kupalarımı aldım. Ve şimdi benim de bir uzmanlık alanım var."

"Duyduklarım doğruysa itibarın giderek artıyor."

Sessizlik oldu. İngiltere dışarıda hızla geçip gidiyordu.

"Tolkien'i sever misin?" diye sordu Zulu.

"Sakın gücenme," dedi Çehov, şaşkınlıkla. "Ama kitap meraklısı olduğunu hiç bilmiyordum."

"J.R.R. Tolkien," dedi Zulu. "*Yüzüklerin Efendisi*."

"O beyefendinin eserlerini okuduğumu söyleyemem. Kim olduğunu biliyorum elbette. Elfler, periler. Senin böyle şeylerle ilgileneceğini hiç sanmazdım doğrusu."

"Kitap, iyi ve kötü arasındaki nihai savaşı anlatır," dedi Zulu dikkatle. "Bu büyük savaş sürerken, dünyanın bir köşesinde Shire diye bir yer vardır ve burada yaşayan hiç kimsenin olup bitenlerden haberi bile yoktur. Shire'da yaşayan hobbitler işleri güçleriyle uğraşır, birbirleriyle didişir, eğlenceler düzenlerler ve onları tehdit eden güçler ya da minik bedenlerini yol olmaktan kurtaran güçler hakkında hiçbir halt bilmezler." Yüzü coşkuyla kızarmıştı.

"Beni kastediyorsun herhalde," dedi Çehov.

"Ben bu savaştaki askerlerden biriyim," dedi Zulu. "Bütün gün bir ofiste oturuyorsan gerçek dünyanın nasıl bir yer olduğu hakkında hiçbir şey bilmiyorsun demektir. Eylem dünyasından söz ediyorum, *ji*. Edimler dünyası, yapılan ve kimi zaman da bozulan şeyler dünyası. Ölüm kalım dünyası."

"Bu en en uzak olasılık," diye itiraz etti Çehov.

"Yapışkan cilanı tatlı dilinle onun bunun kıçına nasıl süreceğini sana öğretmeye kalkıyor muyum?" diye patladı Zulu. "Sen de bana işimi öğretmeye çalışma."

Savaşa giden askerler kendilerini yüreklendirmeye ihtiyaç duyarlar, Çehov bunu biliyordu. Bu göğüs yumruklama faslı beklenmedik bir şey değildi, yanlış anlamaya gerek yoktu. "Yolculuk ne zaman?" diye sordu alçak sesle.

"Çehov *ji*, nasıl olsa beni uğurlayamazsın."

Stratford'a yaklaşmışlardı. "Biliyor muydun, *ji*," dedi Zulu, "Tolkien'in Orta Dünyası'nın haritası İngiltere ve Galler'in orta bölgelerinin haritasına çok benziyor. Belki de peri ülkelerinin hepsi burada, ayaklarımızın altındadır."

"Derin görüşleri olan bir adamsın Zuuls," dedi Çehov. "Bugün esin perinle aran çok iyi."

Çehov, Hampstead'deki, araçlara kapalı bir yolda bulunan, modern tarzda döşenmiş resmî konutunda birkaç konuk ağırlıyordu: kendini sevdirmeye çalıştığı çok büyük bir işadamı, sevdiği gazeteciler, önde gelen Hindistan sempatizanları, seçkin Hintli ziyaretçiler. Her zamanki gibi ticaret siyaseti olacaktı gündemde. Korkunç olayın devlet gemisini yolundan saptırdığı zannedilmemeliydi, üstelik geminin yeni kaptanı da eski bir pilot, diye düşündü Çehov. Sanki bir Sulu, bir Çehov aniden kaptan koltuğuna terfi ettirilmişti.

Ev sahipliği yapacak bir hanım kadın olmadan bütün bu işler çok zor, diye homurdandı içten içe. Masanın ortasına çok başlı aslan konacak, en iyi altın varaklı tabaklar, en kaliteli kristaller çıkarılacak, mönü düzenlenecek, şaraplar seçilecek. Hindistan Köşkü'nden personel desteği gönderilmişti gerçi, ama aynı şey değildi ki. Güzel gecelerin sırrı, tıpkı Tanrı'nın sırrı gibi, ayrıntılardaydı. Çehov her şeyi birbirine karıştırıyor, endişeleniyordu.

Gece iyi geçti. Hatta kanyaklar içilirken daha hassas konulardan bile söz açtı Çehov. "İngiltere her zaman bizim devrimcilerimiz için gelişme alanı vazifesi görmüştür," dedi. "Harrow[1] olmasa Pandit Nehru'nun[2] hali nice olurdu? Peki ya buradaki şekillendirici deneyimleri olmadan Gandhiji[3] ne yapardı? Pakistan düşüncesi bile, o zamanlar Ana Vatanımız olduğunu kabullenmemizi istedikleri bu ülkede kolej eğitimi alan genç radikaller tarafından hayal edildi. İngiltere'nin konumu eskisinden daha zayıf olduğuna göre, ürettiği devrimcilerin kalitesinin düşmesini de doğal karşılamak gerek herhalde. Keşmirliler! İşte onlar umutsuz vaka. Şu Kalistan savunucularına gelince, korkunç eylemleri sayesinde hayallerine bir adım daha yaklaştıklarını sanıyorlarsa yanılıyorlar. Bilakis. Tam aksine. Yuvalandıkları yeri tespit edip hepsinin kökünü kazıyacak, hepsini –nasıl derler?– parça pinçik edeceğiz."

Ayağa kalkıp yüksek sesle konuşmaya başladığını fark edince kendi haline şaşırdı. Pat diye yerine oturup gülmeye başladı. O an böylece atlatıldı.

Hemen yemek masasındaki komşusuna, yani yetmiş yaşlarındaki çok önemli işadamının olağanüstü genç ve güzel karısına dönüp, "Benim bu melanet takma adımın en komik yanı," dedi, "o zamanlar *Uzay Yolu* dizisinin tek bir bölümünü bile görmemiş olmamızdır. Diziyi seyredecek televizyonumuz bile yoktu ki. Ancak ABD ve İngiltere'de fırtınalar koparan efsanenin rüzgârı bizim sevgili Dehra Dun[4] istasyonumuza ulaşmıştı tabii.

1. Londra'da özel ve yatılı erkek okulu. (Ç.N.)

2. Hindistan bağımsızlık hareketinin öncülerinden devlet adamı, bağımsız Hindistan'ın ilk başbakanı ve İndira Gandhi'nin babası. (Ç.N.)

3. Mahatma Gandhi. (Ç.N.)

4. Himalaya dağı eteklerindeki, sömürge döneminde gelişmiş, Doon Okulu'nun da bulunduğu tatil kasabası. (Ç.N.)

"Hiç vakit kaybetmeden edindiğimiz birkaç tane ucuz, karton kapaklı *Uzay Yolu* romanını, *Lady* C[1] veya benzeri müstehcen kitaplardan biri gibi elden ele dolaştırıyorduk. Herkes diziden alınma çeşitli takma adları denedi ama sadece bu ikisi tuttu; herhalde bir arada uyumlu oldukları ve benden daha küçük olmasına rağmen onunla çok iyi anlaştığımız için. Harika bir çocuktu. Böylece, tıpkı Laurel ve Hardy gibi biz de Çehov ve Zulu oluverdik."

"Aşk ve evlilik," dedi kadın.

"Affedersiniz, anlayamadım?"

"Bilirsin ya," dedi kadın. "Süt ve neydi, hah, yulaf lapası gibi uyumludur. Veya bir araba ve garaj gibi, evet evet. Eski şarkılara bayılırım doğrusu. La-la-la falan filan, kardeşim, eğlenemezsin bir türlü, neydi, galiba şey, annen olmadan."

"Evet, şimdi anımsadım," dedi Çehov.

3

Zulu üç ay sonra karısına telefon etti.

"Ah Yarabbi! Nereye kayboldun, öldün mü, kaldın mı?"

"Lütfen dinle *bivi*.[2] Dikkatle dinle karıcığım, dinle biricik aşkım."

"Evet. Tamam. Sakinim. Hatta cızırtı var ama."

"Çehov'u ara ve kırmızı alarm de."

1. D.H. Lawrence'ın yayımlandığı dönemde erotik sahneleri yüzünden eleştirilen romanı *Lady Chatterley'nin Sevgilisi*. (Ç.N.)

2. (Urduca) Hanım, eş. (Ç.N.)

"Ay! Ne alarmıdır bu?"

"Lütfen. Kırmızı alarm."

"Evet. Tamam. Kırmızı."

"Klingonlar koku almaya başladı, böyle söyle."

"Kıllı donlar kokmaya başladı. Ne demek bu?"

"Aşkım, sana yalvarıyorum."

"Tamam burada hallettim ben. Bu kalemle ikisini de yazdım."

"Söyle ona, Scotty sinyalimi alır almaz beni hemen ışınlasın."

"Ne saçmalık! Böyle bir anda bile aptal oyunlardan vazgeçmezsin."

"*Bivi*. Durum acil. Işınlasın beni."

Çehov elindeki bütün işleri bir kenara bırakıp arabasına atladı. Talimatlara uyarak kuru temizlemecilerin önünden geçti, kavşaklarda iki kez döndü, kırmızı ışıklarda geçti, bilerek ters yöne saptı, durdu ve geri döndü, takip edilmediğinden emin olmak için her fırsatta sağa saparak ilerledi ve otobanda Zulu'nun sürüş tekniklerini uyguladı. Takip edilmediğinden olabildiği kadar emin olunca randevu yerine yöneldi. "Mezarında ters dön Len Dieghton," diye düşündü, "ve John le Carré'ye haberleri ver."[1]

Otobandan çıktı ve arabayı yol kenarına çekti. Ağaçların arasından yeni banyo yapmış, çok şık giyinmiş bir adam çıktı, yüzünde mahcup bir gülümseme vardı. Zulu'ydu bu.

Çehov arabadan fırlayıp arkadaşını kucakladı ve iki yanağından öptü. Zulu'nun sert sakalları dudaklarına battı. "Tek kolunu kaybetmiş olacağını, göğsündeki kur-

1. Efsanevi casusluk romanı yazarları. (Ç.N.)

şun yarasından kanlar fışkıracağını, en azından gözünün morarmış olacağını sandım," dedi. "Aksine operaya gider gibi giyinmişsin, bir pelerininle bastonun eksik."

"Görev başarıyla tamamlandı," dedi Zulu, göğüs cebini hafifçe okşayarak. "Her şey talimatlara uygun gerçekleştirildi."

"Madem öyle, kırmızı alarm *bakvaas*'ı[1] da neydi?"

"En kötü olasılık her zaman gerçekleşmeyebiliyor," dedi Zulu.

Çehov arabada Zulu'nun getirdiği kahverengi zarftan çıkan isimlere, yerlere, tarihlere hızla göz attı. Elde edilen bilgiler bütün beklentilerin üstündeydi. İngiltere' deki bu ıssız yol kenarından, Pencap'ın bazı uzak şehirlerindeki arka sokaklar ve köyler aydınlanıyordu. Suçüstü operasyonları yapılacaktı ve en azından bazı önemli *badmeş*'ler artık gölgelerin arasına saklanmayı başaramayacaktı.

Hayranlıkla kısa bir ıslık çaldı.

Yan koltuktaki Zulu başını hafifçe eğdi. "Artık yola çıkalım," dedi. "Kaderle oyun oynamak iyi değil."

Orta Dünya'dan güneye ilerlediler.

Otobandan çıktıktan kısa süre sonra, "Aklıma gelmişken," dedi Zulu, "istifa ediyorum."

Çehov arabayı durdurdu. Sol taraftaki evlerin arasından Wembley Stadyumu'nun iki kulesi görünüyordu.

"Bu da nerden çıktı? Şu radikaller zihnini mi yıkadı senin nedir?"

"Çehov *ji*, aptal olma. Delhi'deki cinayetlere şahit olduktan sonra radikallere ne gerek var? Yüzlerce, belki binlerce insan katledildi. Sih erkekler, kafa derileri yüzüldükten sonra ailelerinin gözleri önünde yakılarak öldürüldü. Küçücük oğlanlar bile."

1. (Hinduca) Saçmalık. (Ç.N.)

"Bunları biliyoruz."

"O zaman, *ji*, arkasında kimin olduğunu da biliyoruz."

Çehov resmî açıklamaları tekrarladı: "Elimizde hiç kanıt yok."

"Şahitler ve fotoğraflar var," dedi Zulu. "Bunları biliyoruz."

"İndiraji'ye olanlardan sonra," dedi Çehov alçak sesle, "Sihlerin başlarına geleni hak ettiğini düşünenler var."

Zulu kaskatı kesildi.

"Umarım aynı fikirde olmadığımı bilecek kadar iyi tanıyorsundur beni," dedi Çehov. "Zulu, Tanrı aşkına, haydi ama. Birlikte büyüdük."

"Suç ortağı olduklarını kanıtlayan onca delile rağmen," dedi Zulu, "Kongre[1] çalışanlarından hiçbiri suçlanmadı. Bu yüzden istifa ediyorum. Sen de etmelisin."

"Madem artık bu kadar radikalsin," diye haykırdı Çehov, "bu listeleri niçin teslim ediyorsun? Şu işi yapacaksan tam yapsaydın ya?"

"Ben güvenlik uzmanıyım," dedi Zulu, arabanın kapısını açarak. "Her türlü teröristi düşman kabul ederim. Anlaşılan o ki, belli koşullar söz konusu olduğunda aynısı senin için geçerli değil."

"Zulu, bin şu arabaya adı batasıca," diye haykırdı Çehov. "Kariyerin umurunda değil mi? Karına ve dört yumurcağına kim bakacak? Peki ya eski dostların? Bana sırt mı çevireceksin?"

Ama Zulu çoktan yürüyüp uzaklaşmıştı bile.

Çehov ve Zulu bir daha hiç görüşmediler. Hızla ge-

1. 1885'te kurulan ve Hindistan bağımsızlık hareketine liderlik eden, bağımsızlıktan sonra Nehru-Gandhi ailesinin yönetiminde Hindistan Ulusal Kongresi adını alarak ülkenin en büyük siyasi partisine dönüşen oluşum. İndira Gandhi'nin 1984'te Sih ayrılıkçılara yönelik Mavi Yıldız Operasyonu'nun emrini vermesinin ardından Sih korumaları tarafından öldürülmesini takip eden günlerde, Kongre Partisi liderleri ve üyeleri, altı binden fazla Sih'i öldürmüştür. (Ç.N.)

lişmekte olan nakit zengini Bombay'da büyük rağbet gören özel güvenlik işine giren Zulu'nun, Zulu Kalkanı ve Zulu Mızrağı adlı şirketleri kısa sürede büyüdü. Üç oğlu daha olan Zulu mutlu evliliğini sürdürüyor ve Bombay'da yaşıyor.

Çehov'a gelince, hiç evlenmedi. Bu sözde engele rağmen kariyerinde başarıyla ilerledi. Hızla yükseldi. 1991 Mayısı'nda bir gün, bir seçim mitinginde konuşmak üzere Sriperumbudur adlı bir güney Hindistan köyüne giden Raciv Gandhi'ye eşlik eden grupta yer aldı şans eseri. Güvenlik önlemleri kasıtlı olarak alt sınırda tutulmuştu o gün. Raciv, geçen seçimlerde alınan sıkı önlemlerin seçmenle arasına yabancılaştırıcı bir engel gibi dikildiğini hissediyordu. Bu seçim kampanyası sırasında seçmenin kendisini daha yakından görmesine izin verilmesi gerektiğini ilan etmişti.

Konuşmalardan sonra, Raciv maiyetiyle birlikte platformdan indi. Raciv'in bir metre kadar arkasından yürüyen Çehov, ufak tefek bir Tamil kadınının gülümseyerek yaklaştığını gördü. Kadın Raciv'in elini yakalayıp sıktı ve bırakmadı. Çehov kadının niçin gülümsediğini anladı; bu anlayış öyle kuvvetliydi ki zamanı bile durdurdu.

Zaman durduğundan, Çehov bir dizi ayrıntıyı fark etmeye fırsat buldu."Bu Tamil devrimcileri İngiltere'den dönmemiş," diye düşündü. "Demek ki sonunda yerli üretim devrimcilere kavuşmuşuz, ithal etmeye ihtiyacımız kalmamış. Benim şu davet masası söylevi fos çıktı desene." Daha umursamaz bir alaycılıkla ekledi: "Asıl trajedi insanın ölümü değil," diye düşündü. "Nasıl yaşadığı."

Çevresindeki her şey yok oldu, bir ışık selinde çözülerek Yıldız Gemisi Atılgan'ın kaptan köprüsüne dönüştü. Başkarakterlerin hepsi yerlerini almıştı. Zulu ön tarafta, Çehov'un yanında oturuyordu.

"Kalkanlar çalışmıyor," diyordu Zulu. Ana ekranda Avcı Kuş modeli bir Klingon uzay gemisinin ateş etmeye hazırlanarak yaklaştığını görebiliyorlardı.

"Tek bir isabet alırsak işimiz biter," diye haykırdı McCoy. "Tanrı aşkına Jim, derhal uzaklaşmamız lazım!"

"Mantıksız," dedi kaptan yardımcısı Spock. "Dilityum kristali enerjimizin azalması, uzay hızına çıkmamızın olanaksız olduğu anlamına geliyor. Avcı Kuş'tan yalnızca itiş gücünü kullanarak kaçmaya çalışmak başarısızlıkla sonuçlanacaktır. İzlenecek tek mantıklı yol, koşulsuz teslim olmak."

"Bir Klingon'a teslim olmak ha!" diye haykırdı McCoy. "Kahretsin, seni soğukkanlı, sivri kulaklı hesap makinesi, Klingonların tutsaklarına nasıl muamele ettiklerinden haberin yok mu?"

"Fazer bankalarımız tamamen boşaldı," dedi Zulu. "Saldırı kapasitemiz sıfır."

"Klingon kaptanıyla bağlantı kurmayı denememi ister misiniz efendim?" diye sordu Çehov. "Her an ateş açabilirler."

"Teşekkürler, Bay Çehov," dedi Kaptan Kirk. "Korkarım buna gerek kalmayacak. Bu defa en kötü olasılığın gerçekleşmesine hazır olmak zorundayız. Yerlerinizden ayrılmayın. Tam yol ileri."

"Avcı Kuş ateş açtı efendim," dedi Zulu.

Çehov uzanıp Zulu'nun elini tuttu ve ölümcül ışık topları hızla yaklaşırken muzafferane bir tavırla sıkı sıkı tutmaya devam etti.

TAPICI

1

Kapıcı Karmaşık'ın hayatı boyunca karşısına çıkan –cüceleri saymazsak– en minik kadın Kuşkusuz Mary'ydi; kırlaşmış saçlarını özenle ensesinde topuz yapan altmış yaşındaki bu minimini Hintli hanım, kırmızı kenarlı beyaz sarisinin eteklerini toplamış, Alp Dağları'nı aşmaya çalışır gibi gayretle apartmanın giriş merdivenlerini tırmanıyordu. "Hayır," dedi kapıcı yüksek sesle, kaşlarını çatarak. Alpler doğru seçim değildi, ne dese uygun düşerdi? Ah, tamam, tabii ya. "Gatlar," dedi gururla. Yıllar önce öğrenci atlasında görüp öğrendiği bir sözcüktü, o zamanlar Hint Yarımadası cennet kadar uzak gelirdi ona. (Artık cennet eskisinden daha uzak, Hindistan ve cehennem ise biraz daha yakın geliyordu.) "Batı Gatları, Doğu Gatları ve şimdi de Kensington Gatları," dedi kıkırdayarak. "Dağlar yani."

Apartmanın meşe panelli holünde, tam karşısında durdu kadın. "Ama Hindistan'da merdivenlere de *gat* denir," dedi kapıcıya. "Evet evet, hiç kuşkusuz. Örneğin Hinduların mübarek şehri Varanasi'de Brahmanların oturup hacılardan para aldığı yere Dasaşvamed-gat derler. Ganj Nehri'ne inen geniş mi geniş bir merdivendir. Ah tabii, hiç kuşkusuz! Bir de "Manikarnika-gat" var. Çatısında sıçrayan bir kaplan –evet, kuşkusuz bir kaplan heykeli, hem de teknikolorla renklendirilmiş, ne zannet-

tin?– olan evden ateş alırlar, bir muhafaza içinde taşıyarak sevdiklerinin cesetlerini tutuştururlar. Cenaze odunları sandal ağacındandır. Fotoğraf çekmek yasaktır, hayır, yasaktır hiç kuşkusuz."

Kapıcı ona Kuşkusuz Mary adını takmıştı, çünkü hiçbir zaman dosdoğru evet ya da hayır demez, "Ah evet, hiç kuşkusuz" veya "hayır olmaz, hiç kuşkusuz" diye lafı mutlaka uzatırdı. Bir zamanlar beyninden başka hiçbir şeye güvenmeyen kapıcı, bu organı tarafından yüzüstü bırakıldığından beri süregelen zihin bulandırıcı koşullarda hemen hiçbir şeyden emin olamıyordu; bundan dolayı kadının kuşkusuzluğu başta onu çok şaşırttı, arkasından geçmişe özlem duymasına, sonra Mary'ye imrenmesine, derken ondan hoşlanmasına yol açtı. Birine ilgi duymayalı öyle uzun zaman olmuştu ki, midesindeki tuhaflığı alışveriş caddesindeki paket servis Çin restoranından aldığı etli mantılara yordu.

Kuşkusuz Mary İngilizce konuşmakta zorlanıyordu, bizim hasarlı ve yaşlı Karmaşık'ın onu çekici bulmasının bir diğer sebebi buydu. Bazı sözcükleri telaffuz etmekte özellikle zorlanıyor, bazılarını sürekli birbirine karıştırıyordu; tekerlekli, hasır alışveriş sepetiyle holden geçerken, "Aşverişe gidiyorum," diyen Mary, alışverişten döndüğünde sepeti apartman giriş merdivenlerinden yukarı taşımasına yardım etmeyi teklif eden kapıcıya, "Evet, *lüfer*," diye cevap verdi. Yukarı çıkarken, asansörün parmaklıkları arasından seslendi: "Hey tapıcı! Teşekkürler tapıcı! Ah, evet, kuşkusuz." (Oysa Hintçe ya da Konkani dilinde konuşurken sözcükleri asla birbirine karıştırmazdı.)

Böylece, Kuşkusuz Mary'nin beklenmedik, midesini bir tuhaf eden büyüsü sayesinde, artık bir kapıcı değil, tapıcıydı. Mary gözden kaybolunca aynaya dönüp "Tapıcı," diye tekrarladı. Nefesi, sözcüğün giderek küçülen ve

sonunda kaybolan minik bir suretini çıkardı aynada. "Tapıcı tapıcı tap tap." Tamam o zaman. İnsanların ona çeşit çeşit adlarla hitap etmesine hiç aldırmıyordu. Ama bu adın, tapıcılığın hakkını vermeye çalışacaktı.

2

Kız kardeşlerimle beni büyütmek için en az annemiz kadar emek harcayan *ayah*'ımız[1] Kuşkusuz Mary'nin ve altmışların başında bir süre ailecek kaldığımız Waverly Apartmanı adlı bloklarda "tapıcı"sıyla yaşadığı büyük Londra macerasının öyküsünü yazmayı yıllardan beri istiyor ama bir türlü fırsat bulamıyordum.

Uzunca bir sessizlikten sonra, yakın zamanda Kuşkusuz Mary'den haber aldım. Mektubunda doksan bir yaşında olduğunu, ciddi bir ameliyat geçirdiğini, mümkünse ona biraz para göndermemi rica ediyordu; şimdi Bombay'ın Kurla Mahallesi'nde yeğeninin yanında yaşıyordu ve yeğeninin maddi sıkıntı çekmesine çok üzülüyordu.

Parayı gönderdikten kısa süre sonra yeğeni Stella'dan hoş bir mektup aldım. "H" harfini düşürüp sözcüğü palendromik[2] hale getirerek "Aya" diye seslendiğimiz Mary'den gelen mektuptaki el yazısının aynısıyla yazılmıştı. Bunca yıldan sonra onu hatırladığım için Aya'nın ne kadar duygulandığını anlatıyordu yeğeni. "Hayatım boyunca hakkınızda o kadar çok öykü dinledim ki," diyordu, "sizleri de ailem gibi görmeye başladım. Belki annemi, yani Mary'nin kız kardeşini hatırlarsınız. Ne yazık ki bir süre önce

1. (Hintçe) Dadı. (Ç.N.)
2. Tersinden okununca değişmeyen kelime / mısra / satır. (Y.N.)

kaybettik kendisini. Artık Mary'nin mektuplarını ben yazıyorum. Hepimiz size en iyi dileklerimizi gönderiyoruz."

Samimi bir yabancıdan gelen bu mesaj, bana doğduğum ve sevdiğim ülkeden zorla sürgün edildiğim dönemde ulaşarak içime dokundu, derinlerde gömülü bazı şeyleri uyandırdı. Tabii yıllar boyunca Mary için pek az şey yapmış olmanın suçluluğunu da duydum. Sebebi ne olursa olsun, bunca zamandır kâğıda dökmeden içimde taşıdığım öyküyü, Aya ile –istemeden de olsa isabetli bir biçimde romantik imalar taşıyan– yeni bir ad verdiği nazik adamın öyküsünü yazmak her zamankinden de önemli benim için. Çünkü şimdi görüyorum ki, bu sadece onların değil, bizim öykümüz, benim öyküm.

3

Gerçek soyadı Mecir'di ama "Mişirş" diye söylemek gerekiyordu çünkü harflerinin üzerinde Demir Perde ülkelerinden birinin dilinde bazı görünmez aksanlar vardı; kız kardeşim Dürre'nin ciddiyetle yaptığı açıklamaya göre, birisi gizlice gözetlemesin ya da silip yok etmesin diye görünmez olması gerekiyordu aksan işaretlerinin. Yine m harfiyle başlayan ön adında bizim Komünist sessizleri dediğimiz harflerden öyle çok vardı, bütün o z'ler, c'ler ve v'ler nefes alacak yer bırakmadan birbirine öyle sıkı sıkı sokulmuştu ki, önadını öğrenmeye bile çalışmadım.

Başlangıçta ona ufak tefek, muzip bir çizgi roman karakterinin, Beşinci Boyut'tan gelen Mr. Mxyztplk'in adını takmayı düşündük; Elmer Fudd'ı andıran bu karakter Süpermen'in hayatını cehenneme çevirirdi ama eski dostumuz Süpo onu kandırıp adını tersten söyletin-

ce –Klptzyxm!– yok olup yeniden Beşinci Boyut'a dönerdi. Fakat Klptzyxm şöyle dursun, Mxyztplk'in bile nasıl söylendiğinden emin olmadığımız için bu düşüncemizden vazgeçtik. "Sana Karmaşık diyeceğiz," diye ilan ettim sonunda ona, hayatı kolaylaştırmak için. "Mişter Karmaşık Mişirş." Henüz on beş yaşındaydım, kullanılmayan kamışımın baskısından patlamak üzereydim ve bu da aklıma gelen her şeyi insanların yüzüne söyleyebileceğim anlamına geliyordu; karşımda inmeli Bay Mecir kadar uysal biri olmasa bile benim için fark etmiyordu.

Hakkında en net hatırladığım şey, hiçbir zaman çıkarmadığı pembe lastikten temizlik eldivenleri. En azından Kuşkusuz Mary'yi ziyarete geldiği ana dek sanki hep ellerindeydiler... Her neyse, asansörde kıkır kıkır gülen kız kardeşlerim Dürre ve Münize'nin önünde onu bu şekilde aşağıladığımda, Mecir boş ve iyi huylu bir ifadeyle gülümsemekle yetinerek başını salladı ve "Sen bana nasıl istersen öyle de, tamam mı?" dedikten sonra pirinç parmaklıkları parlatıp cilalamaya devam etti. Böyle davranacaksa ona sataşmanın anlamı yoktu, ben de asansöre bindim ve kız kardeşlerimle birlikte dördüncü kata çıkana dek Ray Charles taklidi yaptık, avazımız çıktığı kadar haykırarak *I Can't Stop Loving You*'yu (Seni Sevmekten Vazgeçemiyorum) söyledik. Taklit konusunda berbattık ama önemi yoktu, ne de olsa güneş gözlüklerimizi takmıştık.

4

1962 yılı yazıydı, okullar tatildi. En küçük kız kardeşim Şehrazat henüz bir yaşındaydı. On dördündeki

Dürre saçlarını dönemin modasına uygun biçimde arı kovanı gibi kabartıyor, on yaşındaki Münize şimdiden ele avuca sığmıyordu. Üçümüz –daha doğrusu umutsuzca ve başarısızlıkla çetemize dahil olmaya çalışan Münize'ye aldırış etmeyen Dürre ve ben– Şehrazat'ın beşiğinin başına dikilip ona şarkılar söylerdik. "Çocuk şarkısı söylemek yok!" diye buyuran Dürre'nin isteği yerine getiriliyordu çünkü benden bir yaş küçük olmasına rağmen kız kardeşim doğuştan liderdi. Minik Şehrazat'a ninni yerine Chubby Checker, Neil Sedaka, Elvis ve Pat Boone'un popüler şarkılarını söylüyorduk.

Tatlı bir uyumsuzlukla, "Niçin eve gelmiyorsun Hızlı Gonzales?" diye böğürüyorduk; ama en önemlisi, zıplıyor, arkamıza dönüyor ve bir balya pamuk toplama dansı yapıyorduk. Bütün gün zıplayıp, arkamıza dönüp balyalarca pamuk toplayabilirdik ama alt katta oturan B... Mihracesi gürültüden şikâyet edince Aya Mary sessiz olmamız için yalvarmaya geldi.

Dürre, "Bakın, Karmaşık'a tutulan Karmakarışık Aya gelmiş," diye haykırınca Mary'nin yüzü utançtan kıpkırmızı oldu. Biz de doğal olarak hemen başka bir şarkıya geçip ah ah, vah vah, seni yaramaz, eğlenmeden olmaz, diye haykırmaya koyulduk. Derken bebek ağlamaya başladı, babam öfkeli bir boğa gibi başı önde, kulaklarından buhar püskürterek odaya daldı ve şarkı söylemeyi bırakıp bildiğimiz bütün duaları etmemiz gerekti.

Abba[1] bütün aileyi Londra'ya taşıma kararını aldığında, ben yaklaşık bir yıldır İngiltere'de yatılı okuyordum. Bütün kararları gibi bunu da ailesine açıklama gereği duymamış, kararını kimseyle, hatta annemle bile tartışmamıştı. İngiltere'ye gelince, ABC Queensway Si-

1. (Urduca) Baba. (Ç.N.)

neması'ndan Porchester Hamamları'na giden caddeyi dik kesen dar ve bomboş bir sokakta sinsice pusuya yatmış, Graham Sarayı adlı köhne ama görkemli bir Bayswater apartmanında birbirine bitişik iki daire kiraladı. Bunlardan birine el koydu, diğerine annemi, üç kız kardeşimi, Aya'yı ve okulun tatil olduğu günlerde beni yerleştirdi. Alkolün sürekli el altında bulundurulabildiği İngiltere babamın huysuzluğunu daha da artırmıştı, dolayısıyla kendi dairemizde yaşamak bizim için bir anlamda rahatlıktı.

Çoğu akşam bir Johnnie Walker Red Label şişesini boşaltır, yanında bir sifon dolusu soda içerdi. Geceleri karşıya geçip "onun dairesine" gitmeye annem bile cesaret edemezdi. "Bana surat asıyor," derdi.

Abba'ya akşam yemeğini Aya Mary götürür, telefonlarına o cevap verirdi (bir şey istediği zaman bizi telefonla arardı babam). Neden bilmem, sarhoşluk öfkesi Mary'ye tesir etmiyordu. Mary bunu ondan dokuz yaş büyük olmasıyla açıklardı, söylediğine göre büyüğü olduğu için babamdan hak ettiği saygıyı talep edebiliyordu.

İngiltere'ye taşındıktan birkaç ay sonra, babam kalburüstü bir semtte lüks bir apartmanın dördüncü katında üç yatak odalı bir daire kiraladı. Kensington Court, W8 adresindeki Waverly Apartmanı'ydı bu. Apartman sakinleri arasında bir değil iki tane Hint mihracesi vardı – daha önce adı geçen yaşlı B... ve sportif prens P...'ydi bunlar. Şimdi hepimiz aynı daireye tıkışmıştık; annem, babam ve abisiyle ablalarının sevgiyle Şen-azap adını taktığı bebek büyük yatak odasında uyuyordu, biz üçümüz küçük odada uyuyorduk ve üzüntüyle itiraf ediyorum, Mary de koridordaki duvardan duvara halının üstüne serilen hasır bir şiltenin üzerinde geceliyordu. Üçüncü yatak odası, babamın telefon görüşmelerini yaptığı,

Britannica Ansiklopedisi'ni, *Reader's Digest* dergilerini okuduğu ve (kilitli bir dolapta duran) televizyonunu izlediği ofisiydi. Bu odaya girmek çok tehlikeliydi. Minotaurus'un iniydi burası.

Bir sabah, babam köşedeki eczaneye uğrayıp bebek için gereken bazı malzemeleri almaya ikna edildi. Döndüğünde yüzünde daha önce hiç görmediğim, küçük bir okul çocuğuna benzemesine neden olan gücenik bir ifade vardı, bir eliyle yanağını tutuyordu.

"Bana tokat attı," dedi ağlamaklı.

"Ne? Tövbe Allahım! Ah canım!" diye haykıran annem, babamı avutmak için yaygarayı kopardı. "Kim vurdu sana? Yaralandın mı? Göster bana, göster bakayım."

Bir eli yanağında, diğer elinde eczane torbası, Mecir'in lastik eldivenleri kadar pembe yüzüyle koridorda duran babam, "Ben bir şey yapmadım ki," dedi, "verdiğin listeyle eczaneye gittim. Kız başta çok yardımsever davrandı. Pişik kremi, Johnson's talk pudrası, diş çıkarma jeli istedim, hepsini getirdi. Sonra göğüs ucunuz var mı diye sordum ve bana tokat attı."

Annem dehşete düşmüştü. "Bunun için mi vurdu?" Kuşkusuz Mary de onu destekledi. "Bu ne saçmalık canım?" diye sordu. "O eczacı dükkânına gittim, çeşit çeşit boy boy göğüs hurçlarını dizmişlerdi vitrine."

Dürre ve Münize kendilerini daha fazla tutamadılar. Kahkahalar atıp bacaklarını havada sallayarak yerlerde yuvarlanmaya başladılar.

"Hemen kendinize gelin bakayım," diye azarladı annem onları. "Delinin teki babanıza vurmuş. Gülünecek şey mi bu?"

Dürre nefesini tuttu ve "İnanamıyorum," dedi. "Kızın yüzüne baka baka," diye ekledikten sonra kendini yeniden kaybetti, ayaklarını yere vurup karnını tutarak,

"'Göğüs ucunuz var mı?' diye sordun, öyle mi?"

Babam öfkeden titreyerek mosmor kesildi. Dürre kendini topladı. "Ama Abba," dedi en sonunda, "burada göğüs ucu değil emzik ya da meme diyorlar."

Annemle Mary'nin elleri hemen ağızlarını kapamak için kalktı, hatta babam bile şaşırmış görünüyordu. "Ne utanmazlık!" dedi annem. "İnsanın göğsündeki şeyler için kullanılan sözcüğü mü söylüyorlar yani?" Kızardı ve utançla dilini çıkardı.

"Ah bu İngilizler," diye iç geçirdi Kuşkusuz Mary. "Bunlarda hiç ar edep kalmamış. Bunların hepsi edepsiz, evet, hiç kuşkusuz."

Bu olayı keyifle anımsıyorum çünkü babam o gün hayatında hiç olmadığı kadar bozum olmuş, olay bizim için efsanevi bir hal almış, eczanedeki kız derin hürmetlerimizi kazanmıştı. (Ben ve Dürre sadece onu görebilmek için eczaneye gittik –on yedi yaşlarında, çirkince, kısa boylu ve dikkat çekecek kadar iri memeli bir kızcağızdı– ama bir köşede fısıldaştığımızı görünce öyle öfkeli baktı ki oradan kaçtık.) Diğer yandan, onca zamandır İngiltere'de yaşamama rağmen *Abba*'nın yerinde olsam aynı utanç verici hatayı yapacağımı biliyor, komik duruma düşen ben değil de o olduğu için gizli gizli seviniyordum.

İngilizceyle sorunları olan sadece Kuşkusuz Mary ve ebeveynlerim değildi. Bombay'da öğrendiğim İngilizcemle doğmak yerine "doğurtulmak" ("nerede doğurtuldun?") dediğimde, tabak yerine çanak, palto yerine gocuk, makarna yerine erişte sözcüklerini kullandığımda okul arkadaşlarım kıkır kıkır gülüyorlardı. Göğüs ve meme arasındaki farkları öğrenmeye gelince, bu alanda sözcük dağarcığımı geliştirmeye hiç fırsatım olmamıştı doğrusu.

5

Karmaşık onu ziyarete geldiğinde Kuşkusuz Mary'yi biraz kıskanmıştım. İyice bollaşmış eski takım elbisesinin içinde saygıyla titreyen bedeniyle zilimizi çalan Karmaşık, pantolonunu sımsıkı bir kemerle beline tutturmuş, lastik eldivenlerini çıkarmıştı; elinde bir demet gül vardı. Kapıyı açan babam ona şaşkınlıkla baktı. Züppe biri olduğundan, dairenin hizmetkârların girip çıkacağı ayrı bir kapısı olmaması ve kapıcının bile kendisiyle aynı evrenin üyesiymiş gibi muamele görmesi Abba'nın hiç hoşuna gitmiyordu.

Karmaşık dudaklarını yalayıp kabarık beyaz saçlarını geriye iterek, "Mary," demeyi başardı. "Bayan Mary'yi, gelmiştim, ben, görmeye."

"Bekle," diyen *Abba* kapıyı yüzüne kapadı.

O günden sonra Kuşkusuz Mary her akşamüstü Karmaşık'la birlikte vakit geçirmeye başladı, oysa ilk randevuları bir fiyasko sayılırdı. Karmaşık onu daha önce gitmediği turistik Londra'yı dolaştırmak için "Batı semtlerine" götürmüş, Piccadilly Meydanı'ndaki yürüyen merdivenlerden birinde, okuyamadığı reklam afişlerindeki sözcükleri –"Bir Muzun Fermuarını Soy" ve "Ferahlamak İçin Limonata İçin"– açıklamaya çalışırken Mary'nin sarisi merdivenin ağzına takılmış, basamaklar ilerledikçe kumaş çözülmeye başlamıştı. Fırıldak gibi kendi etrafında dönmeye başlayan Mary, bir yandan da var gücüyle "O *BAP!*[1] *BAPU Rİ! BAP-Rİ-BAP-Rİ-BAP*!" diye haykırmıştı. Sarisi tamamen çözülmeden acil du-

1. (Urduca) Ah Tanrım! (Ç.N.)

rum düğmesine basıp merdiveni durdurarak onu kurtaran yine Mecir oldu, ama Mary iç etekliğiyle herkesin ortasında kalakalmıştı.

"Ah tapıcı!" diye ağlamıştı Mecir'in omzunda. "Ah, yürüyen merdiven istemem, tapıcı, bir daha binmem, olmaz, hiç kuşkusuz!"

Bana gelince, romantik arzularımı Dürre'nin en yakın arkadaşı Polonyalı Rozalia'ya yöneltmiştim. Yaz tatilinde Oxford Caddesi'ndeki Faiman's ayakkabıcısında çalışıyordu Rozalia'm. Tatilin sonuna dek peşinde koşmaktan perişan olduğum yetmemiş gibi, sonraki iki yıl boyunca da her fırsatta kendimi ona beğendirmeye çalıştım. Bazen benimle birlikte öğle yemeği yemeyi kabul eder, ona kola ve sandviç ısmarlamama izin verirdi, bir keresinde de Jimmy Greaves'in Spurs formasıyla sahaya çıkacağı ilk maçı izlemek için benimle birlikte White Hart Lane stadının numarasız tribününe geldi. "Haydi beyazlar!" diye haykırdık görev duygusuyla. "Haydi bastır zambak beyazı![1]" Maçtan sonra beni Faiman's'ın arka odasına davet etti ve orada onu iki kere öpmeme, memesini de azıcık ellememe izin verdi ama ne kadar uğraştıysam da koparabildiğim yalnızca bu oldu.

Kalbimde Rozalia'dan başka bir de kuzenim sayılan Çandni vardı; annesinin kız kardeşi bir zamanlar benim annemin ağabeyiyle evliydi ama boşanmışlardı. Çandni benden on sekiz ay büyüktü ve insanın karnına ağrılar sokacak kadar seksiydi. Klasik Hint dansı eğitimi alıyor, Odissi ve Natyam danslarını öğreniyordu ama gündelik hayatında daracık siyah kot pantolonlar ve üstüne yapı-

1. Tottenham Hotspur Futbol Kulübü'nün taraftarlar arasındaki takma adlarından biri. (Ç.N.)

şan siyah boğazlı kazaklar giyer, beni arada bir Bunjie's denen mekâna götürürdü; buranın müdavimi olan folk müzisyenlerinin hemen hepsini tanır ve onlar tarafından Ayışığı adıyla bilinirdi, *çandni* ay ışığı demektir zaten. Bunjie's'te baca gibi tüten folk müzisyenlerine özenip üst üste sigara içer, sonra tuvalete gidip kusardım.

Tam takıntı haline getirilecek kızdı Çandni. Bir yeniyetmelik rüyasıydı, Ay Nehri ile Dünya'ya gelen Tanrıça Ganga'nın siyahlara bürünmüş haliydi. Oysa ona göre ben, tecrübesizliğine acıdığı için iyi davrandığı küçük, toy kuzeniydim.

Trilli seslerle, "Şeee-rii, bu gece dışarı gelmez misin?" diye şarkılarını söylüyordu Four Seasons. Ne hissettiklerini benden iyi kimse anlayamazdı. "Gel, gel, gel bu gece dı-şaa-rıı." Gelmişken de beni sev.

6

Kensington Bahçeleri'nde yürüyüşe çıkarlardı. "Pan," derdi Karmaşık, bir heykeli işaret ederek. "Kayıp çocuk. Hiç büyümedi." Barkers, Pontings ve Derry & Toms'a gidip hayalî evler için mobilya ve perde seçerlerdi. Süpermarketlerde dolaşıp değişik ufak tefek tatlılar alırlardı. Mecir'in tıklım tıkış odasında onun "şempanze çayı"[1] dediği çayı yudumlar, elektrikli ısıtıcıda ekmek kızartırlardı.

Karmaşık sayesinde, Mary nihayet televizyon izleye-

1. 60'larda ve sonrasında İngiliz televizyonlarında yayınlanan, şempanzelerin rol aldığı popüler çay reklamına gönderme yapıyor. (Ç.N.)

bildi. En çok çocuk programlarını, özellikle *Taş Devri*'ni seviyordu. Bir keresinde, kendi cüretine kıkırdayarak, Fred ile Wilma'yı yukarıdaki Sahip ile Begüm Sahibe'ye benzettiğini Karmaşık'a itiraf etti. Bunun üzerine, tapıcı da onun küstahlığıyla yarışırcasına parmağıyla önce Kuşkusuz Mary'yi, sonra kendini işaret etti, eksik dişlerini sergileyerek neşeyle gülümsedi ve "Barney ile Betty Rubble," dedi.

Daha sonra, haberleri izlerken, ince bıyıklı ve deli bakışlı, tilkiye benzeyen bir İngiliz göçmenlerle ilgili uyarılar yapmaya başlayınca, Kuşkusuz Mary ellerini televizyona doğru sallayarak "*Kali-pili bom marta*," diye itiraz etti, arkasından söylediklerini ev sahibi için çevirdi: "Boşu boşuna bağırıyor da bağırıyor. Kötü! Kapat şunu."

Baş başa geçirdikleri saatler, zevcelerinden kaçmak ve kapıcının odasındaki telefondan başka kadınları aramak için aşağı inen B... Mihracesi ile P... Mihracesi tarafından sık sık bölünüyordu.

Beyaz tenis kıyafetlerini hiç üzerinden çıkarmayan, bileğindeki kocaman altın Rolex orman gibi kılların arasından zorlukla seçilen sportif P... Prensi, "Aman bebeğim, unut o herifi," derdi ahizeye. "Ben sana daha iyi bakarım bebeğim, bana takıl sen."

B... Mihracesi daha yaşlı, daha çirkin ve gerçekçiydi. "Evet, bütün teçhizatı getir. Odayı Mr. Douglas Home adına ayırttım. Altı kırk beşten yedi çeyreğe kadar. Basılı tarife çizelgen var mı? Getir lütfen. Altmış santimlik bir cetvel bulundur, ahşap olsun. Fırfırlı önlük çok iyi olur."

Waverly Apartmanı deyince belleğimde kötü evlilikler, alkol, yaşlı zamparalar ve tatmin edilemeyen gençlik arzuları canlanıyor; yanında süslü sarışınlarla kırmızı spor arabasının motorunu kükreterek her gece

Londra kumarhanelerine akan P... Mihracesi; karanlıkta bile çıkarmadığı güneş gözlüğüyle, yaz ortasında bile yakasını kaldırdığı pardösüsüyle sinsi adımlarla Kensington Caddesi'ne doğru uzaklaşan B... Mihracesi ve küçük evrenimizin tam kalbinde şempanze çayı içerek *Taş Devri*'nin jenerik şarkısına eşlik eden Kuşkusuz Mary ile tapıcısı.

Aslında Barney ile Betty Rubble'a fazla benzemiyorlardı. Daha resmî, daha kibardılar. Birbirleriyle zarifçe... cilveleşiyorlardı. Mecir ona taparcasına kur yapıyordu, Mary de saçları iki yanda toplanmış, yelpazeli, saf bir genç kız gibi nazenin, başını yana eğip onun iltifatlarını kabul ediyordu.

7

1963 yılı dönem tatilinde bir hafta sonumu Suffolk'un Beccles'ta, eskiden Hindistan'da görev yapan ve İngiliz vatandaşlığı başvurumu destekleyen aile dostumuz Feldmareşal Sör Charles Lutwidge-Dodgson'ın evinde geçirdim. Takma adı "Dodo" olan feldmareşal beni daha yakından tanımak istediğini söyleyerek davet etmişti.

Derisi gevşeyip yüzünden sarkmaya başlamış heybetli bir adamdı; saz damlı minicik kır evinde yaşayan ve kafasını sürekli tavana çarpan bir deve benziyordu. Çok çabuk parlamasına şaşmamak gerek çünkü cehennem hayatı sürüyordu; kriket çemberleri, kilise çanları, sepya fotoğraflar ve eski savaş borazanlarının güllük gülistanlık Lilliput'una hapsolmuş bir Gulliver'di.

Hafta sonu rahatsız ve sıkıntılı geçiyordu, ta ki Dodo bana satranç oynamayı bilip bilmediğimi sorana dek.

Bir Feldmareşal'le satranç oynama düşüncesinden biraz ürktüysem de başımı sallayıp onayladım ve doksan dakika sonra, hayretler içinde, oyunu kazandım.

Hafif çalımlı adımlarla mutfağa gittim, yaşlı askerin emektar kâhyası Mrs. Liddell'e biraz böbürlenmeyi planlıyordum. İçeri girdiğimi görür görmez, "Aman evladım," dedi. "Yoksa onu yendin mi?"

"Evet," dedim kayıtsız görünmeye çalışarak. "Evet, aslına bakarsanız öyle oldu."

"Eyvah," dedi Mrs. Liddell. "Ne yaptın sen çocuğum? Kıyamet kopacak. Derhal Mareşal'in yanına dön, yeniden oynamak istediğini söyle ve bu sefer ne yap et, mutlaka kaybet."

Bana söyleneni yaptıysam da, Beccles'a bir daha davet edilmedim.

Yine de, Dodo'yu yenmek satranç konusunda kendime güvenmemi sağlamıştı. Sınavlardan sonra Waverly Apartmanı'na döndüğümde –Beccles Savaşı'ndaki zaferimi gururla ve bir miktar mübalağayla anlatan Mary'den öğrenen– Karmaşık beni satranç tahtasının başına davet edince, "Olur, neden olmasın," dedim. Yaşlı avanağı alt etmek ne kadar sürerdi ki?

Büyük bir katliam oldu. Karmaşık beni yenmekle kalmadı, hezimete uğrattı, hem de hiç zorlanmadan. Kurnaz açılış hamlelerine, kombinasyonlarının akıcılığına, saldırılarının gücüne, savunmamın kolaylıkla kırılışına, çözülemez konumlara zorlanışıma inanamadım ve yeniden oynamak istedim. Bu kez oyuna daha büyük bir iştahla girişti. İkinci mücadelenin sonunda iflahım kesilmiş halde sandalyemde oturuyor, gözyaşlarıma hâkim olmaya çalışıyordum. *Big girls don't cry* (Büyük kızlar ağlamaz), şarkısını hatırlattım kendime ama şarkı zihnim-

de çalmaya devam etti: *That's just an alibi* (Bu yalnızca bir mazerettir).

"Kimsin sen?" diye sordum, sözcüklerin her hecesini utançtan ağırlaşan sesimle vurgulayarak. "İnsan kılığına girmiş şeytan mı?"

Karmaşık geniş, aptalca sırıtışıyla güldü. "Büyük Usta," dedi. "Uzun zaman önce. Başıma gelenden önce."

"Büyük Usta mı?" diye tekrarladım, ağzım açık. Derken, dehşet içinde Mecir adını klasik satranç karşılaşmalarını anlatan kitaplarda gördüğümü anımsadım. "Nimzo-Hint," dedim yüksek sesle. Gülümsedi ve başını hızlı hızlı salladı.

"O Mecir mi?" diye sordum merakla.

"Ta kendisi," dedi. Gevşek dudaklı yaşlı ağzının kenarından bir damla salya süzülüyordu. Bu çökkün, yaşlı adam kitaplara geçmişti. Kitaplara geçmişti. Harabeye dönmüş zihniyle bile beni paspas gibi çiğnemekte hiç zorlanmamıştı.

"Şimdi hanımefendiyle oyna," diyerek sırıttı. Anlamamıştım. "Mary hanımefendi," dedi. "Evet evet kuşkusuz."

Mary fincanlarımıza çay koyuyor ve benim cevabımı bekliyordu. "Aya, sen oynamayı bilmezsin ki," dedim, hayretle.

"Öğreniyorum *baba*[1]," dedi. "Alt tarafı nedir? Sadece bir oyun."

Ve sonra o da beni hakladı, üstelik siyah taşlarla. Hayatımın en güzel günlerinden biriydi dersem yalan olur.

1. (Urduca) Aile ve din büyükleri için de kullanılan saygılı bir hitap şekli. (Ç.N.)

8

Robert Reshevsky'nin 1961 tarihli "En Öğretici 100 Oyun" kitabından:

Mecir – Najdorf
Dallas 1950, Nimzo-Hint Savunması

Bir taktisyenin saldırısını karşılamak sıkıntılı olabilir ama bir stratejistin saldırısını karşılamak daha da zordur. Taktisyenin tehditlerini fark etmemek olanaksızdır, oysa stratejist her şeyi sürüncemede bırakarak kafa karıştırır. Tehdit etmekle tehdit eder!

Bu oyunu ele alalım: Mecir, merkezi ele geçirmek için atıyla V6'ya hamle yapıyor. Arkasından rakibini vezir tarafında meşgul etmek için bir geçer piyon elde ediyor. Son olarak, Şah tarafında pozisyon oluşturuyor. Zavallı, şaşkın rakibi ne yapacak? Her yeri aynı anda nasıl savunabilir? Darbe hangi yandan inecek?

Mecir saldırı hamlelerinin yönünü sürekli değiştirerek Najdorf'u nasıl köşeye sıkıştırıyor, izleyin!

Satranç onların özel diline dönüşmüştü artık. Konuşmayı pek beceremeyen yaşlı Karmaşık, dilde yitirdiği söz söyleme becerisi ve ifade inceliğini satranç tahtasında koruyordu. Kuşkusuz Mary oyunu öğrendikçe –İngilizce sözcükleri karıştıran biri için olağanüstü çabuk öğreniyor, diye düşündüm kıskançlıkla– beklenmedik bir bağ kurduğu eski üstadın zekâsını daha iyi anlayıp ona daha iyi karşılık vermeye başladı.

Mecir ona ölçüsüz bir sabırla, anlatmak yerine göstererek öğretiyor, örüntülerin anlamlarını sindirdiğinden emin olana dek açılışları, kombinasyonları ve oyun sonu

taktiklerini tekrarlıyordu. Karşılıklı oynadıkları zaman kendini engelliyor, yapabileceği en iyi hamleleri söylüyor ve sonuçlarını açıklıyor, Mary'yi adım adım satrancın sonsuz olasılıklar dünyasına çekiyordu.

İşte böyle kur yapıyorlardı birbirlerine. "Bir macera gibi, baba," diye açıklamaya çalışmıştı Mary bana bir keresinde. "Onunla birlikte başka bir ülkeye gitmek gibi. Hem de ne güzel bir yere, *baap-ri*! Güzel, tehlikeli, eğlenceli ve bulmacalarla dolu. Benim için büyük büyük bir keşif. Nasıl anlatsam? Oyun için gidiyorum. Harika bir şey."

Aralarındaki ilişkinin ne kadar ilerlemiş olduğunu o zaman anladım. Hiç evlenmemiş olan Kuşkusuz Mary, bu yaştan sonra acayip işlere kalkışmaya niyeti olmadığını açıkça söylemişti yaşlı Karışık'a. Tapıcıysa duldu, Doğu Avrupa'nın giderek yükselen duvarlarının arkasında bir yerlerde, uzun zaman önce kaybettiği yetişkin çocukları vardı. Ama satranç sayesinde flört etmenin bir yolunu bulmuşlardı; satranç oynamak onlar için sıkılma olasılığının önüne geçen sonsuz bir yenilik, yaşlı kalplerin zarif harikalar diyarıydı.

Dodo olsa ne düşünürdü? Şüphesiz bütün oyunlar arasında satrancın, savaşın biçimselleştirilmiş hali olan satrancın bir aşk sanatına dönüştürülmesini, rezalet olarak nitelendirirdi.

Bana gelince, Kuşkusuz Mary ile tapıcısı tarafından yenilgiye uğratıldıktan sonra yeni utançlarla tanıştım. Dürre ile Münize kabakulak oldular ve annemin bizi uzak tutma çabalarına rağmen sonunda ben de aynı hastalığa yakalandım. Doktor mümkünse ayağa kalkmamam ve hareket etmemem gerektiğini söyleyerek beni uyarırken dehşet içinde yatağımda yatıyordum. "Sözümü dinlemezsen," dedi, "annenle babanın seni cezalandırmasına gerek kalmayacak. Çünkü kendi cezanı

kendin vermiş olacaksın."

Sonraki birkaç haftayı, kâbuslarımda testislerimin korkunç bir şekilde şiştiğini ve arkasından da pörsük iktidarsızlığa mahkûm olduğumu görerek –daha hiçbir şey yapamadan bitecekti işim, haksızlıktı bu!– ıstırap içinde geçirdim; çabucak iyileşen kız kardeşlerimin alayları durumumu daha da kötüleştiriyordu. Yine de şansım yaver gitti, hastalığı vücudumun güney bölgelerine yayılmadan atlattım. Rozalia ve Çandni konusundaki başarısız denemelerimi bilen Dürre, "Yüz bir kız arkadaşın kim bilir ne kadar sevinecek *bhai*,[1]" diye alayla gülüyordu.

Radyoda sürekli on altı yaşında olmanın neşesi ve sevinciyle ilgili şarkılar söylüyorlardı. Benimle aynı yaşta olan ve hayatlarının en güzel dönemlerini geçiren bütün bu gençler neredeydi acaba? Studebaker marka üstü açılır arabalarıyla Amerika'yı mı turluyorlardı? Benim mahallemde yaşamadıkları kesindi. Londra'nın W8 bölgesi o yaz Sam Cooke'un hâkimiyetindeydi: *Another Saturday Night* (Bir Cumartesi gecesi daha). Müzik listelerinin başında hep aşk şarkıları vardı ama ben listelerin en alt sıralarında kimsesiz Sam'le birlikte takılıyor, keşke yanımda birisi olsa, vs. diye inliyor ve kendimi genel olarak berbat hissediyordum.

9

"*Baba*, çabuk gel."

Aya Mary tarafından sarsılarak kaldırıldığımda gece-

1. (Hintçe) Erkek kardeş, ağabey. (Ç.N.)

nin geç saatleriydi. Israrlı fısıltılarla beni uykumdan koparmayı ve üzerimde pijamalarımla koridorun diğer ucuna götürmeyi başardı. Dairemizin önündeki sahanlıkta tapıcı Karmaşık duvarın dibine kıvrılmış ağlıyordu. Bir gözü morarmıştı, ağzının kenarında kurumuş kan vardı.

"Ne oldu?" diye sordum Mary'ye, şaşkınlıkla.

"Adamlar," diye acı acı feryat etti Karmaşık. "Tehdit ettiler. Dövdüler."

O akşam daha erken saatlerde odasında otururken sportif P... Mihracesi içeri dalmıştı. "Beni aramaya gelen olursa," demişti, "tamam mı, şöyle sert görünümlü adamlar gelecek olursa, tamam mı, ben dışarıdayım, tamam mı? Seni gidi çay meraklısı. Sakın yukarı çıkarma onları, tamam mı? Yüklü bahşiş vereceğim, tamam mı?"

Kısa süre sonra, yaşlı B... Mihracesi de Mecir'in odasına geldi, endişeli görünüyordu.

"Dinle evlat," dedi Mecir'e. "Nerede olduğumu bilmiyorsun, *samajh liya?* Anladın mı? Birtakım sefil tipler beni sorabilir. Bilmiyorum diyeceksin. Yurtdışındayım, *achha?* Tamam? Uzun bir yolculuğa çıktım. İşini yap, kapıcı. Büyük mükâfat var sana."

Akşamın geç saatlerinde sert görünüşlü adamlar gerçekten çıkagelmişti. Kıllı P... Prensi'nin kumar borçları vardı anlaşılan. "Çıktı," diye sırıtmıştı Karmaşık, en sevimli ifadesiyle. Sert görünümlü tipler ağır ağır başlarını sallamışlardı. Saçları uzun, dudakları Mick Jagger'ınkiler gibi kalındı. "Beyefendi pek meşgul. Randevu almadan gelmemeliydik," dedi tiplerin ilki, diğerine. "Sana önceden arayalım dememiş miydim?"

"Demiştin," diye hak verdi ikinci tip. "Bu işleri doğru dürüst halletmek lazım, beyefendi saltanat hanedanının üyesidir, demiştin. Haklıymışsın, evlat, kabul ediyorum, tamamen yanılmışım. Kabul ettim."

"Bari kartımızı bırakalım," dedi ilk tip. "O zaman ye-

niden geleceğimizi anlar."

"Gayet makul," diyen ikinci tip yumruğunu yaşlı Karmaşık'ın ağzının ortasına indirdi. "Mesajımızı ona iletirsin," dedi ve yaşlı adamın gözünü de yumrukladı. "Geldiği zaman uğradığımızı söylersin."

Adamlar gidince Karmaşık ön kapıyı kilitledi ama çok daha geç saatlerde, gece yarısından sonra kapının yumruklandığını duydu. "Kim o?" diye seslendi.

"B... Mihracesi'nin yakın dostlarıyız," diye karşılık verdi bir ses. "Hayır, yalan söyledim. Kendisini uzaktan tanırız."

"Bir hanım var, müşterek ahbabımız," dedi başka bir ses, "Doğrusunu isterseniz."

"Onun için geldik aslına bakarsanız," dedi ilk ses.

"Gitti," dedi Mecir. "Jet uçağı. Gitti."

Sessizlik oldu. Sonra ikinci ses, "Arada bir jet uçağına binmeden jet sosyete olunmaz, değil mi ya?" dedi. "Biarritz'e, Monte'ye falan uğramadan olmaz."

"Dönüşünü hevesle beklediğimizi," dedi ilk ses, "ekselanslarına haber vermeyi unutmayasın."

"Müşterek ahbabımız hakkında görüşmeyi," dedi ikinci ses. "Hevesle bekliyoruz."

Zavallı, şaşkın rakibi ne yapacak? Satranç kitabındaki sözcükler davet edilmeden zihnimde belirmişti.

Her yeri aynı anda nasıl savunabilir? Darbe hangi yandan inecek? Mecir saldırı hamlelerinin yönünü sürekli değiştirerek Najdorf'u nasıl köşeye sıkıştırıyor, izleyin!

Karmaşık odasına döndü ve bu sefer, hiçbir fiziksel şiddet uygulanmamış olmasına rağmen ağlamaya başladı. Bir süre sonra asansörle dördüncü kata çıktı ve kapıdaki posta deliğinden fısıltıyla yerdeki döşeğinde uyuyan Mary'ye seslendi.

"Sahip'i uyandırmak istemedim," dedi Mary. "Sinirlidir biliyorsun, *na*? Begüm Sahibe de gün sonunda öyle yorgun oluyor ki. Sen söyle, *baba*, ne yapalım?"

Benden nasıl bir çözüm bekliyordu acaba? On altı yaşındaydım. "Karmaşık polisi aramalı," diyerek herkesin aklına gelebilecek en basit fikri önerdim.

"Hayır, hayır *baba*," dedi Kuşkusuz Mary, kararlı bir tavırla. "Mihraceleri bir skandalla yüz yüze bırakırsa sonunda kapının önüne konan yine tapıcı olur."

Başka bir çözümüm yoktu. Korku dolu, yalvaran bakışları karşısında öylece durdum, kendimi aptal gibi hissediyordum.

"Yatıp uyuyun," dedim. "Sabaha plan yaparız." İlk zorbalar taktisyendi, diye düşünüyordum.

Onlarla karşılaşmak sıkıntılı olmuştu. Ama sonradan gelenler daha korkutucuydu; stratejistti bunlar. Tehdit etmekle tehdit ediyorlardı.

Sabah hiçbir şey olmadı, olacak gibi de görünmüyordu. Önceki gece yumrukların sallandığına, kapıdan tehditkâr sesler geldiğine inanmak olanaksızdı. Gün içinde her iki Mihrace de zavallı kapıcının odasını ziyaret edip yeleğinin cebine beşer paund sıkıştırdı. P... Mihracesi "İyi iş çıkardın, aferin sana," dedi. B... Mihracesi de aynı görüşteydi: "Bravo. Her şey yolunda, *accha*? Tamam mı? Sorun kalmadı."

Üçümüz –Aya Mary, tapıcısı ve ben– o akşamüstü bir savaş meclisi toplantısı yaptık ve harekâtın sonlandığına kanaat getirdik. Böyle durumlarda kapıcının cephe hattı olduğunu ve cephe hattının saldırılara karşı koymayı başardığını ileri sürdüm. Artık tehlike geçmişti. Teminatlar verilmişti. Hikâyenin sonu gelmişti.

"Hikâyenin sonu geldi," diye tekrarladı Mary şüp-

heyle, ama sonra, Mecir'i rahatlatmak için neşelendi. "Doğru," dedi. "Hiç kuşkusuz doğru! Hepsi geçti, bitti." Sözlerini vurgulamak için ellerini birbirine vurdu. Karmaşık'ı satranç tahtasının başına davet etti ama tapıcı ilk defa oynamak istemiyordu.

10

Kısa süre sonra daha yakınımda başlayan şiddet olayları dikkatimi dağıttı ve Karmaşık'la Kuşkusuz Mary'nin hikâyesine fazla ilgi gösteremedim.

Ortanca kız kardeşim Münize on bir yaşındaydı ve ergenliği zorlu geçeceğe benziyordu. Babamın kapkara öfkesini aramızda bir tek o miras almıştı ve kendini kaybettiğinde korkunçlaşıyordu. O yaz kasten babamla kavga çıkarmaya çalışıp duruyordu; yaşı çok gençti ama gücünü babamın gücüyle sınayıp ölçmeye hazır görünüyordu. (*Abba*'yla kavga ettiği sırada aralarına girmeye yalnızca bir kez kalkıştım. Mutfaktaydık, mutfak makasını kaptığı gibi üzerime fırlattı. Bacağım kesildi. Bu olaydan sonra ikisi kavga ettiğinde uzak durdum.)

Babamla kardeşimin savaşını izlerken aile düşüncesinden de uzaklaştığımı hissediyordum. Avazı çıktığı kadar haykıran kız kardeşime bakınca kendine zarar vermekte ne kadar usta olduğunu düşünüyor, en çok ihtiyaç duyduğu insanlarla arasındaki ilişkileri zafer kazanırcasına mahvettiğini görüyordum.

Sürekli surat asan asabi babama bakınca İngiliz vatandaşlığına geçmeyi düşündüm. Hint pasaportum, sağ taraftaki ikinci sayfaya özenle listelenmiş birkaç ülkeden fazlasına yolculuk etmeme izin vermiyordu. Ama yakın-

da İngiliz pasaportu alabilirdim ve o zaman, öyle ya da böyle, ondan uzaklaşacaktım. Hayatımda sürekli surat asan biri olmayacaktı.

On altı yaşındayken babanızdan kaçabileceğinizi sanırsınız. Ağzınızdan çıkan sesini dinlemez, mimiklerinizin onunkileri ayna gibi yansıttığını görmezsiniz; duruşunuzda, attığınız imzada onu fark etmezsiniz. Kanınızda fısıltısını duymazsınız.

Size anlatmam gereken günde, iki yaşındaki kız kardeşim Çhoti Şehrazat, yani küçük Şen-azap aile kavgalarımız sırasında genellikle yaptığı gibi ağlamaya başladı. *Amma*[1] ile Aya Mary onu bebek arabasına attıkları gibi evden kaçtılar. Kensington Meydanı'na gidip çimenlere oturdular, yine çimenlerin üzerine saldıkları Şehrazat'ın yorulmasını beklerken felsefi sözler ettiler. Uykusu gelince arabasına yatırdılar, hava kararırken dönüş yoluna koyuldular. Waverly Apartmanı'nın önünde yanlarına şık giyimli, saçları Beatles tarzı kesilmiş, yine Beatles sayesinde popüler olan düğmeleri iliklenmiş yakasız ceketler giyen iki genç adam yaklaştı. Bunların ilki, nazikçe anneme yaklaşıp kibarca B... Maharani'si olup olmadığını sordu.

"Hayır," diye yanıt verdi gururu okşanan annem.

"Ah ama öylesiniz madam," dedi ikinci Beatle, yine nezaketle. "Zira Mihrace'nin de ikamet ettiği Waverly Apartmanı'na doğru ilerliyorsunuz."

"Hayır hayır," dedi sevinçten yanakları pembeleşen annem. "Biz başka bir Hintli aileyiz."

"Tabii tabii," diye anlayışla başını sallayan ilk Beatle parmağını burnunun yanına götürüp göz kırparak anne-

1. (Urduca) anne. (Ç.N.)

mi şaşırttı. "Kimliğinizi gizliyorsunuz demek," dedi. "Bizden laf çıkmaz."

"Biz artık gidelim," dedi sabrını yitiren annem. "Aradığınız hanımlar değiliz."

İkinci Beatle, ayağını yavaşça bebek arabasının tekerinin önüne koydu. "Kocanız da başka hanımları arıyor, madam, bu gerçekten haberdar mısınız? Evet, öyle. Hem de ısrarla arıyor başka hanımları."

"Fazla ısrarlı," dedi yüzü kararan ilk Beatle.

"Maharani Begüm değilim diyorum, duymuyor musunuz?" dedi birden telaşlanan annem. "Onların ne yaptığı beni ilgilendirmez. Geçmemize izin verin rica ederim."

İkinci Beatle anneme yaklaştı. Nane kokulu nefesini hissetti annem. "Aradığı hanımlardan biri bizim vesayetimiz altındaydı diyebiliriz," diye açıkladı. "Evet, doğrusu bu. Bizim korumamız altındaydı, anlıyorsunuz ya. Dolayısıyla onun refahından biz sorumluyuz."

"Kocanız," dedi dişlerini ürkütücü bir ifadeyle sergileyerek sesini yükselten ilk Beatle, "malımıza zarar verdi. Duydun mu, Kraliçecik? Mallarımıza zarar verdi pislik."

"Yanlış kişiyle konuşuyorsun *lüfer*," dedi Kuşkusuz Mary. "Waverly Apartmanı'nda bir sürü Hintli aile var. Biz namuslu hanımlarız, *lüfer*."

İkinci Beatle iç cebinden bir şey çıkardı. Elindeki bıçak ışıkta bir an parıldadı. "Kahrolası hindiler," dedi. "Kalkıp buraya geliyorsunuz, nasıl davranacağınızı bilmiyorsunuz pislikler. Defolup kendi kokuşmuş ülkenize dönsenize? Sizin hindi kıçınızı becereyim. Ve şimdi," diye ekledi bıçağını havaya kaldırarak, alçak sesle, "Düğmelerinizi açın bakalım."

Tam o sırada Waverly Apartmanı'nın kapısından bir gürültü geldi. İki adam ve iki kadın bakmak için döndüler ve avazı çıktığı kadar haykırarak, kollarını delirmiş gibi havada sallayarak koşan Karmaşık'ı gördüler.

"Hayrola," dedi bıçaklı Beatle, eğlendiği belliydi. "Bu da kim oluyor? Sıfır sıfır yedi mi?"

Karmaşık konuşmaya, var gücüyle konuşmaya çabalıyordu ama ağzından ham, biçimsiz seslerden başka bir şey çıkmıyordu. Uyanan Şehrazat onun feryatlarına eşlik etmeye başladı. Beatle'lar bu işten hoşlanmamışlardı. Derken yaşlı Karmaşık'ın içinde bir şeyler oldu, bir şey patlayıp dağıldı ve anlaşılmaz sözcüklerle, yüksek sesle hızlı hızlı konuşmaya başladı: "Beyim beyim hayır beyim bunlar B... kadınları değil beyim. B... kadınları yukarıda, üçüncü katta oturuyor beyim. B... mihracesi de öyle beyim doğru söylüyorum, annemin mezarı üstüne yemin ederim."

Uzun zaman önce dilinin tutulmasına neden olan felçten beri kurduğu en uzun cümlelerdi bunlar.

Karmaşık'ın haykırışı ve Şehrazat'ın ağlaması dikkatleri çekmiş olacak ki kapılarla pencerelerden başlar uzandı, bakışlar üzerlerine çevrildi. İki Beatle ciddi tavırlarla başlarını salladılar. İlki anneme dönüp hafifçe eğilerek selam verdi ve "Yanılmışız," dedi. Bıçaklı olan "Herkesin başına gelebilir," diye ekledi pişmanlıkla. Dönüp hızla yürümeye başladılar. Mecir'in yanından geçerken durdular. "Seni tanıyorum," dedi bıçaklı olan. "Jet uçağı. Gitti." Kolunu aniden savurdu ve Karmaşık yere yığıldı, karnındaki yaradan kaldırıma kanlar akıyordu. "Her şey yolunda," dedi, nefessiz kaldı ve bayıldı.

11

Noel'e doğru iyileşmeye başlamıştı. Annemin mülk sahiplerine yazdığı mektupta onu "parlayan zırhı içinde

bir şövalye" olarak tarif etmesi Karmaşık'a iyi bakmalarını ve işini başkasına vermemelerini sağladı. Zemin kattaki tek göz odasında yaşamaya devam etti, bu arada görevlerini vardiyalı hizmetliler üstlendi. Mülk sahipleri annemin mektubuna karşılık gönderdikleri notta, "Kahramanımız her şeyin en iyisine layıktır," diyorlardı.

İki Mihrace, Noel tatili için eve dönüşümden önce maiyetleriyle birlikte Waverly Apartmanı'ndan taşınmışlardı, dolayısıyla Beatles ya da Rolling Stones üyelerine benzeyen tipler bir daha ortada görünmedi. Kuşkusuz Mary sık sık Mecir'le vakit geçirmeye çalışıyordu ama beni asıl endişelendiren Karmaşık'tan çok emektar Aya' mın görüntüsüydü zaten. Daha yaşlı görünüyordu, sanki her an pudra gibi ufalanıp dağılarak toza dönüşecekti.

"Seni okuldayken endişelendirmek istemedik," dedi annem. "Kalbinde sorunlar var. Çarpıntısı var. Her zaman değil ama, var."

Mary'nin sağlık sorunları herkesin aklını başına getirmişti. Münize'nin öfke nöbetleri kesilmişti, babam bile sinirini kontrol altında tutmaya gayret ediyordu. Oturma odasına bir Noel ağacı yerleştirmiş, her türlü incik boncukla süslemişlerdi. Evimizde Noel ağacı görmek öyle tuhaftı ki, durumun ciddiyetini ancak o ağacı gördüğüm zaman anladım.

Noel gecesi, annem, Mary'nin hoşuna gidebilecek Noel şarkıları söylememizi önerdi. Amma ilahileri el yazısıyla temize çekmiş, altı kopya hazırlamıştı. "Gelin ey inançlılar"ı Latinceden ezbere söyleyerek havamı attım. Herkes haline tavrına özen gösteriyordu. Bu sıkıcı şarkılar yerine *Swinging on a Star*[1] (Bir Yıldızda Sallan) veya

1. Frank Sinatra'nın ünlü şarkısı. (Ç.N.)

I Wanna Hold Your Hand'i[1] (Elini Tutmak İstiyorum) söylememizi öneren Münize bile ciddi değildi. Demek ki aile hayatı buymuş, diye düşündüm. Buymuş aile hayatı.

Gerçi biz sadece rol yapıyorduk.

Birkaç hafta önce okulda, Şapel'e giden koridorlardan birinde, okul ragbi takımının Amerikalı yıldız oyuncusuyla karşılaşmıştım, çocuk ağlıyordu. Neyi olduğunu sorduğumda Başkan Kennedy'nin suikasta kurban gittiğini söyledi. "İnanmıyorum," dedim ama doğru söylediğini görebiliyordum. Ragbi takımının yıldız oyuncusu hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Elini tuttum.

"Başkanı öldüğü zaman bütün ulus öksüz kalır," dedi sonunda. Büyük olasılıkla Amerika'nın Sesi radyosunda duyduğu basmakalıp laflardan birini hüzünle, papağan gibi tekrarlıyordu.

"Nasıl hissettiğini anlıyorum," diye yalan söyledim. "Benim babam da kısa süre önce öldü."

Mary'nin kalp sorunları tam bir muammaydı; önceden kestirilemeyen bir şekilde aniden başlayıp birden kesiliyordu. Altı ay boyunca her türlü tıbbi test yapıldı ama doktorlar her seferinde başlarını iki yana salladıklarıyla kaldılar; sorunun ne olduğunu teşhis edemiyorlardı. Fiziksel olarak hiçbir sorunu yoktu ancak belirli dönemlerde kalbi göğüs kafesinin içinde tıpkı *Uygunsuzlar*'daki vahşi atlar gibi, iplerle bağlanıp hapsedilmeleri Marilyn Monroe'yu çılgına çeviren vahşi atlar gibi sıçrayıp tekmeler savurmaya başlıyordu.

Mecir baharda işinin başına döndü ama başından geçenler onu pelteye çevirmişti. Daha seyrek gülümsü-

1. Beatles'ın ünlü şarkısı. (Ç.N.)

yordu, bakışları daha donuktu ve içine kapanmıştı. Mary de eskisinden çok daha içedönük biriydi artık. Çay içmek, kızarmış hamur tatlısı yemek ve *Taş Devri*'ni izlemek için hâlâ buluşuyorlardı ama hiçbir şey eskisi gibi değildi.

Yaz başında Mary planlarını ailemize açıkladı.

"Derdimin ne olduğunu biliyorum," dedi annemle babama, bir gün durup dururken. "Evime dönmem lazım."

"Ama Aya," diye itiraz etti annem. "Vatan hasreti gerçek bir hastalık değildir ki."

"Bu ülkeye niçin geldiğimizi ancak Tanrı bilir," dedi Mary. "Ama ben artık kalamam. Hayır. Hiç kuşkusuz." Kararı kesindi.

Demek ki İngiltere, Hindistan değil de İngiltere oluşuyla parçalıyordu Aya'mın kalbini. Londra, Bombay olmadığı için öldürüyordu onu. Peki ya Karmaşık? diye merak ettim. Tapıcı da artık kendisi olmayışıyla öldürüyor olabilir miydi Mary'yi? Yoksa iki farklı sevginin iki yandan iplerine asıldığı kalbi, filmlerde Clark Gable'ın bir yana, Montgomery Clift'in diğer yana çekiştirdiği atlar gibi kişneyip şahlanarak hem Doğu'ya hem Batı'ya sürükleniyordu da, Aya Mary yaşamak için seçim yapmak zorunda olduğunu mu hissediyordu?

"Gitmek zorundayım," dedi Kuşkusuz Mary. "Evet, hiç kuşkusuz. *Bas*. Yeter."

O yıl, 1964 yazında on yedi yaşıma bastım. Çandni Hindistan'a döndü. Dürre'nin Polonyalı arkadaşı Rozalia, Oxford Caddesi'nde buluştuğumuzda ısmarladığım sandvici yerken "gerçek bir erkekle" nişanlandığını, dolayısıyla bundan böyle onu ancak rüyamda görebileceğimi söyledi; nişanlısı Zbigniew çok kıskançtı. Metroya doğu yürürken kulaklarımda Roy Orbison'un *It's Over*'ı (Artık Bitti) çalıyordu ya, aslında başlayan bir şey de yoktu ortada.

Kuşkusuz Mary temmuz ortasında bizi bıraktı. Babam Bombay biletini tek yön almıştı, birlikte geçirdiğimiz son sabah, bitişin acısıyla ağırlaşmıştı. Çantalarını aşağı indirdiğimizde kapıcı Mecir ortalıkta yoktu. Onun odasının kapısını çalmak yerine, Mary meşe panelleri yeni cilalanmış, aynaları ve pirinçleri pırıl pırıl parlayan lobiden geçip dışarı çıktı, Ford Zodiac'ımızın arka koltuğuna dimdik oturup el çantasını kucağına yerleştirdi, bakışlarını önüne dikti. Kendimi bildim bileli onu tanıyor ve seviyordum.

Bırak şu melanet tapıcını, diye haykırmak istiyordum, beni hiç mi umursamıyorsun?

Zaman içinde, memleket hasreti konusunda haklı çıktığı anlaşıldı. Bombay'a döndükten sonra kalbi bir kez bile teklemedi; yeğeni Stella'dan gelen mektubun da teyit ettiği üzere, doksan bir yaşında olmasına rağmen turp gibi sağlamdı.

Mary'nin gidişinden kısa süre sonra, babam Pakistan'a taşınacağımızı ilan etti. Kararı hakkında her zaman olduğu gibi yine hiçbir açıklama yapmadı, yalnızca buyruğunu iletmekle yetindi. Yaz tatilinin sonunda Waverly Apartmanı'ndaki dairemizin kira kontratı feshedildi, ailem Karaçi'ye gitti, ben de okuluma döndüm.

Aynı yıl İngiliz vatandaşı oldum. Şanslı olanlardan biriydim tahminimce, çünkü satrançta yenmiş olmama rağmen Dodo benim tarafımdaydı. Pasaport beni gerçekten de pek çok açıdan özgür kıldı. İstediğim gibi hareket edebilmemi, babamın beğenisine uygun düşmeyen seçimler yapabilmemi sağladı. Ama benim de boynuma geçirilmiş ipler vardı ve bugün hâlâ duran o ipler beni bir o yana bir bu yana, bir Doğu'ya bir Batı'ya çekiştiriyor, ilmekler daralıyor, "seç, seçimini yap" diye emrediyor.

Sıçrıyor, burnumdan soluyor, kişniyor, şaha kalkıyor, çifteler savuruyorum. İpler, ikinizden birini seçmiyorum. Kementler, yularlar, ne biriniz, ne diğeriniz, her ikiniz de. Duyuyor musunuz? Seçmeyi reddediyorum.

Taşındıktan bir yıl kadar sonra yolum eski semtimize düştü ve yaşlı tapıcının hatırını sormak için Waverly Apartmanı'na uğradım. Belki bir el satranç oynarız da beni pelteye çevirir, diye düşünüyordum. Hol boştu, ben de küçük odasının kapısını tıklattım. Kapıyı bir yabancı açtı.

Kendimi tutamayıp "Karmaşık nerede?" diye şaşkınlıkla haykırdım. Tepkimden utanıp hemen özür diledim. "Mecir Bey'i kastetmiştim," dedim. "Kapıcı Mecir Bey."

"Binanın kapıcısı benim efendim," dedi adam. "Sözünü ettiğiniz karışıklıktan hiç haberim yok."

Teşekkür

Bu kitapta yer alan hikâyelerin altısı biraz farklı uyarlamalarıyla da olsa daha önce yayımlandı. İlk olarak aşağıdaki yayımlarda yer buldular:

"İyi Nasihat Yakutlardan Bile Ender Bulunur" *New Yorker*'da, "Bedava Radyo" *Atlantic Monthly*'de, "Sakal-ı Şerif" *London Review of Books*'ta, "Yorick" *Encounter*'da, "Yakut Pabuçların Müzayedesinde" *Granta*'da ve "Kristof Kolomb ile İspanya Kraliçesi Isabel İlişkilerini Tamamlıyor" *New Yorker*'da.

"Gökkürelerin Armonisi", "Çehov ile Zulu" ve "Tapıcı" daha önce yayımlanmadı.

"Gökkürelerin Armonisi"nde yer alan okültist öğelerden bazıları James Webb'in eserlerinden, özellikle *The Occult Underground* (Open Court, Illinois, 1974) ve *The Harmonious Circle*'dan (Putnam, 1980) yararlanarak yazıldı.

"Tapıcı"da alıntılamasına izin verilen malzemeler için, yazar aşağıdaki kaynaklara teşekkürlerini sunar:

Speedy Gonzales © 1962, 1990'da yenilendi, adlı şarkının sözleri için Buddy Kaye, Ethel Lee ve David Hill'e teşekkürler. Uluslararası telif hakkı yasalarıyla korunmaktadır. Bütün hakları saklıdır. Ayrıca © David Hess Music Co. (1/3'ü)Memory Lane Music Ltd. izniyle. *Speedy Gonzales* şarkı sözleri Carlin Music Corp. İngiltere yönetimi izniyle kullanılmıştır.

Jambalaya (On the Bayou) söz ve müzik Hank Williams © 1952, 1980'de yenilendi, Acuff-Rose Music Incorporated, ABD. Acuff-Rose Opryland Music Limited, Londra W1. Music Sales Ltd. izniyle kullanıldı. Bütün hakları saklıdır. Uluslarara-

sı telif hakkı yasalarıyla korunmaktadır.

Big Girls Don't Cry (söz ve müzik Bob Crewe ve Bob Gaudio) ve *Sherry* (söz ve müzik Bob Gaudio) © 1962, Claridge Music Inc. ABD. Ardmore & Beechwood Ltd, Londra WC2H oEA.

165. sayfadaki pasaj 1957'de S. Reshevsky ve M. Najdorf arasında oynanan satranç maçından bir bölümü anlatmaktadır ve Irving Chernev tarafından yazılan *The Most Instructive Games of Chess Ever Played* adlı kitaptan alıntıdır (Faber and Faber, 1966).

Son olarak, Bill Buford, Susannah Clapp ve Bob Gottlieb'e; Sonny Mehta ve Erroll McDonald'a ve Frances Coady ile Caroline Michel'e teşekkürler.

Bu kitapta alıntılanan eserlerin yayıncı ve yazarlarını belirtmek için her türlü çaba gösterilmiştir. Kasıtsız olarak teşekkür etmeyi unuttuğu kaynaklar varsa Vintage özür diler ve gelecek baskıda isimlerini belirtmekten memnunluk duyacağını bildirir.

Salman Rushdie, bugüne kadar pek çok ödüle layık görülen, ülkesinin gerçeğinden beslenerek evrensele açılan eserleriyle çağdaş edebiyatın en önemli temsilcilerinden biri.

Salman Rushdie, bu kitap hakkındaki bir söyleşisinde şöyle diyor: "Bu hikâyeleri *Doğu, Batı* ismi altında yayınlamayı düşünürken en önemi konunun virgül olduğunu gördüm. Zira bana öyle geliyor ki, ben o virgülüm işte, ya da en azından o virgülde yaşıyorum."

Edebiyat tarihinin kadim şahsiyetleri ile popüler kültürün, masallar ile tarihin, fantastik ile gerçekliğin kesiştiği bu dokuz hikâye, Doğu ile Batı karşılaşınca neler olduğunu anlatıyor. Fakir bir çekçekçi, inanılmazı gerçekleştirip Bombay'da film yıldızı oluyor; Kristof Kolomb, Kraliçe Isabella'yla ilişkisini "tamamlama" hayalleriyle kendinden geçiyor; iki çocukluk arkadaşı, fantezilerinde diplomat olup *Uzay Yolu* mürettebatına katılarak Hindistan'ın yakın tarihine tanıklık ediyorlar.

Doğu, Batı'da, zengin dili ve benzersiz hayal gücüyle Salman Rushdie, okurları şaşırtarak, güldürerek, düşündürerek, bir lunapark treninde kültürlerarası yolculuğa çıkarıyor.

"Rushdie, günümüzün hayal gücü en özgün yazarlarından biri."

Nadine Gordimer

"İkisinde de evinde olmamak ama arada bir yerde konumlanmış olmak – Salman Rushdie'nin bu temayı işleyen kısa hikâyeleri ustalıklı, özgün ve eğlenceli."

Financial Times

Kapak resmi: JINYOUNG LEE